

Urbana kvaliteter i det offentliga rummet - ett analysverktyg för praktiken

*John Hellman
LTJ-fakulteten, område Landskapsarkitektur
Självständigt arbete vid LTJ-fakulteten, SLU
Landskapsarkitektprogrammet
Alnarp, 2011*

Sveriges Lantbruksuniversitet, SLU
LTJ-Fakulteten, område Landskapsarkitektur
John Hellman, Landskapsarkitektprogrammet Alnarp, 2011

***Urbana kvaliteter i det offentliga rummet
- ett analysverktyg för praktiken***

***Urban qualities in the public space
- an analysis tool for the practitioner***

Nyckelord: förtätning, utemiljö, urban, kvalitet, plats, park, torg, allmän, analys, metod, tillgänglighet, ro, växtlighet, vatten, social, liv, kultur, aktivitet, rekreation, behov, planering, landskapsplanering, stadsplanering, stadsgestaltning, miljö, stad, intensifiering.

Handledare: Kaj Rolf, SLU Alnarp, område Landskapsutveckling
Examinator: Tim Delshammar, SLU Alnarp, område Landskapsutveckling
Biträdande examinator: Eva Kristensson, SLU Alnarp, område Landskapsarkitektur

Självständigtarbete vid LTJ-fakulteten, SLU
Examensarbete i Landskapsarkitektur, EX0545 - 30 hp
Nivå : Avancerad E

Framsidan: Ramels väg 2030, montage John Hellman 2011-01-16,
foton John Hellman

Alla foton och illustrationer är författarens om ej annat anges.

Förord

Detta arbete hade aldrig sett dagens ljus om jag inte hade blivit erbjuden praktik vid stadsbyggnadskontoret i Malmö under våren 2010 för att kartera Västra Hamnen. Alla ni som deltog i det arbetet skall ha ett stort tack! Framförallt Lars Böhme och Ulrika Signal, på Stadsbyggnadskontoret Malmö, för förtroende.

Det samma gäller för er som tagit initiativ till och/eller deltagit i pilotstudien av Södra Rosengård och Södra Fosie under våren 2011. Däribland Sten Göransson, John Lepic, Tobias Starck och Mats Wirén på Stadsmiljöavdelningen, Gatukontoret Malmö. Magdalena Alevrá, Stellan Westerberg och Anna Klara Lundberg samt tidigare nämnda på Stadsbyggnadskontoret Malmö.

Ytterligare ett tack till planavdelningen för lånet av kontorsplats och de ofta inspirerande samtalen och diskussionerna på fikaraster och lucher.

Ett stort tack även till min handledare Kaj Rolf, SLU Alnarp för ett mycket gott samarbete.

Sist, minst men viktigast min sambo Emma för att du alltid tror på mig även när jag inte gör det själv.

John Hellman

Arlöv 2011-04-10

Abstract

The city of Malmö in southern Sweden is growing inwards to spare valuable arable land on its outskirts. Within the next 20 years this densification will hold the majority of the growth by 100.000 inhabitants that the city expects.

One of the areas, within which, the city is planning for densification is the social housing project Herrgården and the adjacent park Rosengårdsfältet. The area is generally quiet dilapidated, segregated, overcrowded and the general unrest with riots the past years has become international news. Herrgården has a dire need for change. A thoroughly thought through intensification of the area could be the solution. At the same time it would provide Malmö and Herrgården with much needed new housing.

But what happens with the outdoor environment in such a project? The outdoor environment that, in so many aspects, is highly important for people. How do you ensure that public space is provided and keeps a good quality? This thesis is aimed towards developing an analysis model for these public spaces. The model is aimed towards a fast and efficient way to give science based insight into what qualities there are in an area. The level of accessibility to that public space, but it also aims to give a picture of how different changes affect accessibility to, and quality of public space.

This thesis tests the analysis model on Herrgården and Rosengårdsfältet as they are today and how they may look like in the recent future. The result indicates that caution is to be taken when adding further buildings to the area. Concerning several places the conclusion is that further exploitation is possible without a major negative impact on the outdoor environment. Others are significantly negatively impacted by further houses. The conclusion is that small places are significantly more sensitive, as compared to the larger. At the same time a decent investment in the public spaces in combination with new buildings give the largest positive impact on the outdoor environment in the area.

As a conclusion of the test of the model it has a good potential as a working tool with several strengths. However it needs further development, testing and scientific background and is thus far from finished. The intention is that it is never to be a finished model but remain in constant development.

Keywords: density, environment, outdoor, urban, quality, place, park, square, public, space, method, accessibility, calm, relax, vegetation, water, social, life, culture, activity, recreation, needs, planning, landscape, city, design, intensification.

Sammanfattning

Malmö riktar in sig på att växa inåt bland annat för att spara den kringliggande rika jordbruksmarken. Under de närmsta 20 åren räknar man med att denna förtätning kommer att stå för majoriteten av de 100 000 nya invånare staden förväntar sig att växa med.

Ett av de områden där man redan idag planerar att bygga mer är miljonprogramsområdet Herrgården med intilliggande Rosengårdsfältet. Området är idag kraftigt nedgången, segregerat, överbefolkat och oroligheterna de senaste åren har blivit nyheter på en global skala. Man är därmed i starkt behov av en förändring och statushöjning. En noga överlagd och genomtänkt intensifiering av området skulle kunna vara en lösning på dess problem och samtidigt tillhandahålla välbehövlige nya bostäder till både Herrgården och Malmö.

Men vad händer med utemiljön vid ett sådant projekt? Den utemiljö som för människan är ytterst viktig ur en mängd olika aspekter. Hur ser man till att de allmänna platserna är tillräckliga och kvalitativt håller måttet? Detta arbete syftar till att utveckla och demonstrera en analysmodell för just dessa offentliga platser. Modellen är tänkt att på ett snabbt och effektivt sätt kunna ge vetenskapligt baserade insikter i vilka kvaliteter som finns i ett område. Hur tillgängligheten till dessa ser ut men syftar även till att kunna ge en bild av hur olika typer av förändringar i området påverkar kvalitet och tillgänglighet.

Detta arbete prövar delar av analysmodellen på just Herrgården och Rosengårdsfältet som det ser ut idag och som det skulle kunna se ut i framtiden. Resultaten indikerar att försiktighet bör tillämpas vid ytterligare bebyggelse i området. För flera platser blir slutsatsen att ytterligare bebyggelse är möjlig utan större försämringar av utemiljön. Andra påverkas dock enbart negativt av ytterligare bebyggelse. Kontentan är att de mindre platserna är betydligt känsligare för ytterligare bebyggelse än de större. Samtidigt ger en höjning av utemiljöns status i kombination med ny bebyggelse de största generella vinsterna gällande utemiljöns kvalitet.

Slutsatsen för testet av modellen är att den har en bra potential som ett arbetsverktyg med ett flertal styrkor. Men den behöver fortsatt utvecklas, testas och underbyggas. Därmed är modellen långt ifrån färdig. Syftet är inte heller att den någonsin skall bli en färdig modell utan förbli i ständig utveckling.

Nyckelord: förtätning, utemiljö, urban, kvalitet, plats, park, torg, allmän, analys, metod, tillgänglighet, ro, växtlighet, vatten, social, liv, kultur, aktivitet, rekreation, behov, planering, landskapsplanering, stadsplanering, stadsgestaltning, miljö, stad, intensifiering.

Innehåll

Förord	4
Abstract	5
Sammanfattning	6
Inledning	10
Tät stad och Hållbar utveckling	14
<i>Den täta staden är inte nödvändigtvis den hållbara staden</i>	16
<i>Förtätning ett hot mot den hållbara utvecklingen</i>	19
<i>Människa, hälsa, stad och natur</i>	20
Människan i centrum!	20
<i>Att hantera stress</i>	21
<i>De urbana kvaliteterna och människan</i>	22
Slutsatser kring hållbarhet, förtätning och urbana kvaliteter	24
Arbetsområdet och dess bakgrund	26
<i>I miljonprogrammet finns ytorna och problem</i>	27
<i>Funktionalismens grundtankar</i>	27
<i>Miljonprogrammet – ett sorgebarn</i>	28
<i>Det blev inget folkhem. . .</i>	30
Förändring - intensifiera	32
Praktiken saknar verktyg!	33
<i>Olika förutsättningar för olika yrken</i>	33
<i>Varför en ny analysmodell?</i>	
<i>Vetenskapliga metoder för praktiskt arbete!</i>	34
<i>Varför inte en etablerad metod?</i>	37
Analysmodell för urbana kvaliteter	40
<i>Modellbeskrivning</i>	40
<i>Varför är en plats med i analysen och inte en annan?</i>	41
<i>Beskrivning av de fem kategorierna</i>	42
<i>Metod för platsanalys</i>	44
<i>Beskrivning av observationsprotokollet</i>	45
<i>Samräkning till kategorier</i>	50
<i>Stjärndiagrammet</i>	51
<i>Tillgänglighetsanalys</i>	52

Analyser	52
<i>Behovsanalys</i>	54
Scenarier	56
<i>Scenariebeskrivningar</i>	56
<i>Analys av Rosengårdsfältet och Herrgården</i>	61
Modell: Tillämpning och resultat	61
<i>Resultat och konsekvensanalyser av de framställda scenarierna</i>	61
<i>Slutsatser kring resultaten av platsanalyserna</i>	80
<i>Slutsatser kring ett förtätat/intensifierat Herrgården-Rosengårdsfältet</i>	81
Diskussion	82
<i>Varför detta arbete blev vad det blev?</i>	82
<i>Bakgrund</i>	83
<i>Varför intensifiera Herrgården?</i>	83
<i>Problematik i detta arbete</i>	84
<i>Modelldiskussion</i>	84
<i>Generell diskussion kring analysmodellen</i>	90
Referenslista	92
<i>Otryckta källor</i>	92
<i>Tryckta källor och litteratur</i>	94
Bilagor	98
<i>Ortsanalys Herrgården och Rosengårdsfältet</i>	98
<i>Diskussion Ortsanalysen</i>	107
<i>Referenslista Ortsanalys</i>	108

Inledning

Herrgården 2030:
Ett levande område

Framtidens Malmö - 100 000 fler, på samma yta!

Det är vinter år 2030 och i stadshuset korkar man upp champagnen. Under föregående natt föddes invånare 400 000 på BB i Malmö en liten flicka som snabbt fick namnet Elpis, Hopp. Hennes båda föräldrar hade precis börjat skolan för 20 år sedan när deras stad började förändras till vad den är idag och hade inte staden förändrats som den gjorde hade de förmodligen aldrig mötts. Åtminstone inte på det sättet. Barnets pappa, Oscar, bodde på den tiden med sina föräldrar och lillasyster i Limhamn. Familjen skiljde sig inte mycket från andra svenska familjer och båda föräldrarna hade akademiskutbildning och fasta jobb. För mamma, Adilah, var situationen helt annorlunda. För 20 år sedan, när hon var sex år gammal, sågs hon och hennes familj knappt som svenskar trots att hon själv och hennes tre syskon alla föddes här. Något annat land än Sverige hade de inte och det landet hade svårt att acceptera dem. Deras föräldrar hade kommit hit som flyktingar från oroshärdar i en annan del av världen och träffades för första gången på flyktingförläggningen i Sverige. Trots att pappa var välutbildad tog det lång tid att få jobb och då som busschaufför i lokaltrafiken. Hennes mor hade det inte varit lättare för på arbetsmarknaden och hon hade under barnens uppväxt sporadiskt arbetat både legalt och svart som lokalvårdare och när de alla börjat skolan äntligen fått en fast anställning. Som barn hade de ändå upplevt att de haft det bra där i sin fyrarummare i Herrgården men senare hade hon förstått att hennes föräldrar fått slita hårt för det.

Det var då någon gång, i samband med att Adilah och Oscar började skolan när situationen för ”invandrare” i Malmö på många sätt var som värst, som någonting hade börjat förändras på allvar. De sociala bristningar som fanns i Malmö under det tidiga 2000-talet hade långsamt börjat luckras upp och i grunden för förändringen låg en mängd åtgärder från både kommun, boende och företagare som tröttnat på att deras Malmö

svartmålades i riksmedia och att nyheter om upplopp och mord spred sig ut över världen. Långsamt började staden att förändras och en viktig del i arbetet var förändringen av stadens struktur, eller stadsintensifieringen som man kallade det, till en stad som överallt kunde erbjuda en mängd olika stadskvaliteter från små lokala stadsdelscentrum och parker, det intensiva och det lugna, det täta och det öppna. En stad som lever dygnet runt inte endast i sin kärna men ändå erbjuder det lugn som varje invånare behöver. Malmö hade blivit en hållbar stad, en hel stad!

Det var mycket därför som champagnen nu korkades upp i stadshuset den 18 februari 2030, man hade lyckats med en uppgift många sagt var omöjligt för 20 år sedan. 400 000 lever nu i Malmö och majoriteten av de 100 000 som tillkommit under de senaste 20 åren bor innanför inre ringvägen och inte nog med det hade man gått från att vara en stad med misslyckad integration till en förebild för hela landet och det talades flitigt om Malmö i det federala parlamentets korridorer och mötesrum i Bryssel. Man hade gått från att betona de få parker man hade genom att kalla sig ”Parkernas stad” till att inte längre gömma sig bakom en slogan. Parkerna, torgen och de andra offentliga platserna var numera en självklarhet för varje boende och verksam i staden.

Adilah och Oscar var ett exempel på att allt hade gått förvånansvärt bra! Som nyblivna föräldrar var de på väg att flytta in i ett av de första bostadsområden från 1960-talet som genomgått stora förändringar under 2010-talet, Herrgården, samma Herrgården som Adilah växte upp i men som nu var något helt annat. Numera hade Herrgården en puls, ett liv som nog endast ett fåtal visionära människor hade sett framför sig när arbetet började. Vägen dit hade inte varit lätt och inneburit en mängd olika förändringar och stadsbyggnadsdelen var bara en del av väven bland många andra.

Bakgrund

Flera svenska städer fortsätter idag att växa och bostadsbristen i delar av landet är idag ganska omfattande. Samtidigt har vi sett ett skifte i hur vi bygger våra städer och i dagläget är det den täta staden som är paradigmen. Orsakerna till detta är flera men huvudfokus för många är den ”hållbara blandade staden” och den hållbara staden anses vara den täta staden där verksamheter, kontor och bostäder samsas i samma stadsrum. Detta har lett till att städer söker möjligheter att förtäta sina stadsdelar. Att fylla på med fler bostäder, verksamhetslokaler och kontor i stadens mellanrum, håll och rest ytor för att tillgodose ett ökat behov och samtidigt hålla staden tät med alla dess fördelar.

För Malmös del är situationen relativt unik. Staden ligger inklämd mellan Öresund och Sveriges, om inte världens, bästa jordbruksjordar och en fortsatt expansion ut på dessa jordar skulle fördärva dem för all överskådlig framtid. Malmös lösning är att låta staden ”växa inåt”, att utnyttja överblivna ytor, parkeringar etc. och att bygga vidare på höjden

genom att lägga till våningar på existerande hus och på så sätt få in ytterligare 100 000 invånare innanför Inre ringvägen.

Ett av de områden som har gott om ytor att bebygga är Herrgården och Rosengårdsfältet i Rosengård, Malmö. Området är ett av Malmös och Sveriges miljonprogramsområden och just Herrgården är kanske det absolut mest ökända området utav dessa. Ett kraftigt nedgånget, slitet och överbefolkat område. Socialt segregerat och beroende av en mängd faktorer ett oroligt område med flera upplopp de senaste åren.

Rosengårdsfältet är vad som skulle kunna kallas Rosengårds stadsdelspark. Som sådan är det ytterst bristfälligt och till större delen inte den park det skulle kunna vara. Men det finns kvaliteter i utemiljön både på Rosengårdsfältet och i Herrgården. Kvaliteter som är värda att bevara och kvaliteter som går att stärka. Men möjligheterna är även stora att skapa nya kvaliteter i utemiljön i området.

Problemformulering

Vad händer med Rosengårdsfältet vid förtätning av området? Ett förtätat Herrgården torde, med ett större befolkningsunderlag, ställa än högre krav på utemiljön och därmed Rosengårdsfältet. För att behålla visionen om den hållbara staden kräver dessutom en förtätning eftertanke inte bara i val av material utan även i form av avvägningar kring hur och var man förtätar och framförallt kring hur man hanterar utemiljön.

Men hur gör man för att säkerställa en god utemiljö gällande både kvaliteter och tillgänglighet? Hur motiverar man de allmänna platsernas existens i en situation där mer, eller mer ytkrävande, bebyggelse begärs av motparten i diskussionen? Man behöver i denna situation mer grund för sina påståenden än uppfattningar om hur det borde vara. Man behöver ett verktyg för att ha en stabil grund för sina påståenden.

Syfte

Syftena med detta arbete är många men vissa saker är viktigare än andra. Förtätning av staden ligger i tiden och är aktuellt på flera ställen och samtidigt har miljonprogrammet kommit till ett stadium när det behöver upprustas och renoveras. I detta skede är det viktigt att behålla fokus på människan och en bra utemiljö är direkt kopplad till människans välbefinnande. Begreppet blandad stad är ett ord som ofta dyker upp i stadsbyggnadssammanhang men ordet syftar inte endast till att blanda bostäder, verksamheter, handel och kontor utan även till utemiljön. Därför vill jag med detta arbete flytta fokus från byggnader och stora strukturer till den miljö du möter när du kommer ut genom dörren, till landskapet. Ett landskap som i allra högsta grad är en del av den hållbara staden men som lätt glöms bort i iveren att bygga den täta blandade staden.

Mål

Målet med arbetet är att pröva, demonstrera och utveckla en analysmodell

för praktiskt tillämpning gällande kvaliteter i det offentliga rummet genom ett förtätningsprojekt i miljonprogrammet.

Arbetet har två huvudsakliga målgrupper där slutsatserna skall vara lätta att förstå för exempelvis politiker eller de boende i området. Beskrivningen av vägen dit skall dock vara i huvudsak riktad till professionella med en akademisk bakgrund.

Tillvägagångssätt/Metod

Arbetet bygger i grunden på litteraturstudier, samtal på stadsbyggnadskontoret i Malmö och studier av det valda området i fält för att förstå olika sätt att förtäta och få en god uppfattning om hållbarhetsaspekter i stadsbyggandet. Genom ett antal scenarier, för förändring av området och områdets nuvarande situation, testas sedan analysmodellen genom nedslag på ett flertal olika platser i arbetsområdet. Analysen är det centrala i arbetet och de slutgiltiga slutsatserna för arbetet handlar i första hand om den testade analysmodellen.

Arbetets övergripande struktur

Det slutliga målet med arbetet, analysmodellen och dess resultat, nås i detta arbete genom ett antal steg. Dessa steg är som följer:

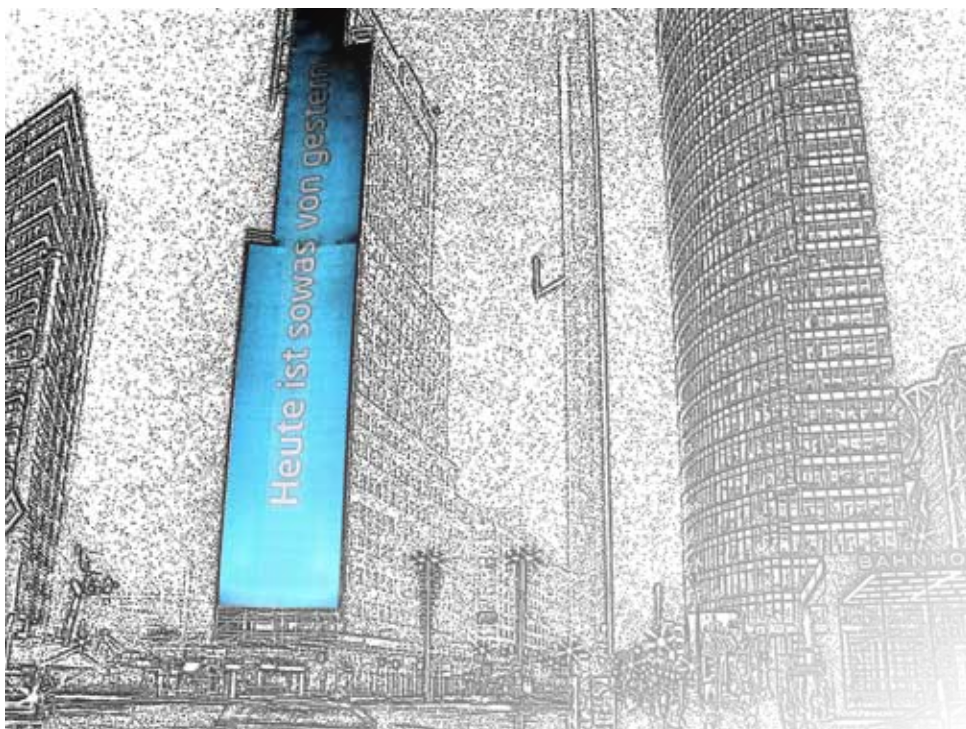
Den teoretiska bakgrunden. Hållbar utveckling och utemiljöns vikt för stadens invånare.

Därefter beskrivs miljonprogrammet och Herrgården/Rosengårdsfältet, det arbetsområde som valts för denna studie följt av de förändrings scenarier som skapats för detta arbete.

I nästa sekvens redogörs för varför en ny analysmodell behövs, analysmodellen presenteras, och hur den uppstod i arbetet med Västra Hamnen beskrivs.

Slutligen presenteras resultaten av studien genom ett antal olika platser inom arbetsområdet och arbetet avslutas med en diskussion kring dess olika delar och kring analysmodellen.

Tät stad och hållbarutveckling

"Heute ist sowas von gestern!" - "Idag är gamla nyheter!" Dagens stadsbyggnadsideal bygger på gamla sanningar.

"Den hållbara staden är tät!" är ett uttryck som man ofta stöter på inom stadsplaneringen. Det är en "sanning" som i dagsläget är relativt väletablerad men varför är den det? Finns det en djupare grund för denna täthetsparadigm än detta påstående och är det verkligen den hållbara staden den handlar om? Eller är det något annat? Vad är egentligen den hållbara staden?

Hållbarhet eller som det egentligen heter Hållbar utveckling, från engelskans Sustainable development, lanserades som begrepp 1987 i samband med Brundtlandrapporten, eller Our Common Future som den egentligen heter, och slogs fast som det lämpliga övergripande målet för samhällsutveckling i en global och lokal aspekt bland annat i Agenda 21 som antogs vid Riokonferensen 1992. Begreppet är dock väldigt öppet för tolkning vilket skulle kunna kallas dess styrka genom det starka genomslaget det fått i den politiska retoriken.¹ Men för den professionelle, om man så är ekonom, sociolog eller landskapsarkitekt är den svaga definitionen ett problem. Vad syftar vi som yrkesmänniskor egentligen på när vi talar om hållbar utveckling?

Frågeställningen är egentligen mer komplex än vad den verkar eftersom den kräver ett svar på en annan fråga, "Vad är hållbar utveckling?", en fråga som i grunden är alldeles för komplex och omfattande för ett arbete på masternivå som dessutom siktar på att reda ut något helt annat. Men frågeställningen är ändå relevant och näst intill nödvändig för detta arbete och därmed kräver den ett svar. För att besvara frågan någorlunda får den begränsas till just stadsutvecklingen och ta in de parametrar som är relevanta för just detta arbete. För att det skall bli någorlunda smidigt tar

¹ Elvingson, Per. Hållbar utveckling. 2010. *Nationalencyklopedin*. <http://www.ne.se/lang/hallbar-utveckling> (Hämtad 2010-12-17)

vi en titt på bi-dokumentet till Agenda 21, Rio-deklarationen och dess 27 principer för hållbar utveckling.² Av dessa 27 principer är de flesta riktade mot statlig och mellanstatlig nivå men ett flertal går, även om de ofta syftar på en högre nivå, att direkt relatera till en mindre skala och stadsbyggnad. Dessa principer får därmed utgöra grunden för detta arbetes definition av hållbarutveckling.

Av Rio-deklarationens³ 27 principer är ett fåtal applicerbara på stadsnivå och stadsbyggnad, För detta arbete är det framförallt principerna 1, 3 och 4 som är intressanta.

"Princip 1

I strävan mot en hållbar utveckling står människan i centrum. Hon har rätt till ett hälsosamt och rikt liv i samklang med naturen."

"Princip 3

Rätten till utveckling måste fullgöras på ett sådant sätt att den rättvist tillgodoser nuvarande och kommande generationers behov av utveckling och miljö."

"Princip 4

För att uppnå en hållbar utveckling måste skyddet av miljön utgöra en integrerad del av utvecklingsprocessen och inte betraktas som något isolerat därifrån."

"Princip 8

För att uppnå en hållbar utveckling och en högre livskvalitet för alla människor, bör stater begränsa och undanröja ohållbara produktions- och konsumtionsmönster och främja en lämplig befolkningspolitik."

"Princip 10

Miljöfrågor hanteras bäst när alla berörda medborgare deltar på lämplig nivå. På det nationella planet ska varje individ ha skälig tillgång till den miljöinformation som finns hos offentliga organ, inklusive information om farliga material och verksamheter i deras samhällen och de ska ges möjlighet att delta i beslutsprocessen. Stater ska underlätta och uppmuntra folkligt medvetande och deltagande genom att se till att information finns lätt åtkomlig. Tillgång till effektiva juridiska och administrativa procedurer inklusive rättsmedel för upprättelse och gottgörelse ska erbjudas."

Ingenstans i dokumentet antyds det att det är just den täta staden som är den optimala lösningen för just den hållbara stadsutvecklingen. Istället betonas, i Agenda 21⁴, lokala lösningar på ett globalt problem. Med andra ord finns det inget i dessa dokument som säger att den hållbara staden nödvändigtvis är tät utan att det snarast beror på gällande situation på det

2 Regeringen. Agenda 21 och Riokonferensen. *Regeringen.se*. 2010. <http://www.regeringen.se/sb/d/6936> (Hämtad 2010-12-17)

3 Miljö- och naturresursdepartementet. *Rio-deklarationen*. *Regeringen.se*. 1992. <http://www.regeringen.se/content/1/c6/01/86/84/42a35d54.pdf> (hämtad 2010-12-17)

4 Regeringen. *Agenda 21- En sammanfattning*. *Regeringen.se*. <http://www.regeringen.se/content/1/c6/01/86/84/6de2900f.pdf> (Hämtad 2010-12-17)

lokala planet.

Hur kommer det sig då att man inom stadsplaneringen idag då framhåller just tätheten som det stora kriteriet för hållbar stadsutveckling åtminstone inom EU? Hur kan man överhuvudtaget hävda att en hållbar stadsutveckling är samma utveckling i Kiruna som det är i Palermo eller London eller för den delen i Malmö? Har inte dessa platser fundamentalt olika förutsättningar för vad just hållbar stadsutveckling är?

Den täta staden är inte nödvändigtvis den hållbara staden

Uppfattningen att den täta staden är den hållbara staden uppstod, enligt Rådberg, i EU-dokumentet *The Green Paper on Urban Development* från 1990⁵, ett dokument som på många sätt har intressanta tankar kring och om stadens framtid. The Green Paper har en mycket tung vikt emot föroreningar och utsläpp i staden men väljer att inte hantera parkerna och växtligheten som en faktor i detta resonemang utan talar om dem som "[...] the townscape is formed by buildings, with trees and green spaces providing important accents."⁶ och diskuterar vidare i huvudsak de visuella och symboliska värdena av "naturen i staden".⁷ På bland annat dessa grunder kommer man fram till att den hållbara staden är direkt lika med den täta staden. Detta utan att alls överväga växtlighetens förmåga att bland annat rena luft, vatten och att sänka temperaturer som Andersson och Bucht⁸ talar om.

Slutsatsen av resonemanget kring naturen i staden är att den anses därmed inte tillföra något till den utöver symbol-, biologiska- (artrikedom etc.) och psykologiska värden för de som bor och vistas i staden. För den med utbildning och/eller erfarenhet kring växtlighetens roll i detta är resonemanget absurt och direkt missvisande. Att bygga ett resonemang kring den täta staden som den hållbara staden utan att beakta naturen i staden som en faktor inom dessa områden är rent av ett systemfel vilket hotar att i kullkasta hela resonemanget kring den täta staden som hållbar. Orsaken till att man resonerar på detta sätt skulle mycket väl kunna länkas samman med den extremt kritiska hållning hela rapporten innehar till "the international style" vilket med svenska termer skulle hänvisa till miljonprogrammet.

Brister som skulle kunna hänvisas till det sätt att se på naturen i staden som man har i bland annat *The Green Paper on Urban Development* är precis vad Rådberg pekar på som talandes emot "The Compact City" som den hållbara staden.

5 Rådberg, Johan. Hållbar stad - kompakt eller grön?. *Gröna Fakta*, No. 1 (2003): s. 2-4.

6 Commission of the European Communities. *Green Paper on the Urban Environment - Communication from the Commission to the Council and Parliament*. Bryssel: Europakommisionen, 1990, s. 22.

7 *ibid.*, s. 25.

8 Andersson O. & Bucht E. Argument för den gröna staden. *Gröna Fakta*, No. 6 (1988): s. 2

Trädgårdar i området
Britz, Berlin.

”Utgår vi från kravet på kretsloppsanpassning får vi en helt annan modell för den hållbara staden. Lösningen blir då en uppluckrad grön stad. En stad med markreserver för solvärme, vatteninfiltration, med plats för kompostering och odling. Den modellen (som kunde kallas The Green City) pekar i helt motsatt riktning jämfört med The Compact City. Kort sammanfattat: det finns inga belägg för att The Compact City skulle vara mer miljömässigt hållbar än andra stadsstrukturer. Sambanden mellan miljömässig hållbarhet och bebyggelse stöder snarare en annan tolkning: att den hållbara staden borde vara en måttligt tät stad med ”gröna” markreserver och ett betydande omland.”⁹

Däremot finns det belägg för en tätare stadsstruktur som mer hållbar ur andra synvinklar. För Malmös del är markförbrukning en av de stora faktorer som pekar mot att staden inte kan/bör fortsätta att växa ut på jungfrulig mark.¹⁰ Glesare tätorter innebär allt som oftast större kostnader för infrastrukturen, sämre hälsa, större negativ inverkan på kringliggande jordbruk i och med mer markozon och förlorad jordbruksmark. Glesare stad bidrar till ett ökat behov av individuella transporter som dessutom bidrar till en sämre ekonomisk situation, samt att underlag för kollektivtrafik saknas och därmed en försämrad tillgänglighet för exempelvis ungdomar. Därutöver ökar ytan förseglad mark per person

9 Rådberg. Hållbar stad - kompakt eller grön?, s. 2-4.

10 Malmö Stadsbyggnadskontor. *Så förtätar vi Malmö!*. Dialog-pm 2010:2. Malmö: Malmö stadsbyggnadskontor, 2010, s. 3.; Söderling, Jerker. *Stadens renässans*. Stockholm: SNS förlag, 1998, s. 24.

vilket bland annat innebär ökade mängder förorenat dagvatten¹¹ En ökad yta förseglad mark innebär dessutom för Malmö att risken för översvämningar stiger.¹² Hälsoargumentet, som bygger på ökad mängd motion återkommer vi till i avsnittet ”Människa, hälsa, stad och natur.

Förtätningen som sådan bör inte och får inte bli ett självändamål beroende av olika aktörers intressen. Som Rådberg¹³ skriver handlar inte dessa intressen om den hållbara staden utan är allt som oftast kopplat till ekonomi. Högre markpriser, större skatteunderlag och dyrare projekt (mer pengar till byggaren) är bara några exempel på de ekonomiska krafter som står bakom en tätare stad vilket många som är verksamma inom stadsplaneringen skulle kunna intyga. Situationen låter märkligt och obehagligt bekant med beskrivningen av hur det såg ut i Malmö under miljonprogrammets dagar vilken beskrivs i kapitlet Miljonprogrammet – ett sorgebarn. Ekonomiska intressen driver på utvecklingen under andra förtecken, än just de ekonomiska, den hållbara utvecklingen.

Man kan fråga sig om det verkligen finns en motsättning mellan den gröna staden och den täta staden? Mellan staden och landskapet staden befinner sig i? Varför överhuvudtaget betrakta staden som svart eller vit, 1 eller 0, tätt eller glest, landskap eller bebyggt? Pengar eller inte pengar? Varför diskutera och betrakta staden som motsättningar istället för en mängd olika samspel? Lindholms resonemang kring den ”intensiva staden” i Gröna fakta 1/2003 stämmer väl in på detta resonemang:

”Hög kvalitet i den täta staden beror mer på den verksamhet som bedrivs där, än på hur husen och torgen ser ut. Attraktiva platsbildningar, företagsintressen och stadsbornas ianspråktagande påverkar varandra växelvis. Staden kom till som marknadsplats och är det fortfarande. För att vara levande fordrar den mycket intensiva och mycket lugna miljöer och händelseförlopp. [...] Den glesa, gröna staden är ett annat märkligt begrepp. Det största behovet av lugn och avskildhet – i till exempel parker eller vid fontäner – uppstår i omedelbar närhet av det täta och intensiva! Den intensiva staden innehåller alltså såväl kompakt bebyggelse som tillräckliga friytor. Den intensiva staden är både grå och grön!”¹⁴

11 Kummel, Linda. *Den glesa staden*. Rapport/Svenska naturskyddsföreningen. Stockholm: Svenska naturskyddsföreningen, 2006, s. 31-34.; Söderling, *Stadens renässans*, s. 24.

12 Stadsbyggnadskontoret; Malmö stad, *Så förtätar vi Malmö!*, s. 19.

13 Rådberg. *Hållbar stad - kompakt eller grön?*, s. 2-4.

14 Lindholm, Gunilla. Vi ser inte staden för bara hus och parker!. *Gröna Fakta*, No. 1 (2003): s. 8.

Burton¹⁵ konstaterar i en engelsk studie, Stähle¹⁶ kommer även han fram till liknande slutsatser, angående frågan täthet kontra grönyta. De få samband som finns mellan tillgång till grönytor i förhållande till den täta staden endast är vaga. Det samma gäller även alla andra externa faktorer. ”It should be noted that, overall, there are very few significant relationships at all, suggesting that access to green space is only weakly related to compactness, or indeed to any other external factor.”¹⁷ Söderlind¹⁸ hävdar i Stadens renässans att det snarast blir enklare att förse staden med parker inom gångavstånd för alla i den täta staden, att ha stadsnära skogar eller jordbruk för återanvändning av avfall och lokal matproduktion. Detta indikerar att om det finns en motsättning mellan det gröna och det täta kan denna motsättning mycket väl vara kraftigt överdriven och frågan är om det alls finns en motsättning mellan den gröna staden och den täta staden. Däremot kan man konstatera att det finns en risk med den täta staden för det gröna!

Förtätning ett hot mot den hållbara utvecklingen

Med en ökad inflyttning till de större svenska städerna löses ofta bostadsbristen genom att bygga, förtäta, i grönområden och parker.¹⁹ Men redan när man ser till medborgarnas möjligheter till att röra på sig och vistas i parkerna ur en hälsoaspekt rimmar denna utveckling illa. Invånarna i städerna behöver sina grönområden och parker för såväl sin fysiska som psykiska hälsa utöver den nytta som dessa områden gör genom avgasrening, temperatursänkning och dagvattenhantering etc. Fortsätter vi att exploatera parkmark o.dyl. riskerar vi att vi bortser från Rio-deklarationens tredje och fjärde princip ”Rätten till utveckling måste fullgöras på ett sådant sätt att den rättvist tillgodoser nuvarande och kommande generationers behov av utveckling och miljö.” och ”För att uppnå en hållbar utveckling måste skyddet av miljön utgöra en integrerad del av utvecklingsprocessen och inte betraktas som något isolerat därifrån.”²⁰ Samtidigt kan dessa två tolkas som att vi måste förtäta flera av våra städer för att exempelvis hushålla med jordbruksmark som i Malmö, vilket nämnts tidigare i detta arbete. Därmed behöver en förtätning av staden inte ske utan att noggrant överväga alternativ och konsekvenser för både människor, miljö och ekonomi. Men kanske framför allt inte utan att överväga framtida generationer.

15 Burton, Elizabeth. *The Compact City: Just or Just Compact? A Preliminary Analysis*. *Urban studies*, Vol. 37, No. 11 (2000): 1969-2006. DOI: 10.1080/00420980050162184 (hämtad 2010-09-20), s. 1982.

16 Stähle, Alexander. *Compact Sprawl: Exploring public open space and contradictions in urban density*. Diss, Kungliga Tekniska Högskolan. Stockholm: Kungliga Tekniska Högskolan, 2008, s. 167.

17 Burton, The Compact City: Just or Just Compact? A Preliminary Analysis. *Urban studies*, Vol. 37, No. 11. s. 1982.

18 Söderlind, Jerker. *Stadens renässans*. Stockholm: SNS Förlag, 1998. s. 24.

19 Stigsdotter, Ulrika. *Urban Green Spaces: Promoting Health Through City Planning*. 2005 <http://www.sundskab.dk/publikationer/pdf/NAEP%2005%20Stigsdotter%20PAPER.pdf> (hämtad 2011-01-14), s. 2

20 Miljö- och naturresursdepartementet. *Rio-deklarationen*.

Människan i centrum!

Vi återgår till Rio-deklarationens första princip ” I strävan mot en hållbar utveckling står människan i centrum. Hon har rätt till ett hälsosamt och rikt liv i samklang med naturen.”²¹ vilken mycket kort och koncist sammanfattar allt vad den hållbara staden borde stå för. Den talar både om människans rätt till ett rikt liv, vilket kan kopplas till den intensiva staden såsom Lindholm²² beskriver den, och om hennes rätt till ett hälsosamt liv. Låt oss hålla kvar där innan vi går vidare till samklang med naturen! En grundförutsättning för hållbart stadsbyggande är alltså ett hälsosamt liv för stadens invånare och brukare. Hur kan vi åstadkomma ett hälsosamt liv i staden?

Förutom att minska utsläppen är en lösning att göra staden gång- och cykelvänlig! Vi kan uppmana till fysisk aktivitet och tillhandahålla förutsättningarna för detta i stadsrummet!²³ Paradoxalt nog verkar tät stad med goda allmänna kommunikationer, och därmed mindre utsläpp, leda till att människor i vardagen går och cyklar mindre än i den glesa staden. Detta kan möjligen förklaras med att miljön för att gå och cykla ofta är bättre i den glesa staden och att den täta staden uppmuntrar till att åka kollektivt då kommunikationerna ofta är väldigt goda.²⁴ Beror detta på mänsklig lathet eller har det helt enkelt att göra med att bra förutsättningar för gång- och cykeltrafik saknas? Frågan går egentligen inte att besvara utan en större efterforskning vilket inte är en del av detta arbete. Men vad man framförallt kan göra är att göra stadens utemiljöer mer attraktiva!

Människa, hälsa, stad och natur

Under den moderna människans ungefär 200 000 åriga historia²⁵ har vi endast under en liten kort period på mellan 10 000 och 4 000 år bott i vad som kan kallas städer²⁶. Oavsett vilken uppfattning man har om var människans hemhörighet ursprungligen var, skogen, savannen etc. är det med dagens kunskap relativt säkert att säga att det inte var i staden, det var i naturen. Trots att majoriteten av mänskligheten nu bor i städer²⁷ är inte betong, tegel, sten, asfalt, stål och glas vårt naturliga habitat. Vårt naturliga habitat är naturligtvis det ”gröna”, naturen. Detta har speglats i vår stadsbyggnadshistoria ända sedan den startade för tusentals år sedan i de

21 Ibid.

22 Lindholm, *Vi ser inte staden för bara hus och parker!*

23 Ibid.

24 Burton, *Urban Studies*, s. 1983

25 Hermelin, Otto et al. Människans utvecklingshistoria. 2011. *Nationalencyklopedin*. <http://www.ne.se/människan/människans-utvecklingshistoria/200-000-år-före-nutid-nutid-homo-sapiens> (Hämtad 2011-01-14)

26 Andersson, Hans et al. Stad: Forntiden och antiken. 2010. *Nationalencyklopedin*. <http://www.ne.se/stad/historik/forntiden-och-antiken> (Hämtad 2010-12-02)

27 Henriksson, Karin. Växande städer i fokus. Svenska Dagbladet. 2010-03-21. http://www.svd.se/nyheter/utrikes/vaxande-stader-i-fokus_4454959.svd (Hämtad 2011-01-14)

parker och trädgårdar som ständigt varit en del av städerna.²⁸ Att Babylons hängande trädgårdar betraktades som ett av antikens underverk kanske inte endast var beroende utav att de, möjligen, var hängande utan att det, rent spekulativt, kan ha handlat om trädgårdar av stor vikt för staden. Att just hälsoaspekten av parker och trädgårdar var viktig redan under antiken beskriver Vitruvius, första århundradet före Kristus, i *De Architectura* (sv. Om arkitektur).²⁹ Således är kunskaperna om det grönas vikt för hälsan allt annat än ny utan en kunskap som funnits långt innan den vetenskapligt påvisats.

Att hantera stress

För att kunna hantera den stress vi bygger upp i vår vardag behöver vi röra på oss. Vi behöver kunna upptäcka och stilla vår nyfikenhet, använda våra kunskaper. Men vi behöver även kunna dra oss tillbaka och återhämta oss. När vi istället blir stillasittande och inte lyckas göra oss av med stresshormonerna börjar dessa, som i grunden har med överlevnad att göra, påverka kroppen negativt med konsekvenser som exempelvis utmattningssyndrom högt blodtryck och ökad risk för hjärtinfarkt.³⁰ För att enkelt kunna motverka detta behöver vi enkel tillgång till miljöer att göra oss av med dessa hormoner i. I staden är det kanske framförallt de allmänt tillgängliga/offentliga platserna i form av exempelvis parker och torg som kan tillhandahålla detta behov. Grahn och Stigsdotter har i en mängd publikationer funnit samband mellan just parkerna, det gröna, och människors hälsa. Av de deltagande i en studie³¹ kände så många som 70 % av stadsborna att de skulle vilja besöka parker oftare. Man fann i denna siffra ett samband med stress då de som rapporterat att de vill besöka parker oftare även led av stress. ”The distance to the nearest public open green space turns out to be of great importance to the use of such spaces, and the use of such spaces affects the LS.”³² Man fann ett möjligt samband mellan avstånd till dessa parker och stress vilket indikerade att ju kortare till parken desto fler besök, mer tid tillbringad i parken och lägre stressnivåer oberoende av andra faktorer.³³ Vidare studier har påvisat hälsovinsterna gällande stress av att ha trädgårdar i anslutning till bostad men även när det gäller i anslutning till arbetsplatsen finner man klara fördelar gällande

28 Stigsdotter, *Urban Green Spaces: Promoting Health Through City Planning*, s. 3-4.

29 Vitruvius. *Om arkitektur*. Stockholm: Byggförl., 1989.

30 Frankenhaeuser, Marianne och Malmquist, Jörgen. Stress. 2011. *Nationalencyklopedin*. <http://www.ne.se/school/lang/stress> (Hämtad 2011-01-14); Uvnäs-Moberg, K. Oxytocin linked antistress effect: the relaxation and growth response. *Acta Physiologica Scandinavica*. Supplement, 0302–2994: s. 640. Blackwell Science, Oxford. Återgiven i Grahn, Partik & Stigsdotter, Ulrika A, *Landscape Planning and Stress. Urban Forestry & Urban Greening*. Vol. 2 No.1 (2003): s. 1-18. DOI:10.1078/1618-8667-00019

31 Grahn & Stigsdotter, *Landscape Planning and Stress, Urban Forestry & Urban Greening*.

32 Ibid. s. 12

33 Ibid. s. 11

stressnivåerna.³⁴

Kort sammanfattat ju större möjligheter man har att tillbringa raster och dylikt i en grön trädgård samt att se trädgården/grönska från sin arbetsplats desto mindre stress upplever man, men det har även en bäring på hur den anställde trivs på arbetsplatsen. ”According to our results, laying out more and easily accessible green outdoor areas adjacent to workplaces could create environments that are more restorative and freer from demands and stress.”³⁵ En anställd som lider av utmattningssyndrom kan inte fungera som vanligt³⁶ och kan i förlängningen inte arbeta på full kapacitet om alls. Detta borde vara nog med incitament för företag etc. att säkerställa att de anställda har tillgång/närhet till exempelvis en trädgård/park under rasterna.

De urbana kvaliteterna och människan

Men det är inte bara parkerna och trädgårdarna som är viktiga för att människorna i staden skall fungera! Det handlar om kvaliteter, som visserligen skulle kunna finnas i en park men, som ofta finns någon annanstans som på torget eller vid strandpromenaden. Det handlar om att tillhandahålla en bredd i staden som inte nödvändigtvis är beroende av en park eller ett torg. Det handlar om platser att mötas, demonstrera, utföra olika typer av aktiviteter, koppla av, känna stadens kultur och umgås. Som man skriver i Stadsbyggnadskvaliteter Göteborg:

”Ju mer vi måste ta oss kors och tvärs för att klara av våra vardagliga ärenden, desto mindre hanterligt blir vardagslivet. Att ha service och sociala mötesplatser i närheten är en fördel, och det är viktigare ju mindre rörlig man själv är. Detta talar för en stad med en mer finkornig blandning av bostäder, arbetsplatser, service och handel, parker, lekplatser och andra offentligt tillgängliga mötesplatser. Genom att blanda arbetsplatser och bostäder blir stadsdelarna mer jämnt befolkade under dygnets timmar. Det ger utökad underlag för service i närområdet, och det ökar också tryggheten och möjligheten till sociala kontakter.”³⁷

34 Grahn, Patrik & Stigsdotter, Ulrika A. A Garden at your Doorstep May Reduce Stress – Private Gardens as Restorative Environments in the City. I *DESIGN & HEALTH III - Health Promotion Through Environmental Design*. Dilani, Alan (red.). Stockholm: Design and Health, 2004.

35 Stigsdotter, Ulrika A. A Garden at your Workplace May Reduce Stress. I *DESIGN & HEALTH III - Health Promotion Through Environmental Design*. Dilani, Alan (red.), s. 147-157. Stockholm: Design and Health, 2004. s. 150-154

36 Utmattningssyndrom. *Nationalencyklopedin*. 2011. <http://www.ne.se/lang/utmattningssyndrom> (Hämtad 2011-01-20)

37 Olsbo, Maj-Britt, (red.). *Stadsbyggnadskvaliteter Göteborg*. Göteborg: Göteborg stadsbyggnadskontor, 2008. s. 56

Rosengård möter Västra
Hamnen!

Eller som Reiter skriver i Movium Bulletin 2006:

”Somliga använder stadens rum för att flanera, jogga, åka skateboard, inlines, skridskor, BMX, spela boule, schack, streetbasket, hoppa rep, kasta frisbee, sola, fotbada, dansa, musicera, delta i gympa eller tai-chi. Andra vill helt enkelt bara vara, vila och uppleva stadens mångfald, det vill säga människorna. [...] Det avgörande för stadens liv är emellertid att det inbjuder till möten mellan människor, oberoende av om det sker i stadens parker, grönområden eller torg. [...] Det är nödvändigt att planera för stadsrummets mångsidiga användning!”³⁸

I ett annat nummer av Bulletinen återges David Sims, vd Gehl architects, tankar kring staden:

”Ett gott stadsliv handlar inte i första hand om närheten till fysiska faciliteter. Livet ska vara bekvämt att leva. Det betyder att allt det som människor gör i form av tjänster och gentjänster för varandra ska finnas inom räckhåll. Man ska inte behöva sätta sig i en bil och åka flera mil till balettskolan, hockeyträningen, terapeuten eller arbetsplatsen. Finns allt inom rimligt avstånd får vi närhet till varandra på köpet.”³⁹

38 Reiter, Ole. Movium värnar stadens offentliga rum. *Movium Bulletin*. No. 1 (2003).

39 Lenninger, Anna och Olsson, Titti. Varför byggs det så många bostäder men så få städer?. *Movium Bulletinen*. No. 3-4 (2009). S. 7

Slutsatser kring hållbarhet,

”Varför förtäta Rosengård överhuvudtaget?” och ”Bor inte redan folk för tätt där?” är frågor som ofta dök upp i diskussioner, med människor från andra fält, om detta arbete i dess början. Faktum är att dessa personer har rätt! Smaka på ordet ”förtätning” några gånger! Hur känns det? Får du inte en aning bitter och negativ känsla av ordet? Att det är något negativt att förtäta? Det som åsyftas med förtätning inom stadsbyggnad är snarast betydelsen ”att ngt gjorts intensivare: ~en av spänningen i slutet av filmen”⁴⁰ vilket i många fall kan sägas vara vad som eftersträvas i förtättningsprojekten runt om i Sverige. Men ordet har fortfarande en negativ underton som inte är att förkasta och faktum är att en av ordets beskrivningar, i Nationalencyklopedins nätupplaga, är ”sjuklig förändring som yttrar sig i ökad täthet hos kroppsvävnad”.⁴¹

Låt oss istället använda oss av det ord som åsyftas när många av oss talar om att förtäta så att vi åtminstone i samtalet kring staden kan undvika den där ”sjukliga förändringen”. Varför inte följa Lindholms⁴² exempel om de intensiva staden och helt enkelt kalla det för en intensifiering av staden? Med en sådan terminologi undviks, åtminstone på pappret, att falla i fällan att förtätningen, pengarna, blir ett självändamål för vår verksamhet. En sådan intensifiering handlar alltså inte om att fylla staden med byggnader utan att fylla staden med liv. För att åter citera Lindholm ”<<Många hus>> räcker inte för att få den täta stadens kvaliteter! Stadslivet kännetecknas i stället av mångfald, dynamik och förändring. Detta uppstår inte i ett område som byggs enbart för boende. Därför kan de nya förtättningsområdena framstå som mycket glesa, även med höga exploateringsstal. Där händer helt enkelt för lite!”⁴³

Staden är inte uppbyggd enbart kring motsättningar mellan olika faktorer, framförallt inte gällande tillgången till grönytor, utan är snarast produkten av samspelet mellan dessa. Det ena är direkt beroende av det andra och mervärden uppnås när helheten beaktas. Att det inte direkt finns några belägg för att just den täta staden är den hållbara staden utan att vad som är den hållbara staden mycket väl kan variera.

Det är inte bara parkerna som är viktiga för stadens invånare och brukare, det är helheten! En tillgång till alla de olika kvaliteter som gör staden till stad vare sig det är park, torg, skateboardpark, boulebana eller något annat behövs för att ge en variation av olika kvaliteter som kan tillgodose stadsmänniskans behov. Men även för att kunna tillgodose behoven hos barnen i staden vilka är i behov av en stor variation i utemiljön för t.ex. lek.⁴⁴ Det handlar snarast om att se till en helhet och samband/samverkan mellan delar av helheten vilket naturligtvis är något som bör beaktas i stadsbyggandet.

40 Förtätning. *Nationalencyklopedin*. 2010. <http://www.ne.se/sve/förtätning> (Hämtad 2010-12-02)

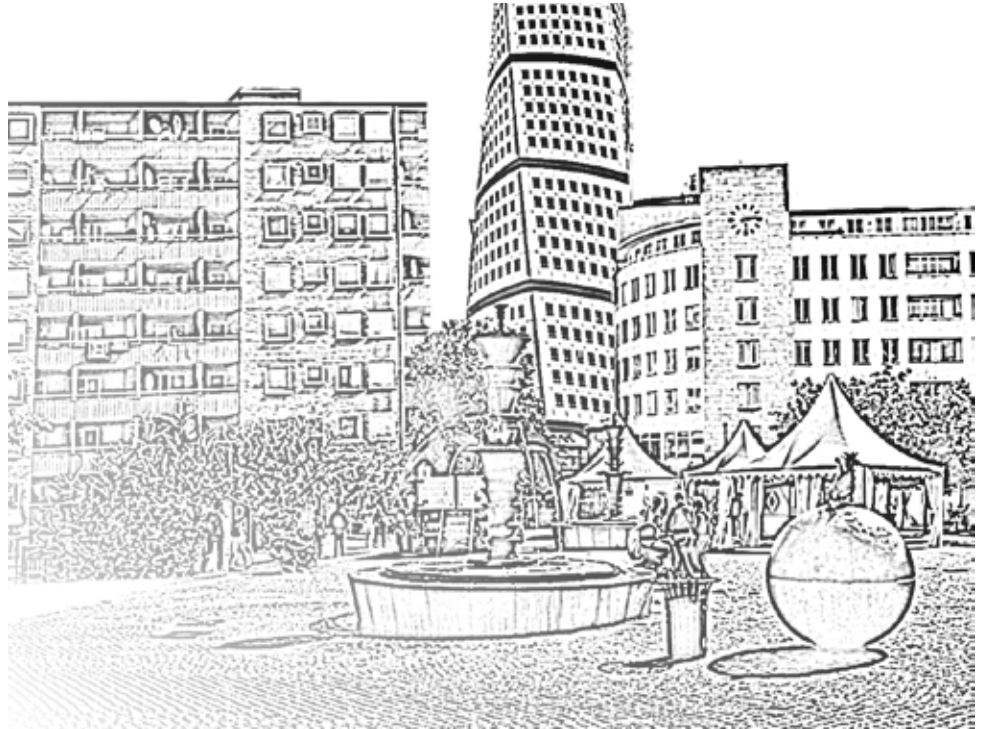
41 Ibid.

42 Lindholm, Vi ser inte staden för bara hus och parker!

43 Ibid.

44 Lenninger, Anna. Rymlighet ger mer variation. *Gröna Fakta*, No. 4 (2006): s. 6.

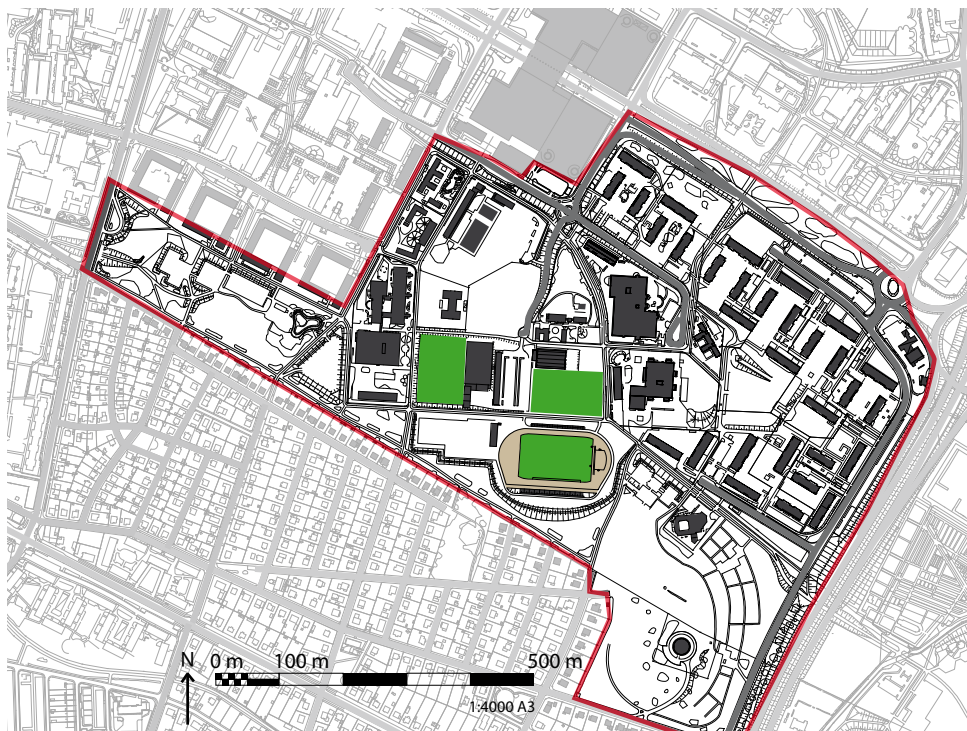
förtätning och urbana kvaliteter

*Väst-Centrum-Öst...
Olika men ändå lika.*

Således har vi en mängd parametrar som måste tas hänsyn till för att uppnå en hållbar stadsutveckling och ingen av dem pekar egentligen direkt på den täta staden som lösningen på alla problem. Istället pekar de på en intrikat väv av olika funktioner och en komplexitet som går långt bortom frågan tätt eller gles! Det är knappast att sticka ut hakan genom att säga att varje situation nästintill kräver sin egen lösning. Att ingen modell för stadsintensifiering går att se som en universellösning för alla situationer. Som exempel är det knappast lämpligt att i Malmö behandla det gamla hamnområdet Västra Hamnen på samma sätt som Rosengård eller Gamla Väster. Områdena är sinsemellan alltför olika för att kunna hanteras med samma lösning. Men människorna som bor och är verksamma i dessa olika områden antas i stort ha samma behov av kvalitativa, attraktiva utemiljöer och därmed kan dessa bedömas utefter samma modell.

Arbetsområdet och dess bakgrund

Herrgården och Rosengårdsfältet. Arbetsområdet inringat i rött. Grundkarta, Malmö stad. Illustration John Hellman

Malmö förväntas växa under de närmsta 20 åren med runt 100 000 invånare. I en stad där det redan idag råder brist på bostäder och där omgivande åkermark är bland de bästa i världen innebär det att staden nästintill måste fortsätta att växa inåt om fler skall få plats.⁴⁵ Den typen av projekt pågår redan i Malmö i områden som Västra Hamnen, Norra Sorgenfri och på en mängd andra ”överblivna” ytor i staden som exempelvis vid Slussplan.⁴⁶

Ett utav de områden, tillsammans med flera andra, där stadsbyggnadskontoret idag arbetar med ett nytt planprogram för bland annat fler bostäder är Herrgården och Rosengårdsfältet.⁴⁷ Ett område som är en del av miljonprogramsstadsdelen Rosengård i Malmö, är invandrartätt, trångbott och lider av både social segregation, oroligheter och nedgångna fastigheter.⁴⁸ Herrgården utgör därmed ett intressant

45 Malmö Stadsbyggnadskontor, *Så förtätar vi Malmö!*

46 Malmö stad. Västra Hamnen. *Malmö.se*. 2011. <http://www.malmo.se/Medborgare/Stadsplanering--trafik/Stadsplanering--visioner/Utbyggnadsomraden/Vastra-Hamnen.html> (Hämtad 2011-01-15); Malmö Stadsbyggnadskontor. *Norra Sorgenfri Planprogram*. PP6020. Malmö: Malmö Stadsbyggnadskontor, 2008. http://www.malmo.se/download/18.af27481124e354c8f1800020125/Norra+Sorgenfri+planprogram_reviderat.pdf (Hämtad 2011-01-15); Malmö stad. Detaljplan för kvarteret Slussen (Slussplan) i Innerstaden. *Malmö.se*. 2006. <http://www.malmo.se/Medborgare/Stadsplanering--trafik/Stadsplanering--visioner/Detaljplaner/Avslutade-Detaljplaner-/Dp-4788-kvarteret-Slussen-Slussplan.html> (Hämtad 2011-01-15)

47 Alevrá, Magdalena; Arkitekt och planhandläggare Malmö Stadsbyggnadskontor. Personligtmeddelande 2010.

48 Rothenborg, Ole. Herrgården – värst utsatta området i Rosengård. *Dagens Nyheter*. Okänt datum. <http://www.dn.se/nyheter/sverige/herrgarden---varst-utsatta-området-i-rosengard> (Hämtad 2011-01-20); Persson, Andreas. Missnöjda hyresgäster krävde svar. *Sydsvenskadagbladet*. 2010-05-27. <http://www.sydsvenskan.se/malmo/article885001/Missnojda-hyresgaster-kravde-svar.html> (Hämtad 2011-01-20)

område för att testa och demonstrera modellen. Följande kapitel ger en bakgrund till Herrgården och de utmaningar miljonprogrammet ger. En bakgrund som kanske inte är nödvändig för att demonstrera en analysmodell men som definitivt behövs för att förstå varför det ser ut som det gör och varför man vill förändra området.

I miljonprogrammet finns ytorna och problem

När miljonprogrammet byggdes, byggdes det med stora ytor mellan husen och stora huskroppar. Områdena trafikseparerades och bilen fick hålla sig utanför bostadsområdena och därmed blev innerområdena bilfria. En konsekvens av denna typ av planerande gav stora parkeringsytor samt breda gator separerade från gång- och cykelvägar med hjälp av olika typer av buffertzoner. Dessa buffertzoner går att finna på många platser i miljonprogrammen och var en aktiv strategi i planeringen. Man löste helt enkelt problem med buller etc. genom avstånd.⁴⁹ Därmed finns det idag mycket mark i miljonprogrammen med plats för förtätning. Mark som idag agerar buffertzon eller används till, exempelvis, markparkering.

Detta sätt att planera ledde dock i förlängningen även till att innerområdena inte blev speciellt befolkade av människor heller då det naturliga blev att röra sig i utkanten av området istället för igenom det. Grundtanken om hus i park där man lätt kan släppa ut barnen i en trygg miljö blev istället en otrygg miljö där det är svårt att ge barnen gränser och låta dem vara ute på egen hand. Utemiljön blev en odefinierbar grön massa utan någon större funktion.⁵⁰

Funktionalismens grundtankar

Det svenska samhället såg väldigt annorlunda ut 1965, året för bostadsbyggnadsutredningen Höjd bostadsstandard, jämfört med den situation vi har i Sverige idag. Stadsbyggnadsidealerna under perioden hade sin botten i funktionalismen vilken hade uppkommit under 1920-talet nästintill som en direkt reaktion på 1800-talets slutna stenstad.⁵¹ En sluten stenstad som år 1865 innebar en kraftig trångboddhet där arbetarnas bostäder till 90% var enrummare och på detta kom dålig hygien och sjukdomsspridning.⁵² Samtidigt byggdes det tätt beroende på en mängd olika faktorer där bristande lagstiftning tillsammans med spekulationer på markområden i städernas utkanter var bidragande orsaker.⁵³ Efter

49 Nyström, Louise. Stadsdelens vardagsrum: Grannskap, lokal offentlighet och demokrati. I *Stadsdelens vardagsrum: Ytterstadens offentliga platser och liv*, Nyström, Louise (red.), s.9-42. Karlskrona: Stadsmiljörådet, 2000. s. 15

50 Bergström, Inger. Behöver modernismen moderniseras?: Om estetik och funktion i ytterstaden. I *Stadsdelens vardagsrum: Ytterstadens offentliga platser och liv*, Nyström, Louise (red.), s.71-88. Karlskrona; Stadsmiljörådet, 2000. s. 72-74

51 Lewenhaupt, Tonie & Linn, Björn. Funktionalism. *Nationalencyklopedin*.2010. <http://www.ne.se/lang/funktionalism/176561> (Hämtad 2010-11-08)

52 Ramberg, Klas. *Allmännyttan: Välfärdsbygge 1850-2000*. Stockholm: Byggförl. i samarbete med Sveriges allmännyttiga bostadsföretag (SABO), 2000. s. 42

53 Nyström, Jan. *Planeringens grunder: En översikt*. Lund: Studentlitteratur AB, 1996. s 109

att på fyrtiotalet ha byggt efter kvalitativa mål växlade målen till att bli kvantitativa där medborgarna skulle förse med ”sunda, rymliga, välplanerade och ändamålsenligt utrustade bostäder av god kvalitet till skäliga kostnader”⁵⁴ De funktionalistiska idealen kom därmed att bli den raka motsatsen till 1800-talets stad som den aspirerade på att ersätta. Dessa områden kom av en mängd olika orsaker att bli storskaliga bland annat beroende av produktionstekniska skäl och många arkitekters fascination av storskalighet.⁵⁵ Ljusa och rymliga lägenheter i öppet arrangerade byggnadskomplex placerade i park där trafiken fick hålla sig utanför till föremån för lugnet och säkerheten inne i bostadsområdet. För funktionalismen innebar områdesuppdelningar efter funktion. Bostäder för sig, verksamheter, handel och service för sig och dem emellan kollektivtrafiken, men allt som oftast bilen.

Miljonprogrammet – ett sorgebarn

Redan samtidigt kritiserade miljonprogrammet hårt i exempelvis Dagens Nyheter den 2 september 1968 får sig politiker och planerare en rejäl känga för Skärholmen i Stockholm av Lars Gyllensten, biträdande professor i histologi vid Karolinska institutet, författare, medlem av Svenska akademien 1955-1989 och under en period dess ständige sekreterare och 1987-93 ordförande av Nobelstiftelsen mm⁵⁶, som bland annat skriver:

”Vem har beslutat att den nuvarande generationen stockholmare skall leva bland skott och buller, rök och damm i en stad som ser ut som om den vore krigshärjad – därför att några tror att i en annan framtid, som inte liknar nuets värld, skall återfinna just det rätta och slutliga stadssamhället i de visioner som just nu hemsöker dess febrilt brådsakande stadsplanerare som just nu råkar befalla?[...] Vem inskränker och krånglar till den offentliga kommunikationen för att prioritera den privata bilismen och mer eller mindre tvinga också ovilliga att själva bli bilister? Vem hunsar med gångtrafikanterna, tvingar ner dem under jorden, hindrar dem från att komma fram, låter dem vänta vid serier av hindrande och jäktande trafiksignaler och övergångsställen?... Varför kalkylerar man <<behoven>> av parkeringsplatser och trafikleder på basis av antalet personer och bilar istället för på basis av en funktionell och vettig målsättning för biltrafikens uppgifter?”⁵⁷

Det sätt som många av dessa områden byggdes på med matargator i områdets utkant och öppna och enhetliga utemiljöer gjorde det svårt att sätta gränser för barn och därmed svårt att släppa ut dem på egen hand.

54 Proposition 1967:100. *Angående riktlinjer för bostadspolitik med mera.* Citerad i Nyström, Stadsdelens vardagsrum: Grannskap, lokal offentlighet och demokrati. S. 15

55 Nyström, Stadsdelens vardagsrum: Grannskap, lokal offentlighet och demokrati. s. 15

56 Johannesson, Hans-Erik. Lars Gyllensten. *Nationalencyklopedin*. 2011. <http://www.ne.se/lang/lars-gyllensten> (Hämtad 2011-01-25)

57 Gyllensten, Lars. Riva Skärholmen – eller rösta bort stadsbyggarna?. *Dagens Nyheter*. 1968-09-02. Citerad i Sundborg, Peter. *Svensk arkitekturkritik under hundra år: sammanställd och kommenterad av Peter Sundborg*. Stockholm: Byggförlaget, 1993. s.

Trafikseparering i Herrgården. Med 3,4 meter frigång under gångbroarna.

Övergångställen och rondell tillkom långt efter områdets kons-
turktion.

Det gjorde att ungdomar inte längre hade naturliga platser att mötas och vara sociala i närheten av sina hem. Istället gav sig iväg till andra områden som exempelvis de centrala delarna av staden. Ungdomar som befinner sig längre från sitt hem kan, utan att det blir känt hemma, tänka sig att bete sig sämre än vad de gör i sitt område.⁵⁸ Just detta beteende går att bevittna både på stan och i media och ett exempel är några av de upplopp och ”gatufester” som ägt rum i Herrgården. Vid många av dessa tillfällen är det lokala kriminella ungdomar som startat oroligheterna men det grövsta våldet begicks av ungdomar som själva inte har en koppling till området.⁵⁹ ”Resande i våld” som de kallas i Sydsvenskans huvudledare i samband med kravallerna i Herrgården julen 2008.⁶⁰

Varför blev det då på detta sätt i många av Sveriges miljonprogram och i Herrgården? För Malmös del kan en del av förklaringen vara hur maktförhållandena i kommunen såg ut vid tiden. Tykesson och Magnusson Staaf⁶¹ frågar sig om många av malmös miljonprogram, däribland Rosengård, hade sett annorlunda ut idag om dåvarande stadsplanechef Gabriel Winge hade fått bestämma. Som läget var vid tiden drev istället kommunalfullmäktiges ordförande Oscar Stenberg igenom sina idéer om hur områdena skulle byggas ut, inte sällan emot stadsplanechefens vilja.

58 Bergström, *Behöver modernismen modernisas?: Om estetik och funktion i ytterstaden*. s. 73-74

59 Okänd. Rosengård kan själv. *Sydsvenska dagbladet*. 2009-08-24. <http://www.sydsvenskan.se/opinion/article544824/Rosengard-kan-sjalv.html> (Hämtad 2011-01-20)

60 Okänd. Resande i våld. *Sydsvenska dagbladet*. 2008-12-18. <http://www.sydsvenskan.se/opinion/huvudledare/article399952/Resande-i-vald.html> (Hämtad 2011-01-20)

61 Magnusson Staaf, Björn & Tykesson, Tyke. *Malmö i skimmer och skugga*. Malmö: Architectus Verborum, 2009. s. 52-58

När Stenberg tillträdde som kommunalfullmäktiges ordförande 1962 var han redan ordförande i HSB sedan 1957. Stenberg var långtifrån ensam om att sitta på dubbla stolar och i princip vara sin egen beställare utan samma sak gällde för chefen för HSB:s arkitektkontor Sven Grönkvist och BGB:s, Byggmästares i Stockholm Gemensamma Byggnads AB, direktör Bengt Ch Jansson som båda satt i byggnadsnämnden där Malmö kommunalabostadsbolags, MKB Fastighets AB, ordförande Ragnar Nordqvist var ordförande. De två sistnämnda satt även i kommunens generalplanekommité. Ernst Wehtje, rikstadspolitiker för högerpartiet och direktör i Skånska Cementgjuteriet var även ordförande för Skandinaviska banken. Samma bank som skötte byggnadskreditgivningen till bland andra HSB. Med dagens politiska förhållanden är det ganska lätt att se en problematik i hur maktsituationen såg ut i Malmö under dessa år och man kan definitivt fråga sig om delar av problematiken, i utformningen av malmös miljonprogram, låg i egenintresset hos dessa mäktiga män. Detta kan däremot knappast vara hela problematiken då samma svagheter dök upp i miljonprogrammen över hela landet.

I Nationalencyklopedin skriver man

"Positiva resultat blev det när man tillämpade trädgårdsstadstankar ("hus i park") i måttligt stora projekt, men någon teori eller metodik som svarade mot stadsbyggnadsproblemens totala komplexitet utvecklades inte[...]. För efterkrigstiden är det knappast meningsfullt att längre använda "funktionalism" som stilkaraktäristik. Att utgå från vedertagna funktionsbilder hade blivit rutin; andra krav kom till, bl.a. på stora exploateringsenheter, och man råkade in i den stora skalans problem som inte funktionalismens analyser hade grepp om."⁶²

Funktionalismen var därmed helt enkelt inte beredd att hantera den skala den kom att bli intvingad i då den saknade verktygen där för. Att reda ut varför det gick som det gick är ett ämne för ett helt annat arbete.

Det blev inget folkhem...

Orsakerna kan därmed påstås vara många och svåra att nysta ut men faktumet kvarstår att det svenska miljonprogrammet till stora delar inte blev det "folkhem" det var tänkt att bli. Människor började flytta ut till villaområden redan innan programmet var fullt genomfört och kvar blev de som inte hade råd att flytta därifrån. Därefter kom invandrarna, till en början var det främst arbetskraftsinvandrare som kom att bosätta sig i exempelvis Rosengård men under de senaste 20 åren har det framförallt varit flyktingar och anhöriginvandring som hamnat i många av de områden som anses problematiska och i detta sammanhang är Herrgården ett mycket tydligt exempel.⁶³

Frågan är om Gyllensten kunde ana att hans skarpa kritik mot

⁶² Lewenhaupt & Linn, Funktionalism, *Nationalencyklopedin*.

⁶³ Nyström, Stadsdelens vardagsrum: Grannskap, lokal offentlighet och demokrati. s. 19-20

Trafkseparatoring i Herrgården . LÄGG MÄRKE TILL de stora buffertyorna mellan de olika trafikslagen.

miljonprogrammet 1968 nu dryga 40 år senare skulle komma att vara än mer befogad och att det till och med skulle komma att bli en tyngre innebörd i "...skott och buller, rök och damm i en stad som ser ut som om den vore krigshärjad..."? 41 år senare, år 2009, skrev Tykesson och Magnusson Staaf⁶⁴ såhär i "Malmö i skimmer och skugga":

"Folkhemmet var färdigbyggt men det hade inte blivit som man tänkt sig. Den sociala ingenjörskonsten hade visat sig otillräcklig. Människors lycka och välbefinnande kunde inte räknas fram på kalkylblad. De storskaliga och rationellt planerade bostadsområdena visade sig ha svagheter. De hade skapats för ett samhälle och en värld som hade förmodats fortsätta utvecklas i samma takt och i samma bestämda riktning. Det gjorde den inte. Makthavarna, som var födda kring sekelskiftet 1900, hade dessutom räknat med att de unga skulle sträva efter samma mål som de själva. Så blev inte fallet. De unga drömde inte om en bostadsrätt i en av de nya förstäderna. Den värld och framtid som experterna hållit för objektivt sann och förutsägbar var av en annan beskaffenhet."

64 Magnusson Staaf & Tykesson, *Malmö i skimmer och skugga*. s. 60-61

Förändring - intensifiera

Samtidigt som Rosengård och Herrgården är en del i den förtätningsparadigm, som vi är inne i nu, är det områden som på många sätt är i behov av fysisk förändring för att bättre möta den verklighet de existerar i. Det handlar i mångt och mycket om att istället för att bestämma och fastslå de förutsättningar som en plats skall ha skapa möjligheter för den att utvecklas med tiden. Det är mycket som Söderlind skriver:

”Planerare kan redan idag rita stadsplaner för de närmaste 50 åren. Men de bör inte bestämma hur byggnaderna ska se ut. Planerarna bör diskutera de vägar, järnvägsspår, hamnar och flygplatser som kan behövas på lång sikt, men de bör inte föreskriva hur 2050-talets bilar, tåg, flygplan eller båtar ska se ut.”⁶⁵

En förändring av miljonprogrammet handlar således inte om att skapa nya fasta former utan flexibla och anpassningsbara lösningar för framtiden. Detta sätt att se på ”omplaneringen” av miljonprogrammet går även väldigt bra ihop med begreppet ”Hållbar utveckling” och Rio-deklarationens tredje princip ”Rätten till utveckling måste fullgöras på ett sådant sätt att den rättvist tillgodoser nuvarande och kommande generationers behov av utveckling och miljö.”⁶⁶

För det är just det som miljonprogrammet på många sätt misslyckats med! Det funktionalistiska tänket kom på många sätt att begränsa möjligheterna i dess områden genom att skriva in framtiden i samtiden. Att helt enkelt försöka bestämma hur framtidens stad och liv på bästa sätt skulle se ut redan från början. På så sätt tappade man hela utvecklingsbiten och de många möjligheterna till nya lösningar som kommer med ett flexibelt planerande.⁶⁷ Förhoppningsvis har den snabba teknologiska utvecklingen de senaste decennierna lärt oss att tings form inte är oföränderliga och att vi därför behöver vara beredda på en framtid som inte ser ut som vi trodde.

När det gäller Herrgården och Rosengårdsfältet handlar det på många sätt om att definiera området, att ge det förutsättningarna för att kunna tillhandahålla både behovet av utveckling och av miljö, att skapa förutsättningar för ett hälsosamt liv i samklang med naturen

Att förtäta är inte ett självändamål i detta arbete utan att intensifiera ansvarsfullt för att i slutändan nå ett högre värde för både utemiljö och de människor som bor i området inte förtäta för förtätningens skull. I ett område som Herrgården kan det påstås att det är än viktigare att ett intensifieringsprojekt höjer områdets status än vad det är i de populärare områdena i innerstaden just beroende på områdets låga status. Problematiken med ett sådant projekt i Herrgården är på många sätt mycket likt problematiken på andra håll och en del av denna problematik är hur utemiljön påverkas. Det är just utemiljön och påverkan på den samma som analysmodellen syftar till att behandla.

65 Söderlind, *Stadens renässans*. s. 30

66 Miljö- och naturresursdepartementet. *Rio-deklarationen*.

67 Söderlind, *Stadens renässans*. s.72

Praktiken behöver fler verktyg!

Fel verktyg till rätt jobb!

De som planerar och utformar våra städer idag behöver ta hänsyn till alla dessa aspekter som hittills diskuterats och en mängd andra med för den delen. Men hur? Många praktiker på Malmö stadsbyggnadskontor uppger att de saknar verktygen för att hantera behovet av offentliga platser samtidigt som trycket från andra förvaltningar, exploitörer etc. på att bygga och bebygga är högt.⁶⁸ Det råder i närmast en förtättningsiver i vissa fall utan större hänsyn till andra faktorer än de möjliga inkomster som kan erhållas av att bebygga viss mark. Hur kontrar man denna mängd, framförallt ekonomiska, intressen ur stadsbyggnads/stadsmiljö perspektiv?

Olika förutsättningar för olika yrken

Den akademiska världen har en mängd instrument för analys som skulle kunna användas men utan att överdriva kan man konstatera att praktik och akademi på många sätt är två olika världar med olika förutsättningar. Bengtsson⁶⁹ har beskrivit skillnaderna mellan akademi/forskning och praktik i sin doktorsavhandling, ”Samspel i parkförvaltning”, genom att referera och diskutera kring ett flertal andra forskare. Hon beskriver bland annat skillnaderna mellan kunskap och uppfattning

”Att ha en uppfattning av något är alltid grundat på viss kunskap, en uppfattning behöver dock inte vara densamma som någon annans uppfattning om samma företeelse. Det gör att uppfattningar är subjektiva medan kunskap kan betraktas som mer generell.”⁷⁰

68 Anonym, Stadsbyggnadskontoret. Personligt meddelande hösten 2010.

69 Bengtsson, Petra. *Samspel i parkförvaltning*. Diss. Sveriges Lantbruksuniversitet. Alnarp: Sveriges Lantbruksuniversitet, 2009.

70 Ibid. s. 42

Där forskningen präglas av faktakunskap präglas istället praktiken av färdighetskunskap.

"Faktakunskap är av den sort som kan mätas kvantitativt, information, regler och konventioner tillhör faktakunskap. Det är en kunskapsform som innebär att vi vet att något förhåller sig på ett visst sätt. Förståelsekunskap betonar kunskapens kvalitativa aspekter och handlar om att begripa, att uppfatta mening eller innebörden i ett fenomen. Den är således knutet till varför något förhåller sig på ett visst sätt. Den är kvalitativ till sin karaktär. Fakta och förståelsekunskaperna är intimt förknippade med varandra. Förståelsen avgör vilka fakta vi kan tillägna oss och samtidigt är fakta en del av förståelsens byggstenar. Förståelsekunskap består av något utöver faktakunskap. Färdighetskunskap handlar om att veta hur något skall göras och att också kunna göra det. Färdighetskunskapen sitter i kroppen. Färdighet är den praktiska motsvarigheten till teoretisk förståelse. Det är möjligt att ha färdighetskunskaper som inte är kopplade till förståelse, men många färdigheter hänger samman med förståelse som till exempel att kunna skriva."⁷¹

Där akademien söker svara på vad och varför söker praktiken svara på var och hur! I grunden motsätter sig dessa olika sätt att närma sig ett problem inte varandra, men skillnaderna i att arbeta samt andra förutsättningar för arbetet i fråga om tid, mottagare etc. gör att akademins analysmodeller kan vara svåra att tillämpa för exempelvis en kommun. Vilket även Nordh⁷² indikerar i sitt examensarbete om parkkaraktärer från 2006. Inom praktiken finns det därutöver en mängd olika tolkningar av samma begrepp beroende på dels på skillnader mellan olika språk och deras tolkning av samma begrepp men även som skillnader mellan olika yrkesgrupper.⁷³ Därmed torde det ofta finnas ett behov av en gemensam grund att stå på och diskutera kring.

Varför en ny analysmodell? Vetenskapliga metoder för praktiskt arbete!

Skillnaderna mellan det akademiska och praktikens förutsättningar föranleder därmed att andra verktyg, eller anpassade verktyg, används inom praktiken. Verktyg som kan bidra till att hitta konkreta lösningar på ett givet problem utefter de förutsättningar som råder inom just praktiken. Den typ av verktyg som efterfrågas i detta sammanhang är ett verktyg för att på ett enkelt sätt kunna analysera de offentliga rum som finns i staden vad gäller dessas kvalitet och tillgång. Det handlar om att ha ett analysmaterial som går relativt snabbt att framställa och därmed går att

71 Ibid. s. 40-41

72 Nordh, Helena. *Parkkaraktärer – Ett verktyg för planering och gestaltning av grönområden*. Sveriges Lantbruksuniversitet. Alnarp: Sveriges Lantbruksuniversitet, 2006. s. 10

73 Lindholm, Gunilla. . <<Green structure>> as activity and as object – implications for urban planning. *Nordisk arkitekturforskning*, No. 1 (2002): s 41-49.

använda aktivt i en planerings-/designprocess samt snabbt går att uppdatera efter nya förutsättningar. Att ha bättre underbyggt stöd i en diskussion än en uppfattning om hur det ligger till, att eftersträva en högre grad av objektivitet/fakta.⁷⁴

Det finns ett behov av att undvika att just uppfattningen om hur verkligheten ser ut får ta ett alltför stort utrymme, då just uppfattningar begränsas av individens förmåga att uppfatta sin omgivning. Eller som Klassen återger Huisman⁷⁵ i Knowledge-Based Design ”Not only are our perceptions are (sic.) matched to our frame of reference, but we perceive what we expect to see.” Vår uppfattning av omgivningarna och förutsättningarna är således starkt färgade av oss själva och våra referensramar, vi ser det vi förväntar oss att se! Eller som Klassen⁷⁶ själv uttrycker det ”... remedies for problems do not solve them simply because people agree they ought to work.” En lösning är alltså inte en lösning bara för att man kommer överens om att den kommer att fungera och till detta kommer även problemen när människor har olika utgångspunkter för att tolka verkligheten.

“... differing viewpoints result in different interpretations of the real world. People with similar frames of reference will have interpretations that overlap to a significant extent (thus forming subcultures). There will always be individual differences, however. Besides, a given individual’s interpretation may vary at different times.”⁷⁷

Således är just ’uppfattningen’ om hur världen ser ut och hur problem bäst bör lösas ett problem som kräver ett mer konsekvent bedömningsverktyg än den mänskliga uppfattningen, ett vetenskapligt verktyg för praktiken.

Men det handlar även om att materialet skall vara lättillgängligt för den icke insatte då man i en kommunal organisation arbetar mot politiker och en mängd andra individer utan fackbakgrund och inte sällan även utan fackkunskaper.

74 Böhme, Lars; Landskapsarkitekt och planhandläggare Malmö stadsbyggnadskontor. Personligtmeddelande våren 2010.

75 Huisman, Patricia. *Kennis gewogen – Analyse van sociaal-werenschappelijk denken: kritiek en aanwijzingen*. Diss. Assen (Nederländerna): Van Grokum, 1996. Citerad i Klassen, Ian T. Delft: Delft university press, 2004. s. 9

76 Klassen, Ian T. *Knowledge-based Design: Developing urban & Regional design into a science*. s. 10

77 Ibid.

Arbetet med Västra Hamnen 2010

Arbetet med att skapa en modell för analys, analysera och ge rekommendationer för det offentliga rummet i Västra Hamnen utfördes under våren 2010.⁷⁸

Förutsättningarna för arbetet innebar en kraftigt begränsad tidsram på tre kalendermånader, inklusive metodarbetet. En analysmodell som kunde analysera både existerande och på pappret planerade platser utefter samma grundförutsättningar. Denna modell var tvungen att kunna hantera ett flertal olika skalor från den enskilda platsen, allt från mindre torg till stora parker och hela vägen upp till stadsdelens skala. Vidare behövde modellen kunna hantera såväl naturvärden, växtlighet och vatten etc., som mer urbana och sociala/mänskliga värden i staden. För det behövdes en metod som kunde beskriva platser som torg, strandpromenader, skateboardparker och parker utefter samma förutsättningar. Modellen behövde helt enkelt ge en helhetsbild utav de offentliga platserna i Västra Hamnen, ur en mängd aspekter viktiga för stadsbyggandet men kanske framförallt för framtida brukare, vara lättillgänglig och samtidigt minimera subjektiviteten och slumpmässigheten i bedömningarna. Man sökte snarast beskriva den blandade, intensiva, staden utefter dess offentliga rum, inte dess byggnader! Kort och gott kan man säga att rapporten sökte beskriva en urban mångfald i det offentliga rummet med hjälp av ett vetenskapligt arbetssätt med populärvetenskaplig tillgänglighetsnivå.

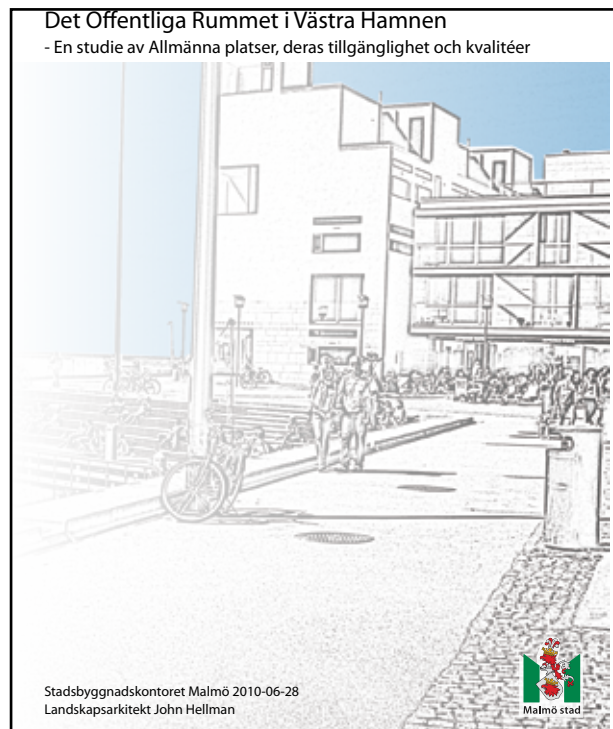
Under förstudierna till analysarbetet drogs slutsatsen att egentligen ingen utav de metoder man kände till, eller lyckades hitta, på ett bra sätt passade in på de förutsättningar som fanns att arbeta efter. Var det inte för ett alltför smalt resultat, metoderna behandlar nästan uteslutande parken eller motsvarande och inte de urbana kvaliteterna eller omvänt, var det för långa studietider eller alltför komplexa metoder och resultat. Däremot innehar ett flertal av dem, element som passar väl in på vad vi efterfrågade av analysmodellen. Därav började arbetet på att ta fram en modell specifikt för Västra Hamnen för att analysera dessa parametrar.

Modellen används idag framförallt för att påvisa behovet av vissa typer av platser i bristområden men även för att finna optimala placeringar av nya offentliga platser i Västra Hamnen.⁷⁹ Det som detta arbete har intentionen att pröva är om analysmodellen går att tillämpa i och för att testa konsekvenserna på utemiljön. Detta till följd av olika typer av intensifierings/kompletterings scenarier i en annan typ utav ”stadsmiljö”, miljonprogrammet. Modellen i sig är dock inte i närheten av att vara färdig och intentionen är inte heller att den skall bli en ”färdig metod” utan att den förblir i ständig utveckling och anpassas utefter rådande förhållanden.

78 Hellman, John. *Det offentliga rummet i Västra Hamnen – En studie av allmänna platser, deras tillgänglighet och kvalitéer*. Malmö: Stadsbyggnadskontoret; Malmö stad, 2010.

79 Signal, Ulrika; Projektledare Västra Hamnen, Stadsbyggnadskontoret, Malmö stad. Personligt meddelande hösten 2010.

Västra Hamnen. Där arbetet påbörjades.

Utvecklingsarbetet kommer efter detta examensarbete till att börja med att fortsätta under våren 2011 i Malmö stads regi genom ett pilotprojekt i Rosengård och Lindängen i ett samarbete mellan stadsbyggnadskontoret och gatukontoret.

Varför inte en etablerad metod?

Inför arbetet med denna analysmodell tittades framförallt på tre olika förlagor, Grahn och Stigsdotters⁸⁰ arbete med de 'Åtta parkkaraktärerna', Ståhles⁸¹ 'Sociotopkarta' samt Randrups/Niras⁸² 'Strategi for rekreation'. Ingen utav dessa tre fyller fullt ut de intentioner, som ligger till grund för detta arbete, för kartläggningen av de offentliga rummen däremot har de allihop element som på ett eller annat sätt var tillämpligt. De har gemensamt är att de i grunden tenderar fokuserar på naturen, på parken och i viss mån trädgården, även om Ståhle har ambitionen att även behandla

80 Grahn, Patrik & Stigsdotter, Ulrika A. What Makes a Garden a Healing Garden? *Journal of Therapeutic Horticulture*, Vol. 13 (2002): s. 60-69

81 Ståhle, Alexander, *Compact Sprawl: Exploring public open space and contradictions in urban density*; Ståhle, Alexander. Den hållbara staden är både tät och grön. *Svenska Dagbladet*. 2008-12-28. http://www.svd.se/kulturnoje/understrecket/den-hallbara-staden-ar-bade-tat-och-gron_2231003.svd (Hämtad 2011-01-15); Stadsbyggnadskontoret, Gatu- och Fastighetskontoret, Stockholms stad. *Sociotopkarta för parker och andra friytor i Stockholms innerstad – om metoden, dialogen och resultatet*. Stockholm: Stockholms stad, 2002.

82 Randrup. Thomas B. Föreläsningsunderlag från föreläsning vid Malmö stad. Okänt datum våren 2010.; Niras. Strategi for rekreation. *Niras*. <http://www.niras.dk/aktuelt/i-fokus/sundhed/referencer/strategy-for-recreative-areas-in-copenhagen.aspx> (Hämtad 2011-01-20)

andra typer av friytor.⁸³ Samtidigt innehar Grahns karaktärer egenskaper som även går att tillämpa på andra platser än parker och trädgårdar även om, just parkfokusen gör att, de inte är tillräckliga för att ensamt beskriva den komplexa situation som är stadens offentliga rum.

Ståhle arbetar på ett intressant sätt med både intervjuer och professionella observationer, med hjälp av observationsprotokoll, samt använder sig av mer faktiska avståndsberäkningar än en fågelvägsradie runt den plats man analyserar. En stor styrka i modellen är att den använder sig både av experter och allmänhet.⁸⁴ Problemet, i sammanhanget, är att analysen är ytterst tidskrävande och resultatet har tendenser av att vara väldigt svårt att ta till sig med kraftigt begränsad tidstillgång. Inga exempel ges heller på att modellen kan analysera platser som ännu inte finns även om den har förmågan att bistå i utformandet av dessa.

Randrup, en forskare som har en tydlig profil mot skog och grönområden,⁸⁵ har en metod som har tydliga likheter med den metod detta arbete undersöker. Det material som detta arbete har använt sig av som referens i detta fall är ett föreläsningsunderlag från Niras från en föreläsning vid Malmö stad 2010. I huvudsak är det den grafiska presentationsmetoden som används som har inspirerat till motsvarande presentationsmetod i detta arbete. Detta då den är ytterst enkel att läsa och därmed lätt att ta till sig. Metoden har i stor utsträckning tydliga likheter med parkkaraktärerna Grahn och Stigsdotter arbetar med men istället för att arbeta med åtta karaktärer istället slå samman dessa till fem. Att detta arbetes analysmodell även den använder sig av fem olika kategorier är på många sätt ett intressant sammanträffande.

Ytterligare ett problem var att metoden behövde kunna hantera platser som ännu inte existerade mer än på pappret. Med andra ord behövde den vara såpass enkel att den går att använda på illustrationer och planer. Dessutom var syftet att modellen skulle gå att använda i det kontinuerliga arbetet dels som ett underlag för argumentation och diskussion men även som ett analysverktyg i förändringssituationer ”Vad händer om vi lägger till ett hus

83 Stadsbyggnadskontoret, Gatu- och Fastighetskontoret, Stockholms stad. *Sociotopkarta för parker och andra friytor i Stockholms innerstad – om metoden, dialogen och resultatet.*; Ståhle, Alexander, *Compact Sprawl: Exploring public open space and contradictions in urban density.* S. 102-120.

84 Ibid.

85 Niras. Thomas B. Randrup professor ved Life. *Niras.* 2010. <http://www.niras.dk/Forretningsomraader/Planlaegning/Nyheder/2010/TRa-professor.aspx> (Hämtad 2011-01-15)

här?” eller ”Vad blir utfallet av denna design?”. Ett verktyg som snabbt går att tillämpa på olika situationer direkt i arbetsprocessen.

Under arbetet har en metod som klarar av dessa typer av situationer funnits i form av Steffners⁸⁶ avhandling ”Värdering av stadsmiljöer – en metod att mäta upplevelser” vilken kort sagt mäter människors upplevelser av olika miljöer genom att ange ett antal känslor till platstypiska foton/ illustrationer av platsen. Dessa undersökningar verkar i huvudsak ha utförts på människor med god kunskap om platserna då många återgivna beskrivningar antyder just detta. Där Steffners modell ger en relativt tydlig bild av människors känslor av platser är intentionen med detta arbetes analysmodell att finna vilka kvaliteter dessa platser besitter, vad kan dessa platser användas till? Steffners modell skulle mycket väl kunna användas tillsammans med den modell detta arbete beskriver vilket kommer att diskuteras vidare senare i diskussionen.

Dessa har samtliga intressanta aspekter men vi valde under arbetet att istället satsa på att själva utveckla en analysmodell för just den situation vi hade framför oss. Lösningen blev således att skapa en ny modell för analys som lånar element från de tre första, samtidigt som nya delar lades till för att främja modellens specifika intentioner. En beskrivning av modellen följer i metodbeskrivningen.

Den analysmodell detta arbete har som intention att demonstrera och i viss mån testa behövde en bakgrund att testas på. Då modellen ursprungligen användes på Västra Hamnen i Malmö och den situation som råder gällande stadsbyggnad i staden just nu är Malmö ett intressant objekt för att demonstrera modellen i en annan situation än Västra Hamnen. Detta ger även en möjlighet till att ge modellen en bättre vetenskaplig underbyggnad.

86 Steffner, Lena. *Värdering av stadsmiljöer en metod att mäta upplevelse*. Diss. Lunds tekniska högskola. Lund: Lunds tekniska högskola, 2009.

Analysmodell för urbana kvaliteter

Detta arbete använder sig av i huvudsak av en analysmodell vilken är nyutvecklade av mig själv med hjälp av ett antal personer från Malmö stad. Syftet är att skapa en relativt tillförlitlig och konsekvent metod att bedöma olika platsers kvaliteter utan att metoden skulle kräva mycket resurser i form av framförallt tid. Vidare var även tanken att resultaten skulle vara lätta att ta till sig och användbara både i utformning/förändring av offentliga platser men även som ett verktyg i stadsplaneringsprocessen. Modellen är därmed inne på relativt ny mark och helt ny mark för Malmö stads del. Som sådan har modellen naturligtvis en hel del brister i dess ursprungliga form och även i den form som används i detta arbete vilket är helt normalt för den prototyp det är. Modellen är framförallt ett sätt att tänka, att analysera tillgångar och konsekvenser av förändringar.

Viktigt att notera är att modellen inte avser att ersätta exempelvis en medborgardialog utan avser att fungera kompletterande.

Modellbeskrivning

Det som beskrivs här är metoden i sin helhet. Grunden till metodbeskrivningen är hämtad från ”Det offentliga rummet i Västra Hamnen - ...”.⁸⁷ Till detta har lagts de justeringar som under hösten 2010. Dessa justeringar gjordes tillsammans med anställda på Stadsbyggnadskontoret och Gatukontoret i Malmö och togs fram för detta arbete och inför pilotstudien i Malmö. En studie som är planerad att genomföras till att börja med under början av 2011.

Analysmodellen består av tre olika analyser, och inriktar sig på att säkerställa behovet av rekreativa kvaliteter för de människor som bor och arbetar inom ett område.

Den första är en platsanalys som identifierar platser och klassificerar dem, i fem kategorier, utefter deras kvaliteter. Detta resulterar i en femuddig stjärna som visar platsens klassificering inom de fem olika kategorierna. Ju mer ifylld en udd är desto bättre för just den kategorin. Stjärnan i sig är inspirerad av Niras⁸⁸ ”Strategi for rekreation då den är en ytterst lättillgänglig presentationsmetod för de flesta som kan tänkas ta del av analysen alltifrån yrkesverksamma till politiker.

Den andra analysen är en tillgänglighetsanalys som mäter hur lång räckvidd platsen har för en person till fots. Analysen är gjord för 100 meter, vilket baseras på Grahn och Stigsdotters⁸⁹ forskning om kopplingen mellan hälsa och närheten till rekreativa ytor, och 300 meter som är hämtat från räckvidden för gröning i Malmös grönplan från 2003. Orsaken till att just gröning valdes är att det är den minsta parkenheten i grönplanen vilken

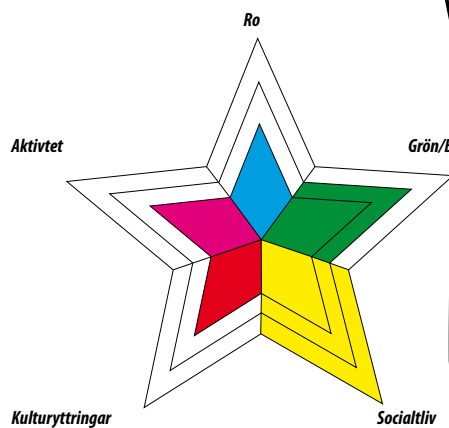
87 Hellman, *Det offentliga rummet i Västra Hamnen – En studie av allmänna platser, deras tillgänglighet och kvalitéer.*

88 Niras, *Strategi for rekreation.*

89 Grahn, Patrik & Stigsdotter, Ulrika A. *Landscape Planning and Stress. Urban Forestry & Urban Greening.* Vol. 2 No.1 (2003): s. 1-18. doi:10.1078/1618-8667-00019

Till vänster: Kategori-
stjärnan.

Till höger: Avståndsmät-
ning för södra delen av
Ankarparken i Västra
Hamnen. Avstånd 100
och 300 meter.

kan ersättas av samtliga större enheter.⁹⁰ Med andra ord visar den generella tillgängligheten på park utan att klassa parktypen. Däremot gör denna analys ingen skillnad på exempelvis park och torg utan använder samma avstånd för de båda. Detta baseras på ambitionen om den blandade staden med det mesta lätt tillgängligt vilket diskuterats i avsnittet ”Människan och de urbana kvaliteterna”. Valet av just 100 meter som alternativ till 300 meter gjordes i diskussion med bland andra Lars Böhme, planhandläggare och landskapsarkitekt på Stadsbyggnadskontoret i Malmö, och kommer vidare att motiveras längre fram i arbetet.

Den tredje analysen är en sammanslagning av de två föregående. De olika klasserna från den första metoden läggs in i kartor som visar räckvidden för samtliga platser vilket bland annat resulterar i fem kartor som visar tillgång till den enskilda kategorin inom 100 respektive 300 meter.

En djupare beskrivning av de olika stegen kommer längre fram i metodbeskrivningen.

Varför är en plats med i analysen och inte en annan?

För att en plats ska få ingå i analysen är den tvungen att uppfylla vissa krav som sattes upp under diskussioner med tjänstemän, i huvudsak arkitekter, planarkitekter och landskapsarkitekter vid gatukontoret och stadsbyggnadskontoret, vid Malmö stad vid upprepade tillfällen under våren 2010. Kraven ställdes upp ur ett kommunalt perspektiv och syftade till att lägga fokus för studien på de platser som kommunen kan säkra tillgången till. De krav som dessa diskussioner slutligen resulterade i är som följer:

90 Malmö stad. *Grönplan för Malmö 2003*. Malmö: Malmö stad, 2003. s. 16

Platsen skall vara allmän platsmark. Med andra ord skall det inte vara en plats som, utan större problem, kan avskärmats från allmänheten. Detta innebär att exempelvis de flesta innergårdar etc. utesluts från analysen.

Vad är platsen avsedd för? Restytor eller andra ytor avsedda för en annan funktion som används i rekreativa syften i brist på annat ingår inte i analysen. Orsaken är att det inte är platsen i sig som agerar utan ett otillfredsställt behov. Dessa platser kan däremot i framtiden förstärkas för att tillhandahålla de kvalitéer de tjänar som substitut för. Exempel på sådana platser är gator, parkeringsplatser, område fortfarande avsett för exempelvis hamnverksamhet eller annan industriell verksamhet. Platser avsedda för människor att vistas på ingår däremot i analysen.

Är det en plats? Stråk med funktionen att ta sig från A till B utan andra typer av kvalitéer enligt analysmodellen ingår inte i analysen.

Viktigt att notera är att dessa kriterier ställdes upp specifikt för Västra Hamnen i Malmö och att de i ett annat sammanhang mycket väl kan vara helt eller delvis irrelevanta men dess andemening ligger till grund även för detta arbete.

Beskrivning av de fem kategorierna

Platsanalysens resultat redovisas genom fem olika kategorier vilka dels bygger på Ståhle, Grahn och Stigsdotter men i huvudsak bygger på en aktiv diskussion på stadsbyggnadskontoret i Malmö under våren 2010. Dessa bär en tydlig likhet med ”Strategi for rekreation”⁹¹ men uppstod utan kännedom kring denna. Korrelationen till ”De åtta parkkaraktärerna” redovisas men kategorierna är inte direkta derivat av dessa. De flesta av dessa kategorier finner stöd i det tidigare resonemanget i detta arbete med undantag av **Kulturyttringar** vilket i dagsläget behöver en tydligare underbyggnad. Kategorier är som följer:

Ro – Definieras utefter platsens förmåga att tillfredställa det mänskliga behovet av att kunna slappna av och finna just ro.⁹² Under denna rubrik finns saker som faller direkt under rofylldhet som exempelvis tillgången till avskilda platser, lugn och tystnad direkt lånade från åtta parkkaraktärernas ”Serene” men bär även spår av ”The pleasure garden”⁹³. Men här finns även lokalklimatet, löst baserat på Stockholms observationsprotokoll⁹⁴ som en faktor.

91 Niras, Strategi for rekreation.

92 Grahn & Ulrika A. Landscape Planning and Stress, *Urban Forestry & Urban Greening*. s. 3

93 Grahn & Stigsdotter, What Makes a Garden a Healing Garden? *Journal of Therapeutic Horticulture*.

94 Stadsbyggnadskontoret, Gatu- och Fastighetskontoret, Stockholms stad. *Sociotopkarta för parker och andra friytor i Stockholms innerstad – om metoden, dialogen och resultatet*. Bilaga 2

Grön/Blå – Syftar till att beskriva platsens naturkvaliteter i form av växtlighet, mängd, variation och kvalitet samt tillgång till vatten på platsen. Kategorin reflekterar naturens vikt för både hälsa och miljö vilken behandlats tidigare i detta arbete i kaptitlet ”Människan i centrum!”. Bland parkkaraktärerna kan ”Wild” och ”Species rich” associeras.⁹⁵

Socialt liv – Reflekterar människors möjlighet att mötas och umgås på olika sätt, i olika åldrar, delar av veckan och på dygnet, möjligheten till större möten som demonstrationer, torgmöten eller andra evenemang. Men det ger även en bild av den service som är tillgänglig på platsen i form av exempelvis handel. Paralleller kan dras till parkkaraktärernas ”The common” och ”Festive” men även till påståenden kring det socialas vikt för människor återgivet tidigare i detta arbete i avsnittet ”Människan och de urbana kvaliteterna”.

Kulturyttringar – Syftar till att ge en bild av de yttringar av kultur som ger staden dess karaktär. Detta gäller både kulturarv, konst och underhållning men även saker som unicitet, hur en plats skiljer sig från andra, etc. Det handlar således inte om vad som populärt kallas ”finkultur”. Bland de åtta parkkaraktärerna är det ”Culture”⁹⁶ som ligger närmast även om denna kategori i detta arbete siktar på att vara ett vidare begrepp.

Aktivitet – Möjligheten att utöva olika typer av motion, idrott och lek sett till platsens förutsättningar för aktiviteten i olika åldrar samt förhållanden på platsen som förutsättningarna för ögat att uppfatta omgivningen och överblickbarhet. Denna rubrik är direkt kopplad till hälsofördelar till följd av motion men bär även spår av trygghetskänsla på platsen och parkkaraktärernas ”The pleasure garden”.⁹⁷

95 Grahn & Stigsdotter, What Makes a Garden a Healing Garden? *Journal of Therapeutic Horticulture*.,

96 Ibid.

97 Ibid.

Metod för platsanalys

Metoden bygger på ett observationsprotokoll som används för att analysera olika platser, parker och torg m.m. Protokollet har använt motsvarande protokoll från Stockholms sociotopkartering som förlaga⁹⁸ men är i många aspekter väldigt annorlunda. Det har även använt sig av de åtta parkkaraktärerna för sitt innehåll.⁹⁹ Ursprungligen poängsattes ett antal på förhand bestämda egenskaper på en skala från 0-10 genom observationer både i fält och genom studier av digitalt och analogt material på kontoret. Detta gjordes på två olika sätt: Antingen fanns det ett antal egenskaper i protokollet där poängsättningen berodde på procenten av dessa som hade noterats vara möjliga på platsen. Alternativt gjordes det genom att en given rubrik, exempelvis Grön, betygsattes från 0-10 utan några underenskaper till rubriken Grön gavs.

Efter att arbetet med Västra Hamnen presenterades på stadsbyggnadskontoret under hösten 2010 har observationsprotokollet diskuterats i samband med tre möten angående vårens pilotstudie i Rosengård och Lindängen. Dessa möten bestod av landskapsarkitekter, arkitekter och en ekolog från stadsbyggnadskontoret och gatukontoret.¹⁰⁰ Dessa, vid tillfällen relativt intensiva, möten ledde bland annat till att kategorin **Grön/Blå** utökades till att ge en bredare bild då den ansågs vara alltför förenklad. En kvantitetsparameter tillkom för varje kategori för att ge ytterligare en parameter som indikerar hur mycket som finns istället för att det bara finns där. Även skalan förändrades från noll till tio, till att istället gå från noll till fem vilket har att göra med att protokollet förmodas bli lättare att hantera. Med hjälp av bland annat dessa synpunkter och andra tankar från dessa möten, samt andra kommentarer och tankar, reviderats ett flertal gånger till det protokoll som har använts i detta arbete.

I dagsläget består observationsprotokollet av de fem olika kategorier som presenterades tidigare i arbetet. Under dessa fem kategorier finns ett antal rubriker som antingen fylls i genom att de egenskaper som finns närvarande på platsen markeras i protokollet, som exempel rubriken "Klimat" under kategorin **Ro** består av kvaliteterna "Sydsida", "Lövsugga", "Vindskydd", "Regnskydd" och "Sola". Bland dessa, i detta fall fem kvaliteter, skulle allt från ingen till alla kunna markeras. Det andra fallet är en skala som i praktiken är från ett till fem, noll existerar naturligtvis med på skalan om rubriken inte är närvarande alls, som exempel rubriken "Växtlighet" under kategorin **Grön/Blå** som sträcker sig

98 Stadsbyggnadskontoret, Gatu- och Fastighetskontoret, Stockholms stad. *Sociotopkarta för parker och andra friytor i Stockholms innerstad – om metoden, dialogen och resultatet*. Bilaga 2

99 Grahn & Stigsdotter, What Makes a Garden a Healing Garden? *Journal of Therapeutic Horticulture*.

100 Malmö stadsbyggnadskontor. Diskussionsmöten, 2010-11-18; 2010-12-03; 2011-01-12.

från ”Fattig” (1) till ”Rik” (5) via 2, ”Måttlig” (3) och 4. På samma sätt fungerar kvantitetsskalan som indikerar hur mycket av varje kategori som finns på en plats där 1 är en liten del av platsen och 5 större delen av platsen. Med andra ord har den ursprungliga skalan 0-10 bytts ut till en kortare skala mellan 0-5 efter ett förslag i samband med ett av de förberedande mötena inför pilotstudien.

Poängsättnigen för de rubriker som inte är skalbaserade bygger på att poängen fördelas jämt över de olika kriterier/kvaliteter som ingår under varje rubrik. Ju fler kriterier som uppfylls desto högre poäng för den specifika rubriken. Skalan sträcker sig från noll till fem där noll innebär att rubriken inte finns på platsen och fem att samtliga kriterier för rubriken är uppfyllda. På detta sätt har man i slutändan en poäng för varje rubrik som sedan går att sammanräkna till en genomsnittspoäng för varje kategori, **Ro**, **Grön/Blå**, **Socialt liv**, **Kulturyttringar** och **Aktivitet**. Inom varje kategori går det, om det är önskvärt, vikta olika rubriker. Dock kan aldrig en kategori ha en summa på över 100% av rubrikernas ursprungliga summa. Detta gjordes exempelvis i Västra Hamnen¹⁰¹, i samråd med Västra Hamnengruppen, där vatten nästintill är en självklarhet och därför viktades det gröna tyngre i sammanräkningen. Viktigt att notera vid, och om man av någon anledning bestämmer sig för att göra, en sådan viktning är att man bör vara ytterst tydlig med varför och hur en sådan viktning görs och denna viktning skall vara genomgående för hela området man analyserar för att undvika att man, medvetet eller omedvetet, manipulerar resultaten åt något håll.

Beskrivning av observationsprotokollet

Protokollet är, som tidigare nämnts, i grunden baserat på Ståhle, Stigsdotter och Grahns arbeten. Men i det stora bygger det till stor del på en aktiv diskussion med ett flertal personer verksamma vid olika förvaltningar i Malmö stad. Här följer en beskrivning av de olika val som kan göras i protokollet och skillnaderna dem emellan.

Kvantitet

För varje kategori i protokollet (**Ro**, **Grön/Blå**, **Socialt liv**, **Kulturyttringar** och **Aktivitet**) finns en rubrik som är gemensam för alla och det är rubriken ”Kvantitet”. Kvantitet avser att spegla den mängd av kategorin som finns på den studerade platsen. Skalan går från ett till fem där ett är en ytterst låg kvantitet och fem en mycket hög kvantitet. Kvantiteten bedöms utefter hur mycket som finns av det som valts under kategorin. Som exempel kan tas kategorin **Ro** där vi kan anta att ”Avkoppling” och ”Lugn” är valda för rubriken ”Rofyllighet” och ”Lövsugga” under rubriken ”Klimat”. Då bedöms ”Kvantitet” utefter mängden av just dessa valda kvaliteter på platsen och inte utefter de som inte har valts. Således är det den kvantitet av det som funnits på platsen som bedöms utan att ta hänsyn till det som saknas.

101 Hellman, *Det offentliga rummet i Västra Hamnen – En studie av allmänna platser, deras tillgänglighet och kvalitéer.*

Ro

De två rubriker som ligger under denna kategori utöver ”Kvantitet” är båda av den typ att man kan välja samtliga kvaliteter under rubrikerna och är således inte baserade på någon skala.

Rubriken ”Rofyllighet” består i dagsläget av sex olika kvaliteter.

Avskildhet – vilken reflekterar möjligheten till att finna ett hörn där man kan känna att man får vara för sig själv.

Lugn – reflekterar om det på platsen finns lugna delar utan exempelvis mycket rörelse.

Avkoppling – ger en bild av om det finns förutsättningar för att koppla av på platsen.

Tystnad – uppfattas platsen som tyst? dB-nivåer är inte relevanta utan det handlar om känslan på platsen.

Naturljud – Går det att höra exempelvis fågelsång?

Bullerfritt – Uppfattas platsen som bullerfri? Återigen är det känslan av frihet från buller som är viktigt inte de faktiska bullernivåerna.

Rubriken ”Klimat” handlar om de förutsättningar lokalklimatet har.

Sydsida- ligger delar av platsen mot en vägg eller sluttning i söderläge med goda solförhållanden?

Lövskugga – Finns det träd på platsen som erbjuder skugga en solig och varm dag?

Vindskydd – Finns det områden på platsen som på ett eller annat sätt är vindskyddade?

Regnskydd – Går det att finna skydd från regnet antingen under exempelvis träd eller under tak?

Sola – Är det en plats där man kan tänka sig att sätta eller lägga sig i solen?

Kategorin **Grön/Blå** består, utöver ”Kvantitet” av fem olika rubriker varav de fyra första reflekterar det gröna, växtligheten, på platsen och den sista det blå, vattnet.

Växtlighet

Rubriken är en skala från ett till fem, ”Fattig” till ”Rik” vilket syftar till att reflektera artrikedomen på platsen.

Höjd

Även det en skala från lågt, ”Gräs”, till högt, ”Fullvuxna träd”. Detta syftar till att beskriva den högsta höjden på växtligheten på platsen.

Vildhet

Skala från ”Låg” till ”Hög” och beskriver upplevelsen av närvaron av växtlighet som är vild, eller ’naturlik’.

Formell

Samma som ovan men speglar istället om växtligheten är formell. Detta skulle exempelvis kunna vara en paradabatt eller formklippta träd.

Observationsprotokoll
för kartering av Rosen-
gård.

Skala

Kvantitet

Kategori

Rubrik

Flerval

Observationsprotokoll för kartering av Rosengård

Platsens namn:
Platstyp (torg, park etc.):

Ro

<i>Kvantitet</i>	1	2	3	4	5		
Rofyllighet	Avskildnet	Lugn	Avkoppling	Tystnad	Naturljud	Bullerfritt	
Klimat	Sydsida	Lövsugga	Vindskydd	Regnskydd	Sola		
Grön/Blå							
<i>Kvantitet</i>	1	2	3	4	5		
Växtlighet	Fattig		Måttlig	4	Rik		
Höjd	Gris	2	Måttlig	4	Fullvuxna träd		
Vildhet	Låg	2	Måttlig	4	Hög		
Formell	Lag	2	Måttlig	4	Hög		
Vatten	Bad/Sim	Vattennära	Vattenkontakt	Öppet vatten	Bäck/Å	Öppet dagvatten	
Socialt liv							
<i>Kvantitet</i>	1	2	3	4	5		
Torgfunk.	Vistelseplats	Mötesplats	Torgmöte	Handel	Café/restaurang		
Samliv	Grillning	Festplats	Barnliv	Folkliv	Helg	Kväll	
Åldersgrupp	Tonår	Ungavuxna	Barnfamiljer	Medelålder	Pensionärer		
Kulturytt.							
<i>Kvantitet</i>	1	2	3	4	5		
Kultur	Unicitet	Identitet	Underhållning	Odling	Kulturarv	Konst	
Aktivitet							
<i>Kvantitet</i>	1	2	3	4	5		
Ålder	-6 år	6-9 år	9-12 år	Tonår	Unga vuxna	Vuxna	Pensionärer
Motion	Antal motionstyper möjliga på platsen ex. promenad, löpning etc.						
Överblick <small>(välj ett alternativ)</small>	Kraftigt begränsad		Begränsad	Normal	Stor	Mycket stor	
Sebarhet <small>(välj ett alternativ)</small>	Dålig		Svag	Medel	Bra	Mycket bra	

Vatten

Den sista rubriken i kategorin är inte en skala utan samtliga alternativ är valbara. Den syftar till att beskriva vattnet på platsen om något sådant finns närvarande.

Bad/Sim – Finns det en möjlighet för att bada eller simma på platsen?

Vattennära – Går det att se vatten från platsen?

Vattenkontakt – Går det att fysiskt få kontakt med vatten på platsen? Detta innebär inte automatiskt att det går att bada.

Öppet vatten – Finns det en större vattensamling/sjö/hav på/vid platsen?

Bäck/Å – Finns det en naturlig bäck eller å på platsen?

Öppet dagvatten – Har platsen en synlig dagvattenlösning?

Socialt liv

Består utöver ”Kvantitet” av tre olika rubriker. Kategorin försöker spegla möjligheten för olika typer av sociala aktiviteter och möten på platsen.

Torgfunktion

Flera alternativ är valbara och rubriken syftar till att beskriva funktioner som vanligen associeras med ett torg.

Vistelseplats – en plats för allmänt umgänge att vistas, ”hänga”, på.

Mötesplats – En plats man refererar till som ”Vi möts på xx!”.

Torgmöte – En plats med möjligheter till möten och demonstrationer.

Exempelvis valmöten och första maj demonstrationer.

Handel – Finns det någon handel på platsen?

Café /Restaurang – Finns något av detta på platsen?

Samliv

Syftar till att beskriva platsen utefter hur livet ser ut på platsen.

Grillning – Finns det grillplatser eller liknande på platsen för mindre sällskap?

Festplats – Är det möjligt att hålla större fester på platsen?

Barnliv – Är platsen väl lämpad för barn?

Folkliv – Är det en plats lämpad för folkliv?

Helg – Går det att, på ett bra sätt, vistas på platsen på helgen?

Kväll – Samma som ovan men under kvällstid.

Åldersgrupp – För vilka åldersgrupper är platsen lämpad?

Kulturyttringar

Består endast av rubriken ”Kultur” utöver ”Kvantitet” vilken ämnar att reflektera de kulturyttringar som finns på platsen i en bredare mening än begreppet ”kultur” i allmänhet syftar till.

Unicitet – Har platsen något som gör den relativt unik?

Identitet – Går det att identifiera något som gör att platsen har en speciell identitet?

Underhållning – Finns det eller finns det möjlighet till någon typ av organiserad underhållning på platsen?

*Plats för ro. Norra
Ankarparken i Västra
Hamnen.*

Odling – Finns det någon typ av odlingar på platsen, exempelvis kolonier eller urbana odlingar?

Kulturarv – Finns det något på platsen som minner om dess historia?
Exempelvis historiska lämningar, pilvallar eller gamla byggnader.

Konst – Finns det någon typ av relativt permanent sanktionerad konst på platsen?

Aktivitet

Kategorin avser att spegla framförallt möjligheterna till fysisk aktivitet på platsen genom tillgängliga motionstyper och vissa trygghetsaspekter samt vilka åldersgrupper som främst kan tänkas utnyttja dessa möjligheter.

Ålder – Återger i vilka åldersspann människor kan tänkas ägna sig åt aktiviteter på platsen.

Motion – Hur många olika kategorier av motion har goda förutsättningar på platsen. Med kategorier avses aktiviteter med relativt lika förutsättningar som exempelvis bollsport, eller löpning och promenad.

Överblick – Skalbaserad från ”Kraftigt begränsad till ”Mycket stor” och avser att spegla möjligheten till överblick på platsen. Finns det mycket att gömma sig bakom etc, har platsen en kraftigt begränsad överblick och viceversa.

Sebarhet – Skala från ”Dålig” till ”Mycket bra” reflekterar ögats möjligheter till att upptäcka saker på platsen om det så är ett hål i gångbanan till andra personer. Skillnaden från ”Överblick” är att denna rubrik har med ljusförhållanden att göra och föregående med volymer och liknande.

A+B=?

Samräkning till kategorier

För detta arbete har sammanräkningen varit relativt rak i sin utformning utan viktade beräkningar. Ekvationen för beräkningen ser ut som följer:

$$((a+(b/c*5))/d*(e/5))=f.$$

a= siffran från en rubrik bestående av en skala.

b = antalet valda alternativ från en rubrik bestående av flerval.

c= antalet alternativ i rubriken siffran b är tagen ifrån.

d= antalet rubriker inom kategorin.

e= siffran från rubriken kvantitet.

f = summan av ekvationen vilken kan vara en poäng från 0 till 5.

Att b/c multipliceras med 5 beror på att man på så sätt får fram en siffra mellan 0 och 5 vilket korresponderar till siffrorna från de skalbaserade rubrikerna.

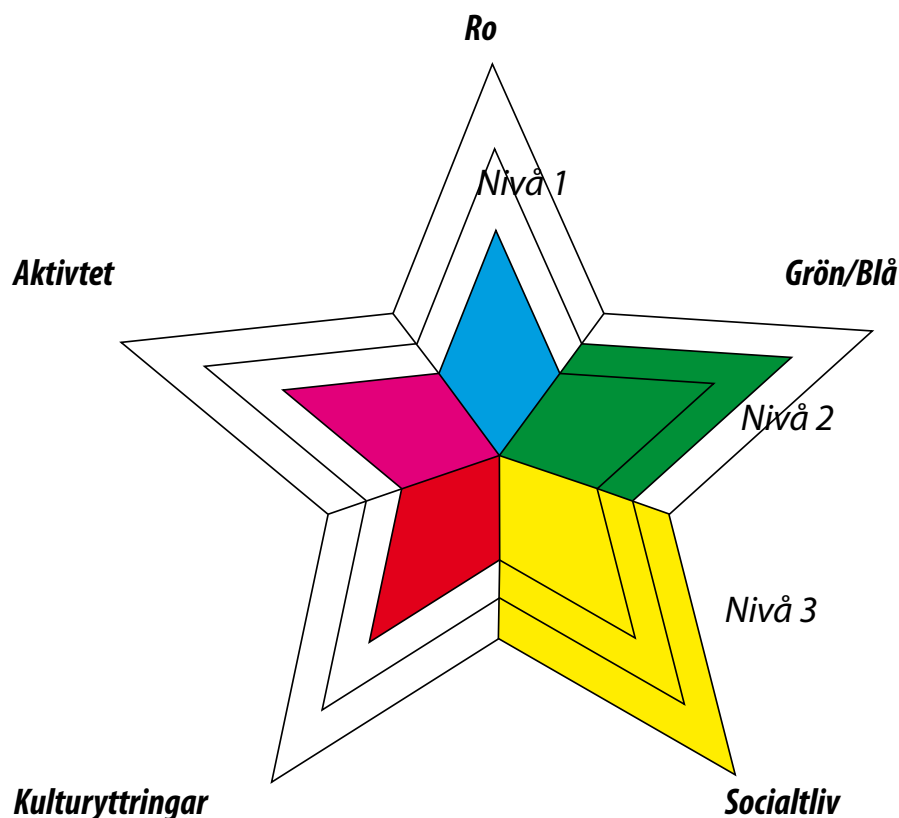
Som exempel kan tas beräkningen för aktivitet från Vänskapsparken idag vilken har grundförutsättningarna Kvantitet=5, Ålder=4, Motion=4, Överblick=4 och Sebarhet=4. I detta fall har vi ålder som består av sju valbara alternativ och övriga är skalor från 1-5, i praktiken 0-5 då rubriken skulle kunna saknas helt. Ekvationen blir således:

$$((\text{motion}+\text{överblick}+\text{sebarhet}+(\text{ålder}/7*5))/4*(\text{kvantitet}/5))=\text{poäng}$$

vilket motsvaras av:

$$((4+4+4+(4/7*5))/4*(5/5))=3,7.$$

I sista steget, av samräkningen, klassas varje kategori in i en av fyra olika nivåer, oklassad, nivå 1, nivå 2 och nivå 3, där den sistnämnda är den bättre av de fyra. Gränserna mellan de fyra följer principen att nivå 1 skall vara relativt lätt att uppnå och den kräver inte speciellt mycket, nivå 2 är betydligt mycket svårare och den indikerar att kategorin är väl tillgodosedd. För nivå 3 behöver platsen uppnå ett betyg på minst 4 poäng i kategorin och detta kräver i praktiken att platsens förutsättningar är mycket goda. Gränsen för att uppnå nivå 1 ligger vid 1 poäng i sammanräkningen, för nivå 2 ligger den vid 2,25. Dessa gränser är satta genom en jämförelse av de olika platserna, som de ser ut idag, för att finna relativt tydliga brytningspunkter mellan nivåerna.

Stjärndiagrammet

I nästa steg omvandlas poängen till fyra olika nivåer som finns i den grafiska presentationen av resultatet, vilken är lånad från Niras "Strategi for Rekreation".¹⁰² Stjärnan representerar de fem olika kategorier som analysen resulterade i vilka är, medsols uppifrån:

Ro (Blå/Cyan)

Grön/Blå (Grön)

Socialt Liv (Gul)

Kulturyttringar (Röd)

Aktivitet (Rosa/Magenta). Dessa fem kategorier är sedan indelade i fyra nivåer:

oklassad (blank)

nivå 1 (ett fält)

nivå 2 (två fält)

nivå 3 (tre fält).

Det eftersträvansvärda är att uppnå nivå 3 vilket innebär att platsen är klassad att ha "mycket goda" förutsättningar, nivå 2 ger goda förutsättningar och nivå 1 innebär vissa, men bristfälliga, förutsättningar. Oklassad i sin tur innebär att platsen har fått så låga betyg inom kategorin att det faller under nivå 1. Detta innebär dock inte automatiskt att inga förutsättningar finns! Men förutsättningarna är så få, eller svaga, att de inte har någon större inverkan.

Stjärndiagrammet för varje plats visar klassningen för varje kategori genom; ofylld stjärnudd är oklassad, ett fält är klassad till nivå 1, två fält till nivå 2 och tre fält till nivå 3.

102 Niras, Strategi for rekreation.

Analyser

Tillgänglighetsanalys

Analysen bygger på att mäta upp hur långt en person når till fots från en specifik plats inom ett visst avstånd och är inspirerad av Ståhle som visserligen väljer att förespråka axiallinjen som mått istället.¹⁰³ Men för detta arbete har gångavstånd valts. Med andra ord handlar det inte om att dra en omkrets x antal meter från exempelvis en park utan att ta hänsyn till exempelvis hus, motorvägare eller andra fysiska hinder. Mätningarna som demonstreras här gjordes för ”Det Offentliga Rummet i Västra Hamnen” och är gjorda förhand med hjälp av kartor och skalstock, men ambitionen är att dessa i framtiden skall göras med hjälp av GIS, geografiskt informationssystem, och har följt gångstråk och vägar/gator etc., hänsyn till större vägar som agerar som kraftiga barriärer har tagits. Att inte ha högtrafikerade vägar som barriärer är ett av de kriterier som används i Malmös grönplan¹⁰⁴ angående tillgängligheten och avståndsambitionerna för olika parktyper.

Avstånden i analysen har satts till 100 och 300 meter. Grahn och Stigsdotter¹⁰⁵ forskning indikerar att fördelarna med ett kortare avstånd än 300 meter är relativt signifikanta ut framförallt hälsoperspektiv och att fördelarna ökar ju närmre gröningen/trädgården kommer.

Denna forskning hanterar avstånd ända ner till 50 meter, ett avstånd där det finns indikationer på ännu större fördelar än vid 100 meter, men siffran sattes ändå vid 100 meter av rent praktiska skäl. Detta då det i praktiken blir omöjligt för en kommun att leva upp till att ha offentliga platser inom exempelvis 50 meter från alla stadens byggnader.¹⁰⁶ Frågan är om det ens är önskvärt utan på det avståndet bör andra instrument tas till som kan hantera gårdar och andra mer privata ytor på ett bra sätt och bland dem kan exempelvis grönytefaktor nämnas vilken har används av Malmö stad i Västra Hamnen.¹⁰⁷

Att dessa siffror valts för alla kategorier har att göra med att det är de enda konkreta siffror på avstånd som funnits under detta och föregående arbete med Västra Hamnen. Det är en medveten generalisering som därmed bara delvis har en förankring i forskningen.

103 Ståhle, Alexander, *Compact Sprawl: Exploring public open space and contradictions in urban density*. s. 47-48, 62, 82-95

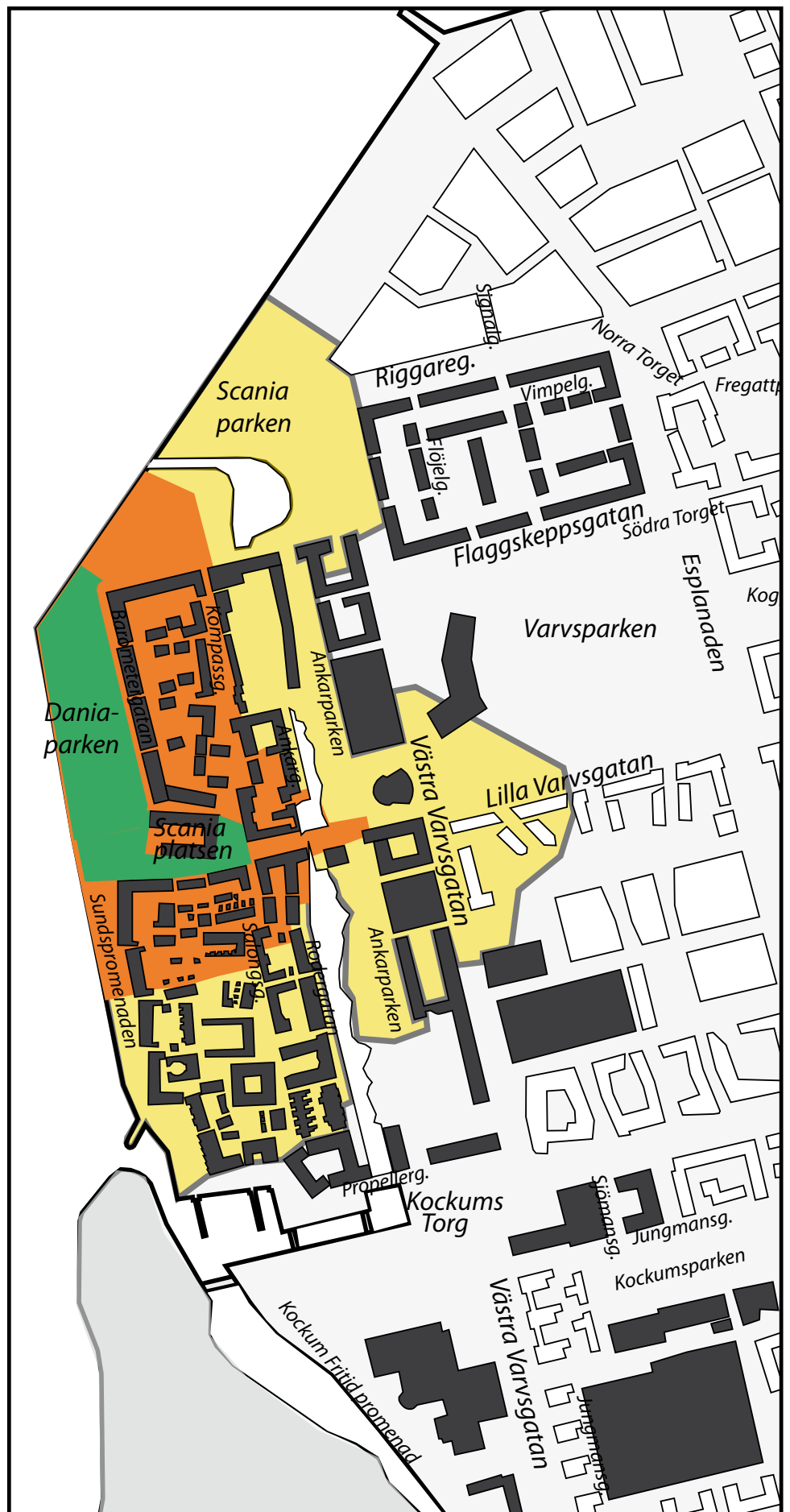
104 Malmö stad. *Grönplan för Malmö 2003*. s. 16-17

105 Grahn & Ulrika A. *Landscape Planning and Stress, Urban Forestry & Urban Greening*.; Grahn, Stigsdotter, *A Garden at your Doorstep May Reduce Stress – Private Gardens as Restorative Environments in the City*.; Stigsdotter, *A Garden at your Workplace May Reduce Stress*. s. 150-154

106 Böhme, Lars; *Landskapsarkitekt och planhandläggare Malmö stadsbyggnadskontor*. Personligtmeddelande våren 2010.

107 Persson, Bengt. *Bo01: hållbar framtidsstad: lärdomar och erfarenheter*. Malmö: Formas, 2005.

Daniaparkens (Västra Hamnen) tillgänglighetsräckvidd inom 100 och 300 meter till fots.

Behovsanalys

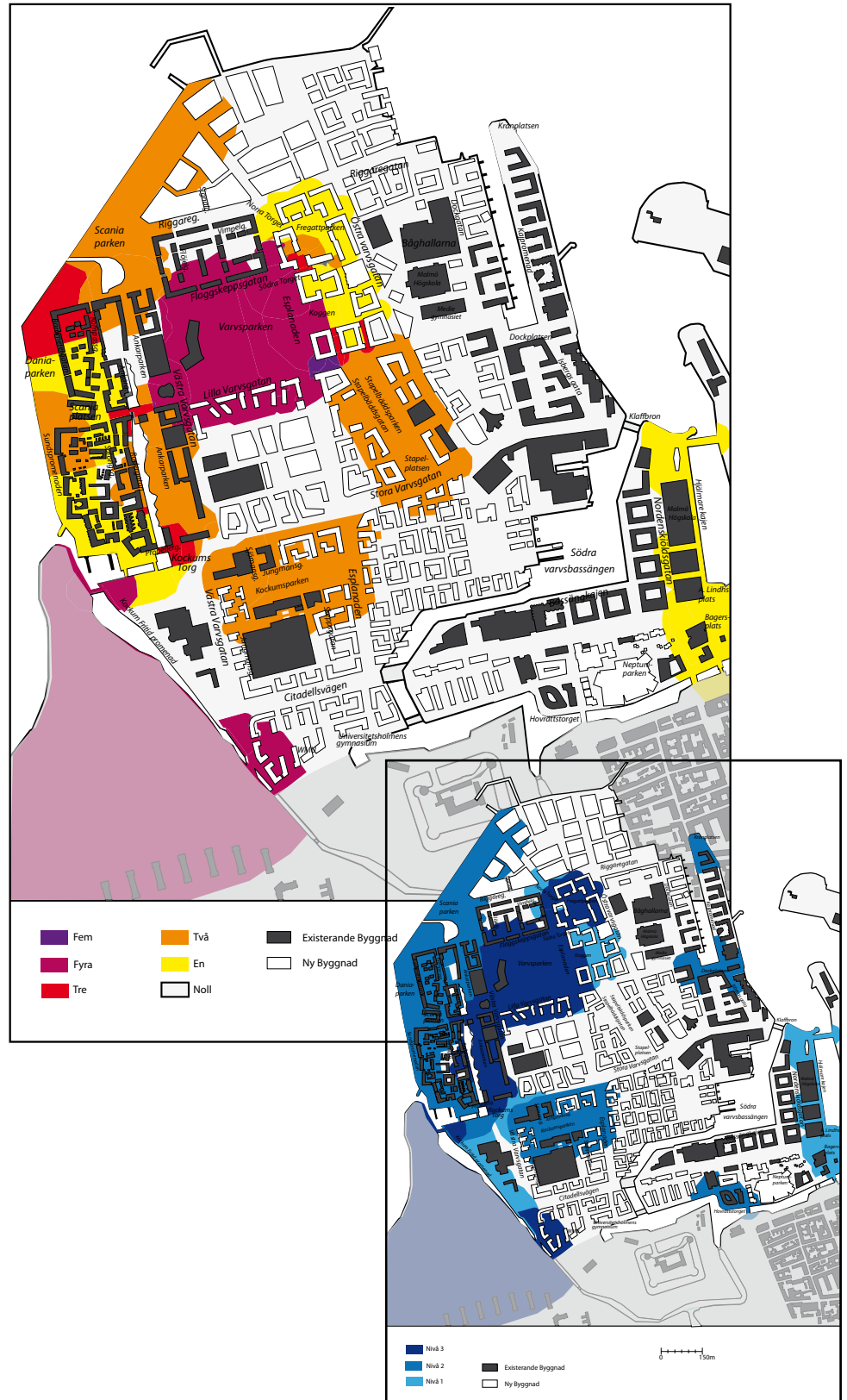
Syftet med behovsanalysen är att ge en helhetsbild av situationen där samtliga analyserade platser ingår. Analysen är menad att snabbt ge insikt i var bristområdena finns och vilka insatser som behövs för varje enskild kategori. Detta utan att behöva gå igenom hela rapporten och varje enskild plats för att i nästa steg kunna jämföra de olika kategoriernas brister och åtgärder och finna de mest effektiva och samordnade lösningarna.

Analyserna utgår från varje kategori i platsanalysen, som sedan kombineras med tillgänglighetsanalysen och läggs in i en gemensam karta. Detta resulterar i en karta för var och en av alla kategorier i analysen som tydliggör var bristerna finns och vilka områden som är välförsedda. Utifrån denna karta kan sedan en rad åtgärder föreslås för varje separat kategori. Dessa åtgärder kan sedan kombineras med åtgärderna för de övriga kategorierna för att slutligen finna en eller flera effektiva lösningar på bristerna.

Det andra steget i analysen är kartor som visar tillgången av antalet kategorier inom 100 meter, alternativt även 300 meter. Detta görs genom tre olika kartor som representerar, vardera, nivå 1, nivå 2 och nivå 3. Utefter dessa kartor kan slutsatser dras om i vilka områden det saknas kategorier som behöver kompletteras.

Uppre: Karta över antalet tillgängliga kategorier, nivå 3, inom 100 meter i Västra Hamnen.

Nere: Tillgänglighet till de olika nivåerna av Ro inom 100 meter i Västra Hamnen.

Scenarier

Scenariebeskrivningar

För att kunna testa analysmodellen behövs möjliga framtida situationer att testa den på, scenarier. För detta syfte har tre scenarier, framtagits det ena delvis baserat på andras tankar och erfarenheter och det andra scenariot är modellerat, av mig, på en struktur som efterliknar den täta kvarterstaden som finns exempelvis i de centrala delarna av Malmö. Båda scenarierna är relativt extrema i den mängd nya byggnader som tillförs och överskrider uttalandet om 215 nya bostäder i Skånska Dagbladet¹⁰⁸ från fastighetskontoret, vilket är i huvudsak baserat på villor och radhus¹⁰⁹, men exakt med hur mycket är inte beräknat för detta arbete.

Avsikten är att i dessa scenarier finna ett antal platser som är lämpliga och kan användas för att testa analysmodellen utefter olika utvecklingsalternativ, vilka är en fördjupning av respektive scenario, och därefter jämföra resultaten av analysen. De platser som valts ut för detta syfte är av olika karaktär med olika förutsättningar. Orsaken till att testa modellen på ett flertal olika platser är att ge ett brett analysmaterial för att i slutändan kunna redogöra för analysmodellens möjligheter i en planerings-/designsituation i ett urbant sammanhang. Scenarierna är simuleringar och har som enda syfte att demonstrera och visa på hur modellen skulle kunna tillämpas.

Scenarierna A och B innebär en mängd förändringar men analyseras endast utefter vad som händer med platserna i och med ny bebyggelse vid och i dem. Scenario C tillför sedan en dimension av förändring av platserna i övrigt, vad som skulle kunna kallas en ”kvalitets höjning”. För samtliga scenarier används ortsanalysen som inspiration och bakgrund till vad som skulle kunna finnas i byggnader och på de olika platserna. Viktigt att notera är att scenarierna bygger på andras, men framförallt mina tolkningar av situationen i arbetsområdet.

Scenario A

Detta scenario bygger på tankar, från två workshops i stadsbyggnadskontorets regi¹¹⁰, kring hur en komplettering av bebyggelsen i Herrgården och runt Rosengårdsfältet skulle kunna se ut om den nya bebyggelsen koncentreras runt Rosengårdsfältet. Just detta scenario togs ursprungligen fram av en av grupperna.

Grundtankarna var att en bebyggelse utav det slaget skulle kunna fungera som en länk mellan Västra Kattarp och Herrgården och ge en möjlighet till att skapa ett enhetligt Rosengårdsfält utan den kraftiga splittring fältet lider av idag. Kort sammanfattat kan sägas att tankarna bakom

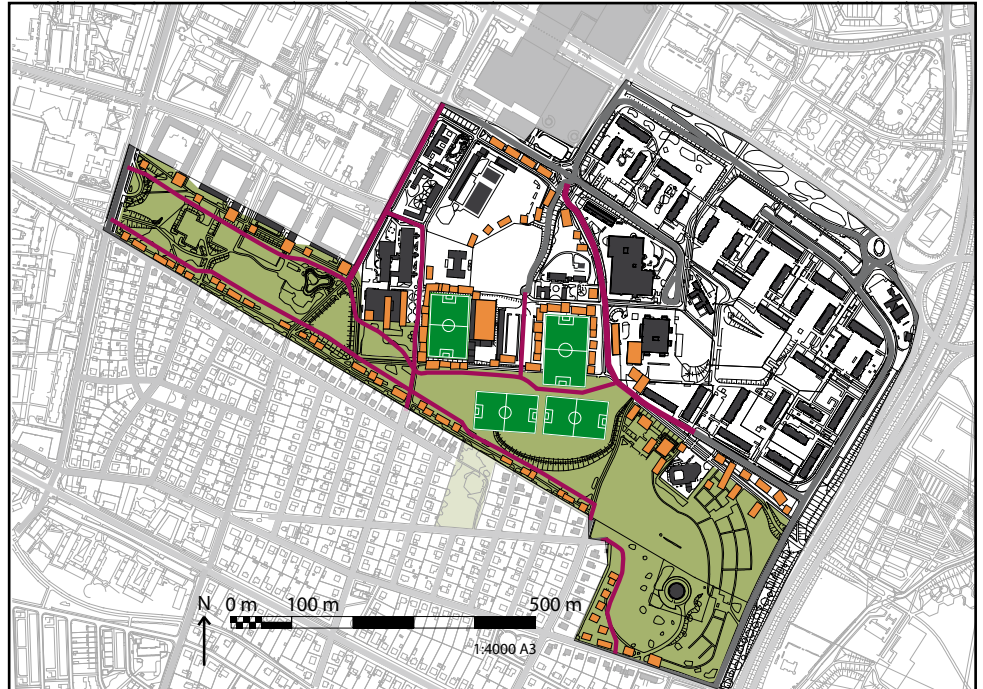
108 Bringmark, Karsten. Förtätning av Herrgården diskuteras. *Skånska Dagbladet*. 2010-09-30. http://www.skanskan.se/article/20100930/MALMO/709309869/0/skd/*/fortatning-av-herrgarden-diskuteras# (Hämtad 2010-10-02)

109 Workshopdeltagare. Diskussion vid workshop kring planprogram för Herrgården och Rosengårdsfältet, 2010-10-14.

110 Workshopdeltagare. Diskussion vid workshop kring planprogram för Herrgården och Rosengårdsfältet, 2010-10-14 & 2010-10-25.

Scenario A. Grundkarta,
Malmö stad. Illustration,
John Hellman

Lila representerar nya
vägar/gator och orange
nya byggnader.

idén var att skapa sammanhang. Ett sammanhängande Rosengårdsfält och en sammanhängande stadsstruktur där Rosengårdsfältet agerar som en samlande stadsdelspark för alla istället för en barriär mellan villabebyggelsen i söder och flerbostadsområdena i norr. Nyckelordet var att de boende i framtiden istället för att säga att man bor i Herrgården istället skulle säga att man bor vid parken, Rosengårdsfältet.

Den föreslagna nya bebyggelsen utgörs i huvudsak av, i sammanhanget, lägre bebyggelse på två till tre våningar med ett antal undantag i de västra delarna där den ursprungliga bebyggelsen är på tre våningar där en komplettering av bebyggelsen görs med påbyggnad på hörnen mot parken med fler våningar för att bryta upp den monotona bebyggelsestrukturen och skapa ett mer intressant bebyggelselandskap.

I de centrala delarna av Rosengårdsfältet förtätas idrottsanläggningarna genom att exempelvis byggas ovanpå varandra och samutnyttja, exempelvis, omklädningsrum. Annan bebyggelse förs in i området vilket föreslogs kunna vara en blandning av bostäder och verksamheter. Samma sak gäller för skolorna som istället för ett flertal paviljonger, i ett flertal fall, byggs på på höjden.

Mellan den nya bebyggelsen och parken föreslås två stycken ”gårdsgator” och åtminstone en korsande, nord-sydlig, anslutning över Rosengårdsfältet. Utöver dessa förändringar föreslås Rosengårdsfältet bli ”förenat” genom att barriärer i form av stängsel, tät och slyig vegetation osv., tas bort och/eller gallras. Fotbollsarenan flyttas norrut för att inte ligga som en propp mitt på fältet och istället kan detta område användas för träningsplaner vilka går att röra sig över när träning inte pågår och som inte utgör ett visuellt hinder på samma sätt som befintlig arena. Den modellskiss som togs fram under workshopen den 14/10 har sedan tolkats till en illustratör-

skiss för att användas som det första scenariot för detta arbete. Hur påverkas de kvaliteter som i dagsläget finns av ny bebyggelse utförd på detta sätt? Får det den positiva effekt som den grupp som tog fram det, av erfarenhet från andra projekt, utbildning etc., dock utan vetenskapligt framtaget material och analyser, uppfattade?

Scenario B

Scenariot är framtagit av mig och använder sig av kvartersstaden, så som den ser ut exempelvis i centrala Malmö, som förlaga men har även inspirerats av idéer från de två workshops som hölls av stadsbyggnadskontoret den 14/10 och 28/10 2010.¹¹¹ Scenariot innebär mer eller mindre sluten bebyggelse med ”privata” bostadsgårdar med stark tillhörighet till huset.

Scenariot bygger helt på komplettering av den befintliga bebyggelsen utan att några hus som finns där idag rivs. Detta innebär ett flertal påbyggnader i höjddled på trevåningshus och en mängd kompletterande bebyggelse i två till tre våningar i öst-västlig riktning mellan de höga befintliga husen samt en stor del ny bebyggelse.

Rosengårdsfältet förblir nästan helt obebyggt bortsett från den nord-östra delen vilken skulle kunna bebyggas med exempelvis radhus. Fältet får dock genomgå vissa övergripande fysiska förändringar vad gäller tillgänglighet som exempelvis, precis som i scenario A, borttagande och gallring av vegetation och stängsel och jordvallar. De byggnader som idag finns på/vid fältet lämnas dock kvar.

Herrgårdens bostadsområde kompletteras med en mängd byggnader där huvuddelen utgörs av två- och trevånings hus. Anledningarna till den valda höjden är bland annat för att se till att ljusförhållandena fortfarande är relativt goda i området. Tillhandahålla en annan typ av bostadsform. Men även eftersom hus upp till tre våningar inte kräver hiss, vilket ur byggnadsekonomisk hänsyn är fördelaktigt.¹¹² I hela området eftersträvas relativt slutna gårdar på markplan för att stärka samhörigheten med sin egen gård och öka orienteringsförmågan för exempelvis barn.¹¹³ Trevåningshusen ut mot Inre ringvägen byggs på med två våningar i terrasser vilket ger goda möjligheter till att utnyttja taken som uteplatser. På parkeringsplatserna ut mot inre ringvägen uppförs en ridå med byggnader vilken utöver sina funktioner som byggnad även får agera ”bullerfång” mot motorvägen och således reducera bullemnivåerna i Herrgården.

Amiralsgatans körfält flyttas norr om området ihop och den framtida spårvagnslinjen placeras i mitten. Detta skapar plats åt tre nya kvarter utmed Amiralsgatan vilka byggs relativt tätt och med en höjd motsvarande den i innerstaden, cirka fem våningar, tanken är att infarten till staden

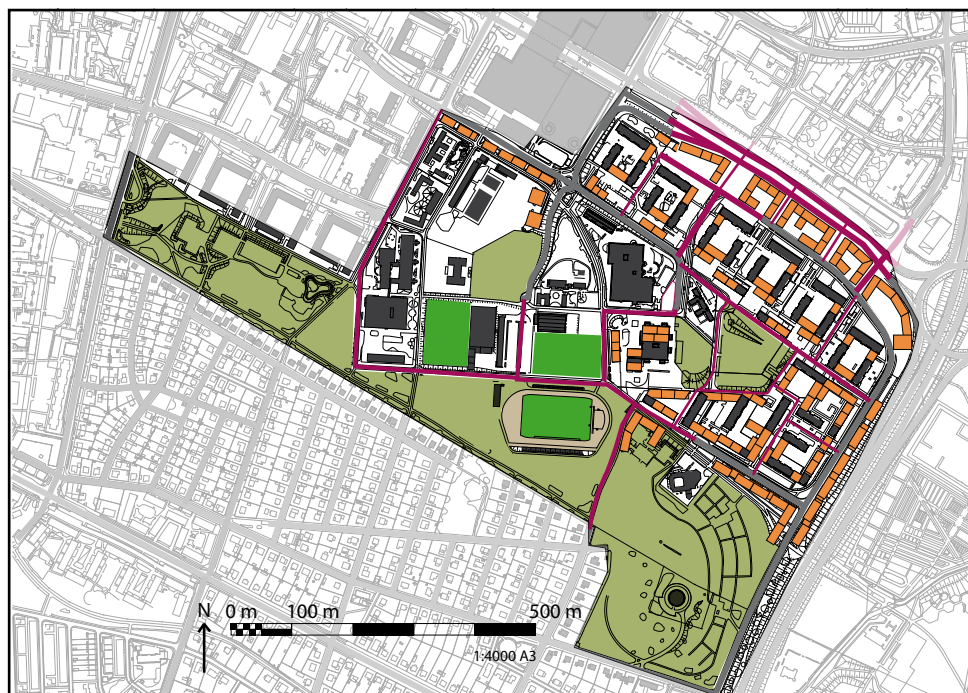
111 Ibid.

112 Anonym; Planhandläggare; stadsbyggnadskontoret, Malmö stad. Personligtmedelände. 2010-11-15

113 Bergström, *Behöver modernismen moderniseras?: Om estetik och funktion i ytterstaden*. s. 73-74

Scenario B. Grundkarta,
Malmö stad. Illustration,
John Hellman

Lila representerar nya
vägar/gator och orange
nya byggnader.

skall poängtera att man nu kommer in i just Malmö stad och inte en förort. Amiralsgatan blir en stadsgata på riktigt och inte endast en tillfartsväg till de centrala delarna av Malmö. På den nuvarande bensinstationens tomt uppförs ett "torn" samt ytterligare bebyggelse i ungefär samma höjd som övrig ny bebyggelse utmed Amiralsgatan.

Herrgården kompletteras dessutom med ett hierarkiskt vägnät där "gårdsgatan" dominerar. Detta förmodas bidra med en bättre orienterbarhet och tillgänglighet, vilket skulle kunna främja lokala verksamheter pga. möjligheten till transporter etc., utan att för den delen förhindra för gående och cyklister. Till detta kommer en anslutning över Rosengårdsfältet, öster om fotbollsarenan, till Västra Kattarp.

Scenario C

Detta scenario innebär att minimalt med bebyggelse tillförs alls till området. Det som görs är att förändringar tillförs inspirerade av ortsanalysen och fältstudien. Detta innebär att de brister i funktioner etc. som ortsanalysen funnit på ett eller annat sätt kompletteras. Detta skulle exempelvis kunna innebära tillförandet av ett café vid ett torg eller en förändring i vegetationstrukturen i en park. Mer noggranna beskrivningar för detta scenario på de olika platserna beskrivs plats för plats tillsammans med scenarioanalyserna.

Utöver dessa tre scenarier finns ytterligare två nämligen AC och BC vilka innebär att scenarierna A och B även de fördes, i den mån möjligt, med de förändringar som tillförts i och med scenario C. Detta ger därmed en bild av de kvaliteter som uppnås i och med en fysisk förändring av platserna med tillförandet av nya byggnader, i och med en förändring av platsen i sig och en kombination av de båda.

Modell: Tillämpning och resultat

Analys av Rosengårdsfältet och Herrgården

Analysen utfördes i fält den 19/12 2010 och därefter med fortsatta analyser med hjälp av fotografier och flygbilder för att verifiera de observationer som gjordes vid fältstudien. De fysiska förutsättningarna i Malmö den aktuella dagen för fältstudien var ett snötäcke på runt 15-20 cm, cirka -8 grader i luften och ett heltäckande molntäcke och relativt svag vind. På grund av väderförhållandena var relativt få människor ute och rörde sig i området under dagen och den huvudsakliga aktiviteten bestod av pulkaåkande barn ibland tillsammans med sina föräldrar. Jag vill påminna om att detta är en simulering, vilket inte är en återspeglning av verkligheten, avsedd att ge en bild av tillämpningsmöjligheter för modellen. Den vidareutvecklade modellen i pilotstudien efter detta examensarbete har gett bättre underbyggda resultat och kommer förhoppningsvis i framtiden finnas tillgänglig på Malmö stads hemsida.

Under fältstudien identifierades tio olika platser som var och en bedömdes utefter observationsprotokollet. Denna del av arbetet kommer att redovisa resultatet av kvalitetsanalysen utav dessa tio platser så som de ser ut i dag. Viktigt att notera är att dessa platser inte nödvändigtvis är de enda som skulle kunna vara en del av denna analys i området eller att de nödvändigtvis efter längre studier bedöms som uppfyllande av de krav som ställs på en plats för att ingå i analysen. Inte heller är det nödvändigtvis så att de efter vidare bedömning anses vara en plats utan flera och omvänt. Detta är dock för detta arbete inte av någon större vikt då det syftar till att demonstrera och pröva analysmodellen mer än det syftar till att göra en fullständigt riktig analys.

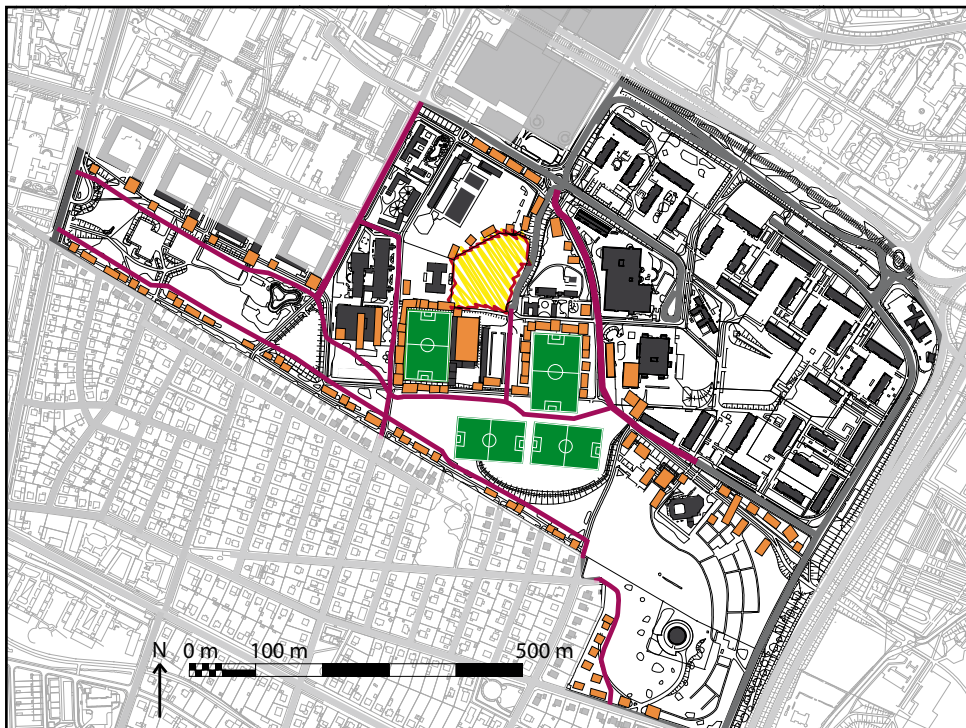
Resultat och konsekvensanalyser av de framställda scenarierna

De två scenarierna bidrar med fem olika platser som är intressanta att analysera konsekvenserna av ytterligare bebyggelse på eller i anslutning till dessa. Vissa av dessa platser besitter stora likheter med varandra men samtliga är i grunden olika och speglar olika situationer.

Dessa fem platser är i stort avgränsade på samma sätt som de är i fältanalysen med ett undantag, Östra Rosengårdsfältet, vilken i analyserna innefattande scenario C har vidgats till att innefatta koloniområdet och området vid Azaleastigen på grund utav de fysiska förändringar som framställs för detta scenario. De platser som analyseras i denna del är som följer, Västra Rosengårdsfältet, Östra Rosengårdsfältet, Vänskapsparken, Rosengårdsparken och torget vid MKBs fastigheter.

Kombinationsscenarierna beskrivs inte var för sig då de, naturligt nog, innebär en kombination av två scenarier som redan har beskrivits. Därmed återfinns den information som behövs för att beskriva scenarierna AC och BC i beskrivningarna av A, B och C.

Rosengårdsparken

Rosengårdsparken vid scenario A. Grundkarta, Malmö stad. Illustration, John Hellman

En liten park centralt belägen i arbetsområdet vid Rosengårdsbadet. Läget är relativt lugnt men är garanterat ljudligt under exempelvis sommarhalvåret då badet håller öppet.

Parken är i vad som skulle kunna kallas romantisk stil med drag åt den engelska landskapsparken och har nyligen blivit upprustad, gallrad och nya träd har planterats för att säkra dess framtid. Växtligheten i parken är måttligt varierad och domineras av äldre träd av varierande art och har tidigare förmodligen haft en stor del alm i trädbeståndet.

Parken skulle kunna benämnas som en ”typisk promenadpark” vilket bevitnas av de väl upptrampade stigarna i snön. Men det är även en park för exempelvis grillning och här finns även en utomhusscena som både erbjuder skydd från regn och möjlighet till mindre evenemang.

Konsekvensbeskrivning

Rosengårdsparken berörs endast av Scenario A då inga märkbara skillnader finns på platsen i samband med B och då den dessutom är relativt nyupprustad bortses från scenario C.

Scenario A

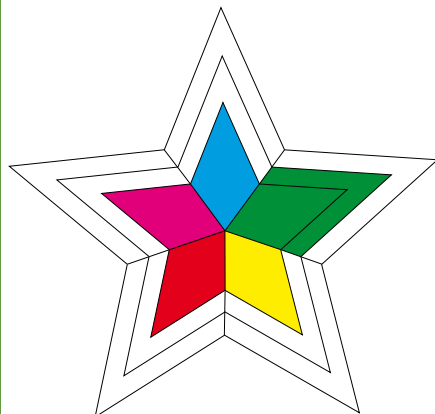
Innebär för Rosengårdsparken att ett flertal flerbostadshus i varierande höjd, tre till sex våningar, byggs invid parken på badets nuvarande tomt och parkering. Dessutom byggs ishallen på med en idrottshall ovanpå i söder tillsammans med ytterligare lite bebyggelse som är tydligt synlig från parken.

Idag:
Kategori, nivå, poäng
Ro, 1, p 1,9
Grön/Blå, 2, p 2,6
Socialt liv, 1, p 1,1
Kulturyttringar, 1, p 1,5
Aktivitet, 1, p 1,4

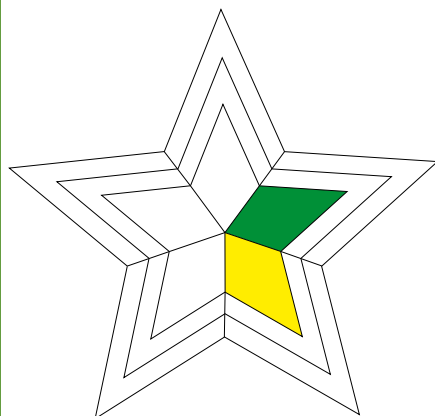
Scenario A:
Kategori, nivå, poäng
Ro, 0, p 0,7
Grön/Blå, 1, p 2,1
Socialt liv, 1, p 0,5
Kulturyttringar, 0, p 0,5
Aktivitet, 0, p 0,5

Nere liten: Foto av platsen idag.

Nere stor: Illustration av platsen vid scenario A.

Idag

Scenario A

Resultatdiskussion

Ro – Den negativa inverkan av bebyggelsen vid parken blir relativt kraftig och sjunker därmed från nivå 1 till att vara oklassad (nivå 0).

Grön/Blå – Inverkan av att parken blir mindre och genom bygget av husen med största sannolikhet förlorar några äldre träd gör att nivån sjunker från 2 till 1.

Socialt liv – Nivån förblir den samma medan poängen ökar något beroende på att mer människor kommer att röra sig i parken.

Kulturyttringar – Sjunker poängmässigt relativt kraftigt och går från nivå 1 till beroende på den minskade tillgängliga ytan för exempelvis publik vid ett evenemang på parkens scen.

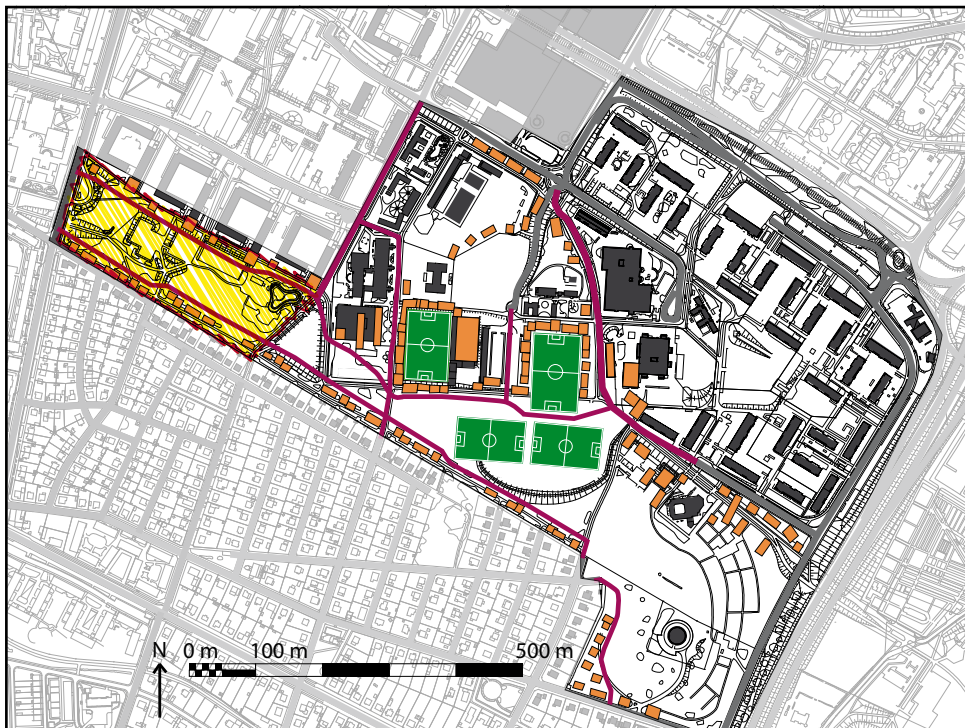
Aktivitet – Sjunker även denna från 1 till oklassad beroende på den minskade tillgängliga ytan. Detta trots en ökning både i ”Sebarhet” och ”Överblick”.

Slutsatser

Slutsatsen är att bebyggelse i direkt anslutning till Rosengårdsparken får en kraftigt negativ inverkan på den samma. Således är scenario A inte att rekommendera sett till parkens framtida kvaliteter.

Västra Rosengårdsfältet

Västra Rosengårdsfältet vid scenario A. Grundkarta, Malmö stad. Illustration, John Hellman

Den västra delen av Rosengårdsfältet söder om Örtagården är hem åt en av Malmös populära tema lekplatser, Vattenlekplatsen och utmed norra kanten återfinns ett minne om Rosengårds rurala förflutna i en hamlad pilrad. Men här finns såväl naturlika planteringar som en mer formell parkdel och en mindre samlingslokal mitt i parken. Parken inbjuder till att exempelvis ta fram grillen med familjen en sommarkväll och slå sig ner bland övriga från grannskapet.

Parken har, i och med Vattenlekplatsen, något som saknas i övriga delar av arbetsområdet och det är någon typ av kontakt med vatten om än ytterst artificiellt. Möjligheterna till lek begränsas dock inte utav själva lekplatsen utan både vegetation och topografi inbjuder till att använda omgivningarna.

Överblicken över området är dock begränsad och en folktom mörk kväll är detta knappast ett område som lockar att passera på joggingturen eller promenaden.

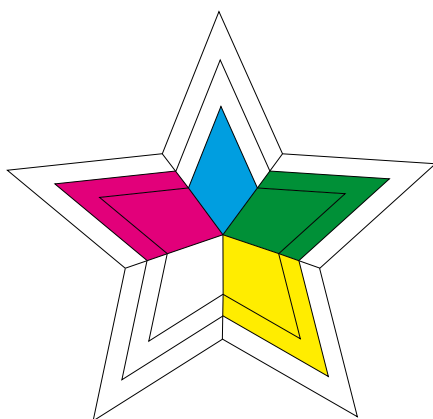
Konsekvensbeskrivning

Den västra delen av Rosengårdsfältet berörs endast av två av tre scenarier A och C då B inte innebär några förändringar med direkt inverkan på denna plats.

Scenario A

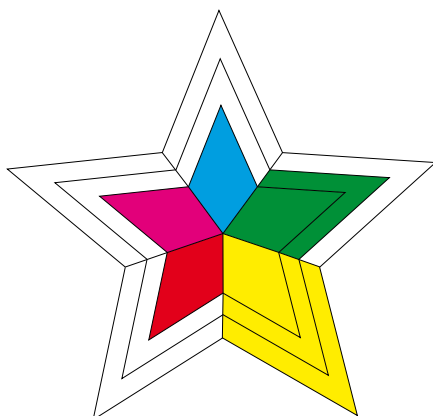
För den västra delen av Rosengårdsfältet innebär scenario A att två gator tillförs utmed parkens kanter tillsammans med bebyggelse utmed både den södra och norra kanten. I den norra delen kompletteras trevåningsbyggnaderna med höghus på kortsidorna ut mot parken och i söder med lägre byggnader av radhustyp. I dessa nya byggnader, kanske

Idag:
Kategori, nivå, poäng
Ro, 1, p 2,2
Grön/Blå, 2, p 3,3
Socialt liv, 1, p 2,4
Kulturyttringar, 1, p 0,3
Aktivitet, 1, p 1,5

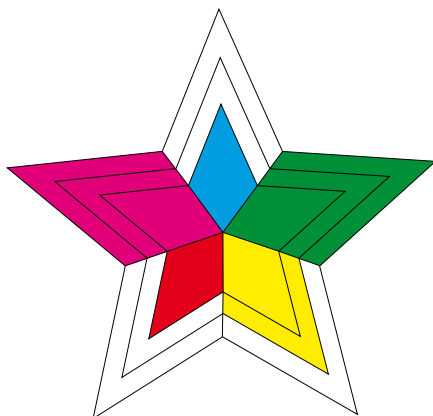
Idag

Scenario A:
Kategori, nivå, poäng
Ro, 1, p 1,1
Grön/Blå, 2, p 2,6
Socialt liv, 3, p 4,7
Kulturyttringar, 1, p 1
Aktivitet, 1, p 2,1

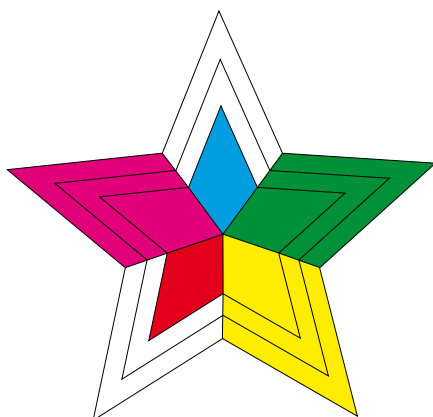
Scenario A

Scenario C:
Kategori, nivå, poäng
Ro, 1, p 2,2
Grön/Blå, 3, p 4,5
Socialt liv, 2, p 2,4
Kulturyttringar, 1, p 1
Aktivitet, 3, p 4,3

Scenario C

Scenario AC:
Kategori, nivå, poäng
Ro, 1, p 1,1
Grön/Blå, 3, p 4,5
Socialt liv, 3, p 4,7
Kulturyttringar, 1, p 1,5
Aktivitet, 3, p 4,5

Scenario AC

framförallt i norr, skulle det kunna finnas olika typer av verksamheter i bottenplan som exempelvis ett café eller restaurang och butik.

Scenario C

Områdets naturlika planteringar kompletteras med en större artrikedom och de mer formella delarna kompletteras även de med exempelvis prydnadsrabatter. Ett öppet dagvattensystem införs i området med både naturlig- och mer formell utformning. En grusplan för exempelvis boulespel tillförs till området tillsammans med en utomhusanläggning för exempelvis styrketräning. I parken tillförs även en mer varierande och heltäckande belysning i form av exempelvis vegetationsbelysning.

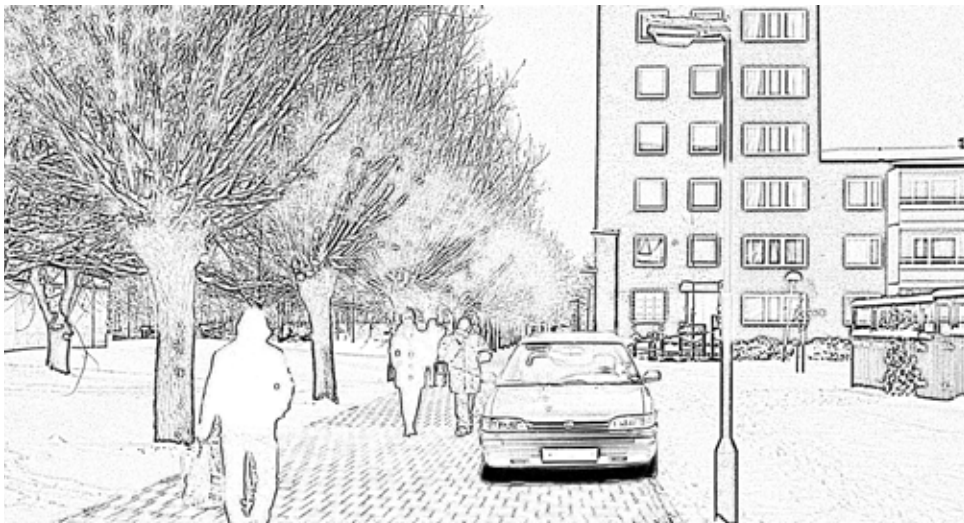
Resultatdiskussion

Ro – För denna del av Rosengårdsfältet kan konstateras att nivåklassningen inte påverkas för Ro men poängen sjunker i scenarierna A och AC till nivåer väldigt nära oklassad, istället för att vara ytterst nära nivå 2, men förblir oberörd i scenario C. Orsaken är att Ro kräver en viss storlek och påverkas negativt av mer rörelse och ljud i området vilket den nya bebyggelsen och gårdsgatorna skulle innebära.

Grön/Blå – Kategorins poäng minskar något i scenario A men nivåklassningen förblir den samma. I scenarierna C och AC ökar däremot det grönbå vilket i huvudsak beror på en komplettering med öppet dagvatten och införande av en större artrikedom och högre vildhet men även mer formella planteringar.

Socialt liv – Påverkas inte alls av scenario C men ökar markant i A och AC till nivå 3. Detta beror på det ökade utbudet i kvaliteter och kvantitet som en kompletterande bebyggelse skulle kunna innebära på platsen.

Västra Rosengårdsfältet

Uppe: Illustration av vy i västlig riktning av platsen vid scenario A.

Nere: Foto av samma motiv som den ser ut idag.

Kulturyttringar – Samtliga scenarier innebär en ökning för denna kategori på platsen men kombinationen av A och C ger synergieffekter vilket ger en högre kvantitet än vad de på egenhand skulle klara av. Nivån vid samtliga scenarier hamnar på 1.

Aktivitet – Samtliga scenarier tillför något till denna kategori. A i relativt liten skala medan C klarar av att dra upp nivån till nivå 3. Kombinationen av de båda når poängmässigt något högre än vad C gör och detta beror uteslutande på att sebarheten ökar.

Slutsats

Samtliga scenarier innebär en total ökning av kvalitetsnivåerna på platsen då de inte inverkar i någon större grad på platsen bortsett från gällande Ro. De högsta positiva effekterna uppnås dock vid en kombination av att komplettera bebyggelsen och höja/upprusta utemiljön. Den negativa inverkan på Ro ligger farligt nära gränsvärdet till oklassad och riskerar därmed att försämra denna kategori signifikant. Detta kan behöva kompenseras på annan plats i närområdet vid en komplettering av bebyggelsen vid Västra Rosengårdsfältet.

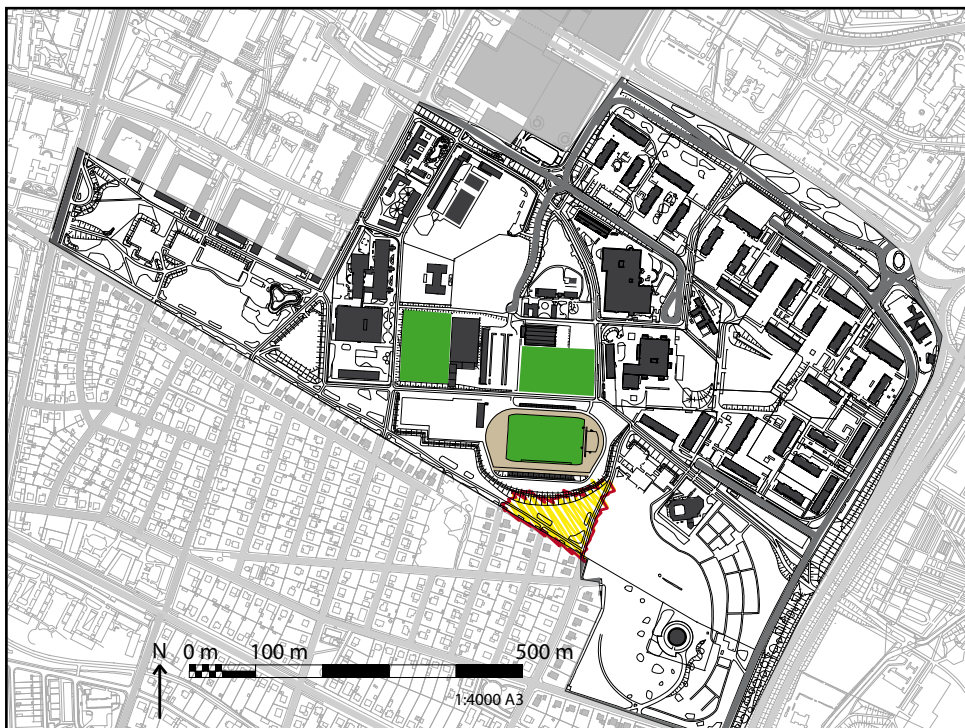
Uppe: Illustration av
vy i sydlig riktning av
platsen vid scenario A.

Nere: Foto av samma
motiv som den ser ut
idag.

Rosengårdsfältet vid Azaleastigen

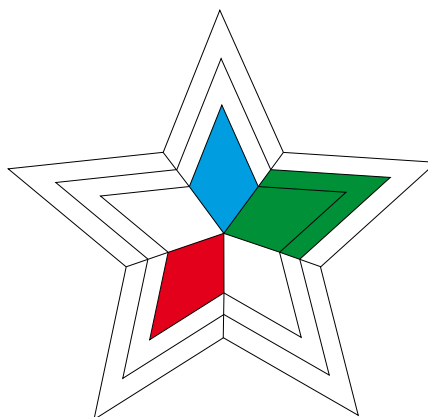
Uppe: Platsens lokalisatin i arbetsområdet. Grundkarta, Malmö stad.

Idag:
Kategori, nivå, poäng
Ro, 1, p 1,6
Grön/Blå, 2, p 2,4
Socialt liv, 0, p 0,1
Kulturyttringar, 1, p 1
Aktivitet, 0, p 0,7

Nere: Platsen som den ser ut idag.

Rosengårdsfältet vid Azaleastigen

En liten del av fältet som på grund av ett tätare trädbestånd som rumsligt inte känns som tillhörande den östra delen av Rosengårdsfältet. Platsen har en någorlunda intressant växtlighet både av varierande storlek och ålder om än måttlig artvariation vilken ger en viss känsla av skogsglänta. Platsen erbjuder i dagsläget framförallt en grön och något rogivande miljö.

Idag

Möjligen värt att notera om Azaleastigen är att det, trots namnet, inte finns en enda azalea här.

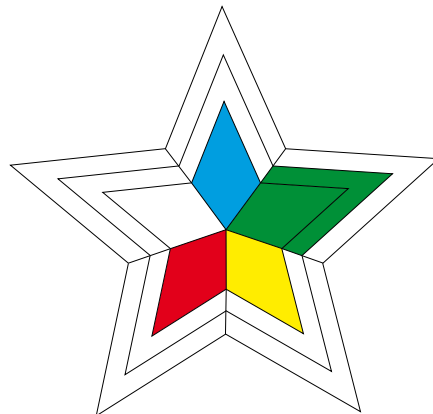
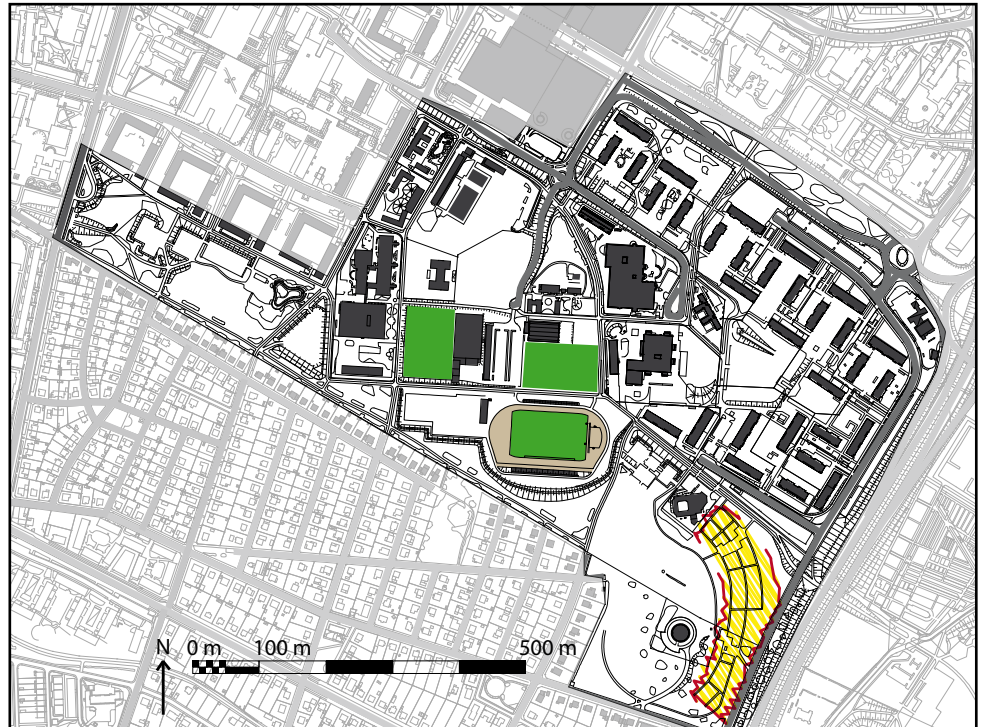

Koloniområdet på Östra Rosengårdsfältet

Upp: Platsens lokalisering i arbetsområdet.
Grundkarta, Malmö stad.

Idag:
Kategori, nivå, poäng
Ro, 1, p 1,8
Grön/Blå, 2, p 2,4
Socialt liv, 1, p 1,3
Kulturyttringar, 1, p 1
Aktivitet, 0, p 0,8

Nere: Platsen som den ser ut idag.

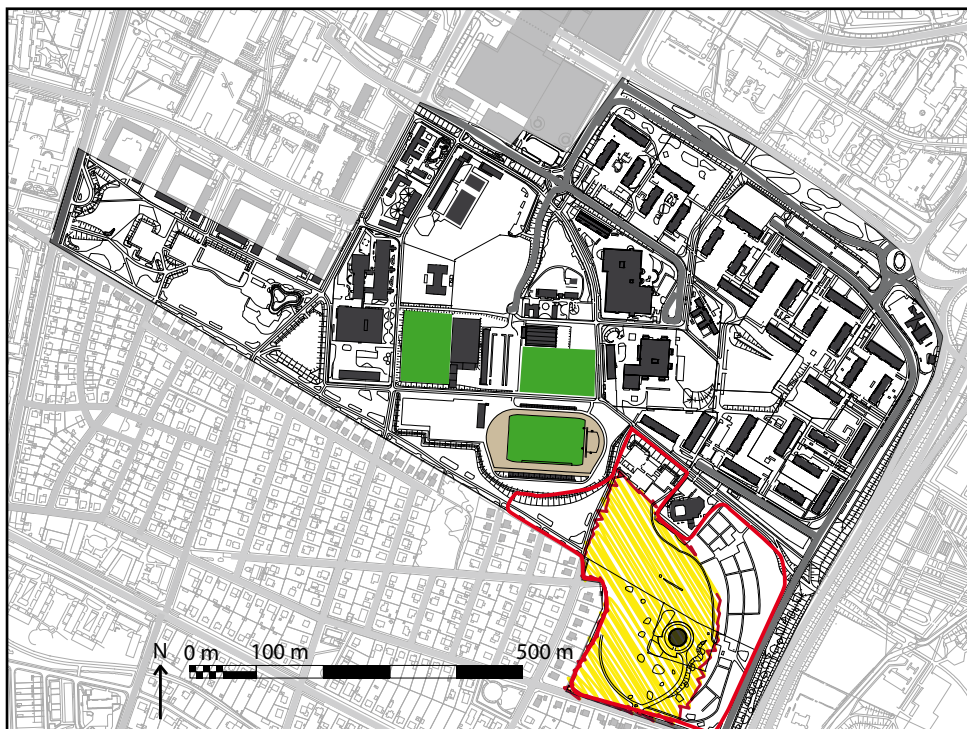

Idag

Trots det bullriga läget invid Inre ringvägen är detta en plats med goda möjligheter, om än inte med dagens förutsättningar, för Ro vilket mycket beror på de trädridåer som omger området. Just trädridåerna och den odling som pågår på platsen bidrar till att nå nivå 2 för Grön/Blå då man uppnår en hög variation i växtligheten. Känslan blir lite den av en stor trädgård i huvudsak bestående av odling. Funktionen som koloniområde ger visst socialt liv där ”grannar” möts och samtalar om odling framförallt under sommarhalvåret. Aktivitet är dock kraftigt begränsad på platsen vilket även det är beroende utav att området används i huvudsak för odling.

Östra Rosengårdsfältet

Uppe: Platsen i dagsläget, ifylld, och platsen vid scenario C inringat i rött.

Nere: Platsen med bebyggelsestrukturen från scenario A

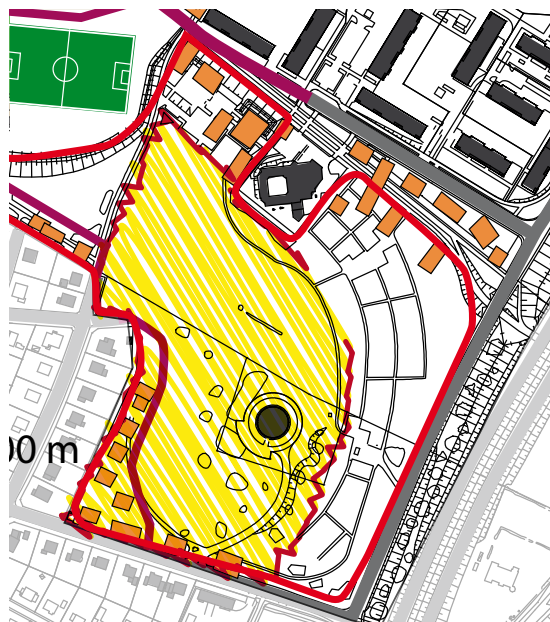
Båda: Grundkarta, Malmö stad. Illustration: John Hellman

Den här delen av Rosengårdsfältet på höjden runt vattentornet är relativt unik i Malmö då den ger utblickar över en stor del av staden. Platsen har idag sparsamma kvaliteter gällande **Ro** och **Grön/Blå**. Platsens svaga prestation beror till stor del på dess isolerade läge vilket innebär att den är nästintill bortglömd.

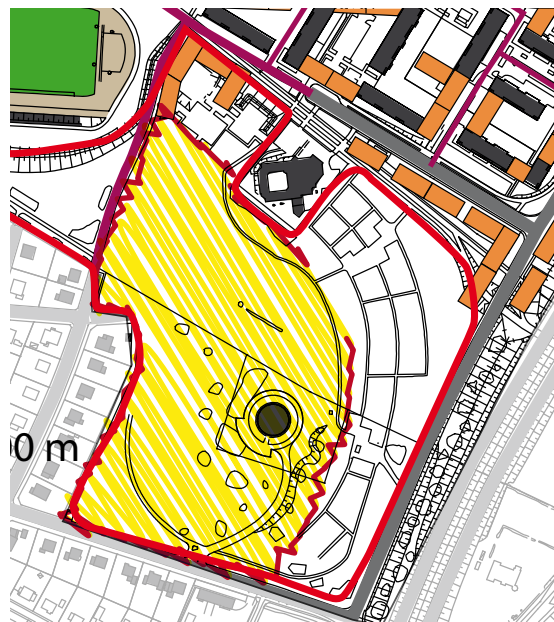
Konsekvensbeskrivning

Scenario A

Innebär för Östra Rosengårdsfältet att en mängd hus tillförs i platsens utkant. Dessa hus varierar i storlek från ungefär två våningar i de södra delarna till tre till fyra våningar i norr i anslutning till katolska kyrkan. Scenariot innebär även att en ”gårdsgata” förläggs till platsens sydvästra del för att serva den nya bebyggelsen där.

Platsen med bebyggelsestrukturen från scenario B. Grundkarta, Malmö stad. Illustration: John Hellman

Scenario B

Påverkan på denna del av Rosengårdsfältet i och med detta scenario innebär en gatuanslutning över fältet i kanten på området. Gatan är antingen 30 km/h eller ”gårdsgata” med tanken att den inte skall påverka fältet alltför negativt. I nordväst bebyggs området där lekplats och den inhägnade grusbollplanen ligger idag med bebyggelse i tre till fem våningar.

Scenario C

I detta scenario ingår även koloniområdet och Rosengårdsfältet vid Azaleastigen i platsen.

Innebär att framförallt vegetationen på den här delen av Rosengårdsfältet förändras med hjälp av utgallring för bättre genomsikt och anslutning till omgivande platser som koloniområdet och i förlängningen ner mot fotbollsarenan. Koloniområdet integreras i platsen och får ett mer tillgängligt uttryck med anlagda gångar och små samlingsplatser med exempelvis grillmöjligheter. I sydsluttningen anläggs en ”rosengård” i form av ett rossortiment vilket anspelar på stadsdelens namn.¹¹⁴ De samlingsplatser som finns i parken idag renoveras precis som gångar och belysning. Den senare kompletteras även genom att markbelysning adderas till koloniområdet, för att göra detta tillgängligt under större delar av dygnet, och genom effektbelysning av viss vegetation etc. Som en sista åtgärd uppförs bullerskydd mellan Ramels väg och Inre ringvägen. Vid foten av sluttningarna kan öppna dagvattenlösningar anläggas i olika former.

114 Workshopdeltagare. Diskussion vid workshop kring planprogram för Herrgården och Rosengårdsfältet, 2010-10-14 & 2010-10-25.

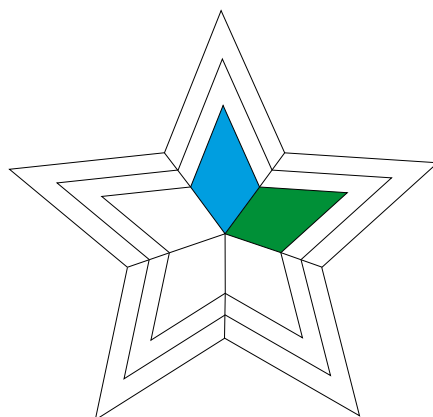
Östra Rosengårdsfältet

Resultatdiskussion

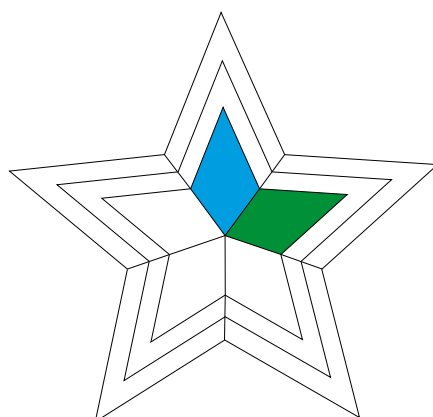
Ro – Båda scenarierna A och B innebär en viss minskning av Ro vilket leder till att poängen sjunker något men nivån förblir oförändrad. Gällande scenarierna C och BC innebär en höjning av Ro nivån till nivå 3 vilket till stor del beror på den ökade ytan av platsen, vilken drar nytta av de andra två platsernas fördelar, men även på grund av de bullerdämpande åtgärderna som föreslås i scenario C. Scenario AC lyckas dra upp Ro till nivå 2 och enda anledningen att det inte når högre beror på den nya bebyggelsens inverkan på kvantiteten.

Grön/Blå – A och B innebär ingen förändring alls medan C ger en positiv effekt genom tillförande av en öppen dagvattenlösning men även den föreslagna rosengården på platsens södra sluttning vilken tillför att den formella aspekten blir hög. Denna nivå bärs över i sin helhet till scenarierna AC och BC.

Socialt liv – Scenarierna A och B innebär endast marginell respektive ingen förändring och parken förblir oklassad. C bidrar däremot genom bland annat integrationen av koloniområdet och ett flertal andra åtgärder till att parken når nivå 2. Tillförandet av bebyggelse får i

Idag

Scenario A

Idag:

Kategori, nivå, poäng

Ro, 1, p 1,4

Grön/Blå, 1, p 1,8

Socialt liv, 0, p 0,1

Kulturyttringar, 0, p 0,5

Aktivitet, 0, p 0,6

Scenario A:

Kategori, nivå, poäng

Ro, 1, p 1,1

Grön/Blå, 1, p 1,8

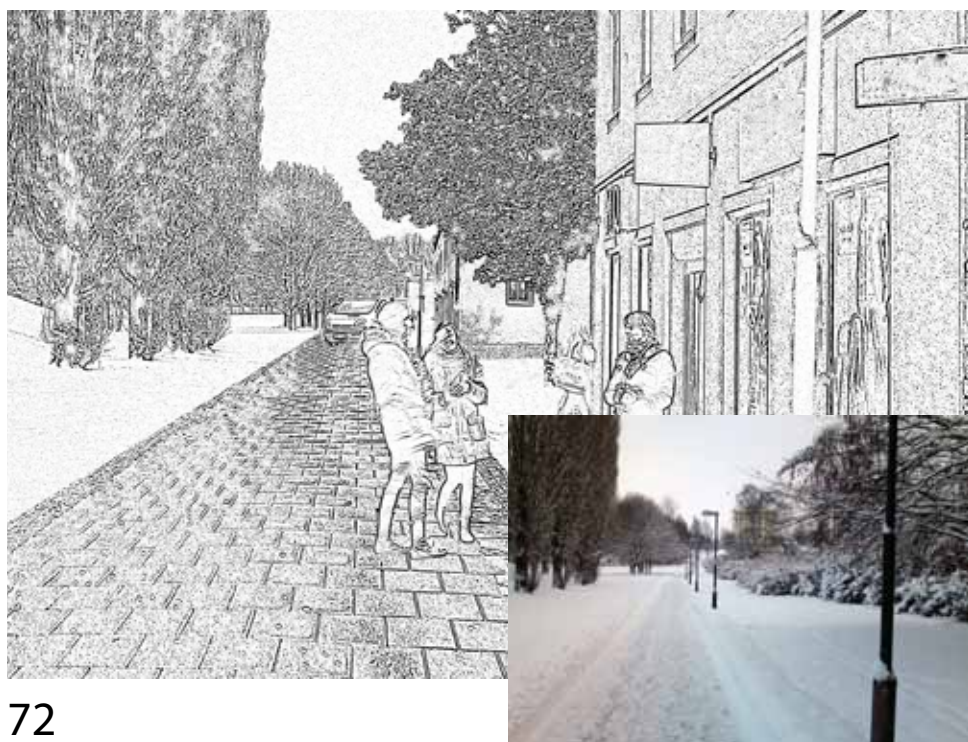
Socialt liv, 0, p 0,5

Kulturyttringar, 0, p 0,5

Aktivitet, 0, p 0,6

Nere: Illustration av vy från hundrastplatsen mot vattentornet vid scenario A.

Nere liten: Foto av samma vy.

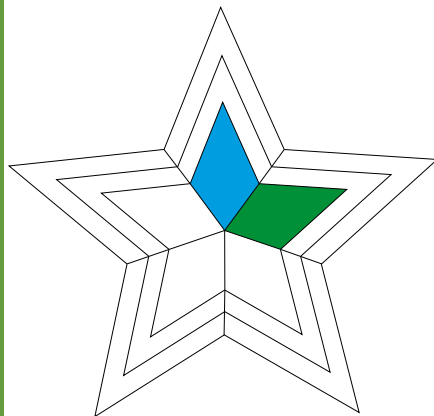

Scenario B:
Kategori, nivå, poäng
Ro, 1, p 1,1
Grön/Blå, 1, p 1,8
Socialt liv, 0, p 0,1
Kulturyttringar, 0, p 0,5
Aktivitet, 0, p 0,5

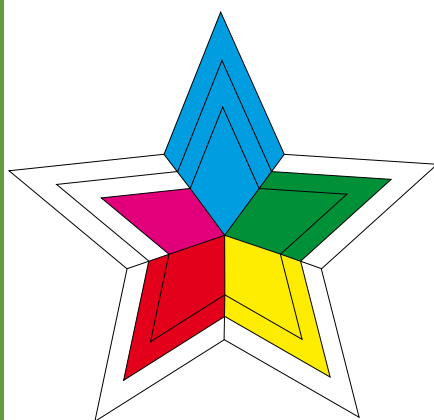
Scenario C:
Kategori, nivå, poäng
Ro, 3, p 4,1
Grön/Blå, 2, p 3,7
Socialt liv, 2, p 3,2
Kulturyttringar, 2, p 2,7
Aktivitet, 1, p 1,5

Scenario AC:
Kategori, nivå, poäng
Ro, 2, p 3,3
Grön/Blå, 2, p 3,7
Socialt liv, 3, p 4
Kulturyttringar, 2, p 2,7
Aktivitet, 1, p 1,6

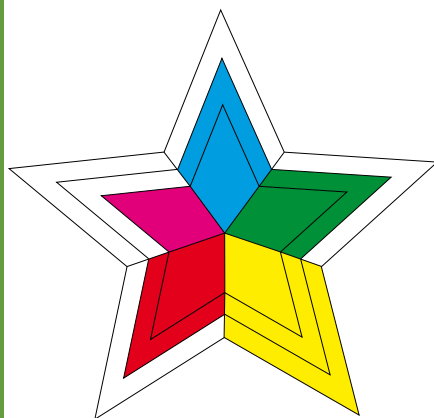
Scenario BC:
Kategori, nivå, poäng
Ro, 3, p 4,1
Grön/Blå, 2, p 3,7
Socialt liv, 2, p 3,2
Kulturyttringar, 2, p 2,7
Aktivitet, 1, p 1,3

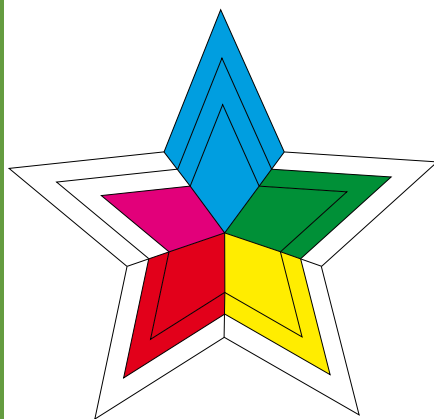
Scenario B

Scenario C

Scenario AC

Scenario BC

scenario BC inga ytterligare effekter medan det i AC precis knuffar upp kategorin till nivå 3.

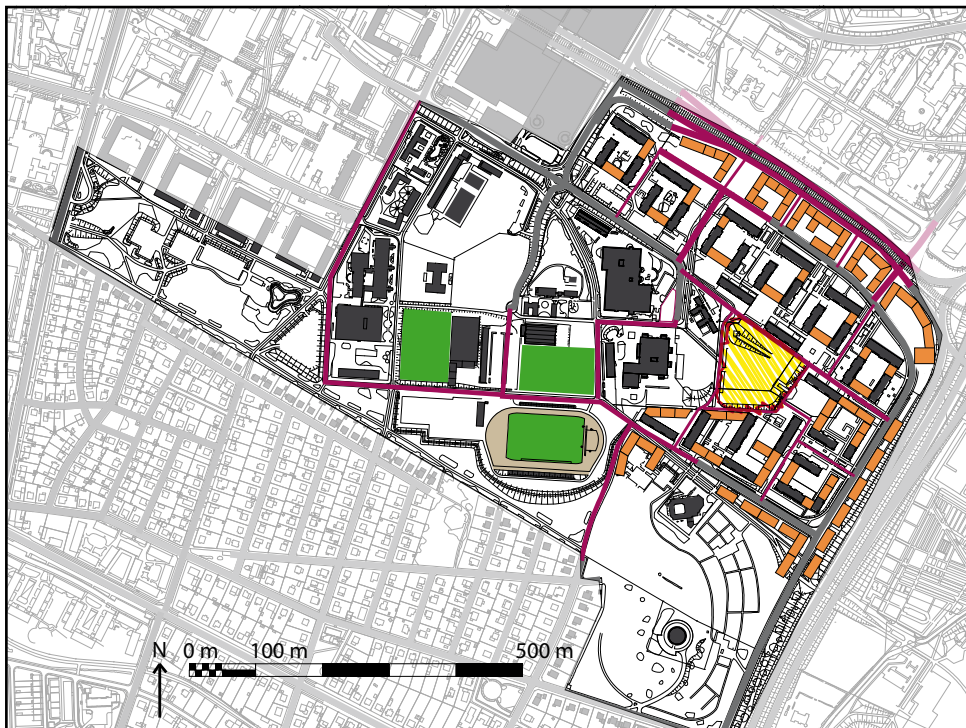
Kulturyttringar – Förblir oförändrad i både A och B medan C hjälper till att dra upp nivån till 2 även i AC och BC. Skillnaden beror bland annat på integreringen av koloniområdet i parken men kanske framförallt på ”rosengården”.

Aktivitet – Förblir oförändrat i de båda rena bebyggelsescenarierna A och B men C lyfter poängen till nivå 1. Det finns vissa skillnader mellan AC och BC där den förstnämnda ökar sebarheten vilket ger en något högre poäng medans BC istället bidrar till att färre motionstyper blir tillgängliga genom avlägsnandet av en mindre bollplan. Nivåklassningen förblir dock den samma för de båda scenarierna.

Slutsatser

Beroende på vad man söker ger scenarierna C, AC och BC de bästa resultaten. Vill man ha en plats med höga kvaliteter gällande Ro ger C och BC båda önskvärt resultat. Kan man acceptera att parken ligger på nivå 2 för Ro och istället vill ha höjda nivåer för Socialt liv är istället AC att rekommendera. De rena bebyggelsescenarierna A och B bidrar inte med några ökade/sänkta nivåer men sänker överlag poängen inom samtliga kategorier. Parken är nyligen upprustad och omgjord och upplevs därmed närmast som en ny park. Det blir ganska tydligt att parken framförallt är skapad för barn och ungdomar med tanke på både streetfotboll- och basketplaner samt lekplats och erbjuder därmed goda förutsättningar för aktivitet för barn och ungdom.

Vänskapsparken

Parkens lokalisation tillsammans med bebyggelsestrukturen från scenario B. Grundkarta, Malmö stad. Illustration, John Hellman

Den ursprungliga växtligheten från miljonprogrammets dagar har gallrats och kompletterats med andra typer av växter vilket ger en relativt stor artvariation för området. Planteringarna lutar i dagsläget generellt måttligt åt det formella med låga inslag vildare vegetation.

Parken har goda förutsättningar för socialt liv och erbjuder platser för grillning och möten framförallt för tonåringar och barnfamiljer.

Konsekvensanalys

På denna plats tillämpas endast scenario B då A inte utgör någon nämnvärd direkt skillnad för platsen och C utgår då parken är till största delen nyanlagd.

Scenario B

Scenariot innebär för parken att den blir omgärdad av olika typer av gator varav en är en genomkorsande gata, förlängningen av von Rosens väg, och övriga ”gårdsgator” för anslutning till byggnaderna kring parken. Viss komplettering av bebyggelsen sker vid parken i form av trevånings byggnader som stänger en av bostadsgårdarna i söder mot parken. Ny bebyggelse vid Ramelsväg och Amiralsgatan skärmar förmodligen av en hel del buller. Både i den befintliga och nya bebyggelsen skulle verksamheter kunna utnyttja markplan ut mot parken. Det skulle kunna handla om exempelvis föreningslokaler, någon typ av serviceverksamhet eller kanske ett ungdomscafé.

Resultatdiskussion

Uppe: Illustration av vy mot norr med påbygda bostadshus.

Uppe liten: Foto av samma vy idag.

Nere: Illustration av vy från väster mot syd öst av kompletterande bebyggelse mellan nio vånings husen.

Nere liten: Foto av samma vy som det ser ut idag.

Vänskapsparken

Ro- Innebär en minskning av platsens poäng inom kategorin däremot påverkas inte nivån då denna redan var oklassad.

Grön/Blå – Det föreslagna scenariot innebär ingen negativ/positiv påverkan på det platsen i detta avseende.

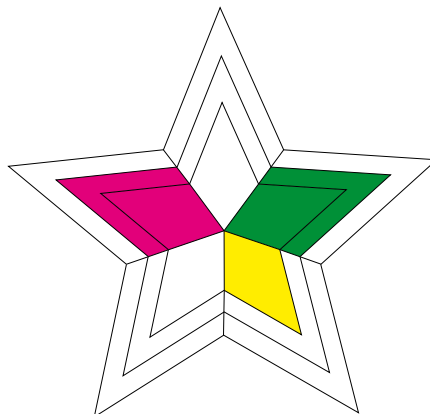
Socialt liv – Den tillförda bebyggelsen tillför möjligheter för ett något bredare utbud men framförallt för ett betydligt bredare åldersspann. Detta höjer nivån till 2.

Kulturyttringar – Scenariot innebär ingen negativ/positiv påverkan på det platsen i detta avseende.

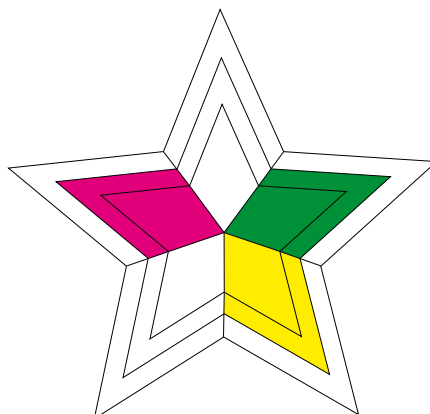
Aktivitet - Scenariot innebär ingen negativ/positiv påverkan på det platsen i detta avseende.

Slutsatser

Scenariot verkar kunna tillföra ytterligare dimensioner vad gäller det sociala livet på platsen. I övrigt verkar det inte ha några direkta inverkningar på platsens kvaliteter utöver att Ro minskar ytterligare något i poäng.

Idag

Scenario B

Idag:

Kategori, nivå, poäng

Ro, 0, p 0,9

Grön/Blå, 2, p 2,4

Socialt liv, 1, p 1,7

Kulturyttringar, 0, p 0,5

Aktivitet, 2, p 3,7

Scenario B:

Kategori, nivå, poäng

Ro, 0, p 0,5

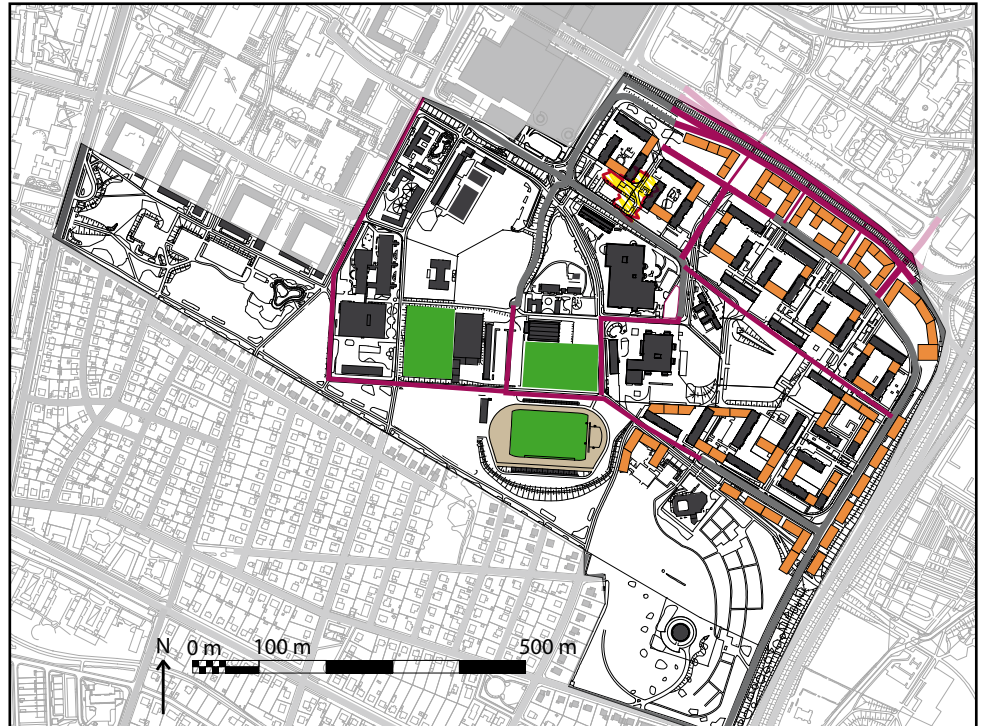
Grön/Blå, 2, p 2,4

Socialt liv, 2, p 3

Kulturyttringar, 0, p 0,5

Aktivitet, 2, p 3,7

Platser lokalisering till-
sammans med bebyg-
gelsestrukturen från
scenario B. Grundkarta,
Malmö stad. Illustration,
John Hellman

Den enda torgliknande platsen i området finns mellan MKBs fastigheter i västra delen av Herrgården och erbjuder framförallt ett socialt liv. Platsen kan erbjuda ett folkliv som är relativt ovanligt i denna del av Malmö under stora delar av dygnet kanske framförallt under öppettiderna för närbutikerna på platsen. Torget är en mötesplats och en plats att vistas för alla åldersgrupper men erbjuder även aktivitet för lite äldre barn och upp till unga vuxna. Platsen kan mycket väl vara en av de tryggaste platserna i området då det ofta är folk här, det är väl upplyst och man har en god överblick över omgivningarna.

Platsen är dock inte den grönaste enligt protokollet, även om den har gröna kvaliteter, och inte heller Ro når några högre nivåer på platsen vilket är direkt relaterat till Socialt liv och platsens, lilla, storlek.

Konsekvensanalys

Scenario A utgår då det inte utgör någon större påverkan på platsen.

Scenario B

För platsen innebär detta scenario framförallt en förändring genom att en "gårdsgata" bryter igenom platsen. Men det innebär även fler byggnader i dess direkta anslutning i form av lägre, två till tre våningar, påbyggnader mot söder och en högre ihop byggnad av sex- och nio våningshusen. Dessa byggnader möjliggör fler verksamhetslokaler runt "torget" genom både nybyggnationen och konvertering av marklägenheter.

MKB: Torg

Scenario C

En förändring av platsen skulle kunna innefatta att torgkänslan förstärks genom exempelvis publika konstverk som skulle kunna vara utformad utav de boende i området. En sådan skulle kunna utformas som en fontän vilken använder sig av områdets dagvatten och således blir ett dynamiskt konstverk. Platsen kan anpassas till att klara av att fungera som ett torg för större möten och fester där en del av torget i grus skulle denna kunna användas till detta samt olika typer av lugnare aktiviteter för ett större åldersspann. Lagt till detta kan läggas mer formella planteringar passande till ett torg.

Scenario BC

Detta scenario innebär en kombination av B och C och beskrivs därmed inte mer ingående här utan hänvisar till B och C och deras beskrivningar.

Resultatdiskussion

Ro – Ro är redan från början på nivå 1 på denna plats och påverkas inte av något utav scenarierna. Faktum är att den inte ens påverkas negativt då de kvaliteter som finns på platsen inte försvinner i och med scenarierna.

Grön/Blå – Platsen påverkas inte i denna aspekt i scenario B medans den föreslagna förändringen i C ökar denna kategori till nivå 2 på grund av en högre artrikedom och ett formellare intryck av växtligheten vilken idag är varken eller. Tillförande av vatten till platsen är även det en stark bidragande orsak. Ökningen i C går även igenom i BC utan att vare sig minska eller öka då scenario B inte har någon inverkan på detta.

Illustration av torget vid scenario B.

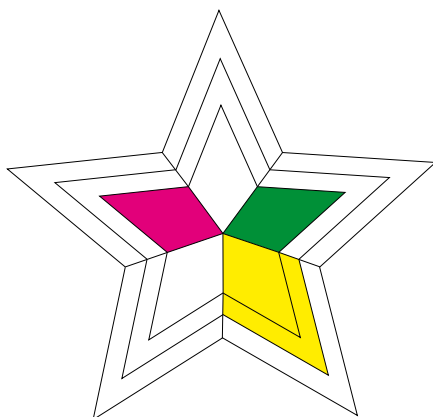
Liten: Foto av samma vy som den ser ut idag.

Idag:
Kategori, nivå, poäng
Ro, 0, p 0,4
Grön/Blå, 1, p 1
Socialt liv, 2, p 3,7
Kulturyttringar, 0, p 0,3
Aktivitet, 1, p 1,8

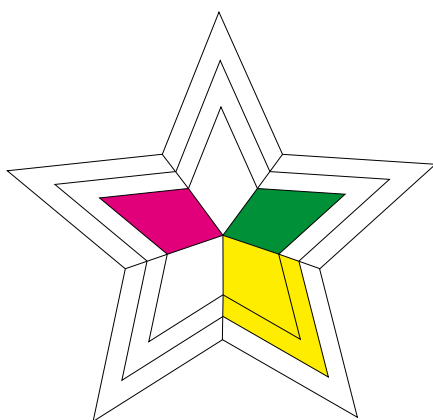
Scenario B:
Kategori, nivå, poäng
Ro, 0, p 0,4
Grön/Blå, 1, p 1
Socialt liv, 2, p 3,8
Kulturyttringar, 0, p 0,3
Aktivitet, 1, p 1

Scenario C:
Kategori, nivå, poäng
Ro, 0, p 0,4
Grön/Blå, 2, p 2,3
Socialt liv, 2, p 3,3
Kulturyttringar, 0, p 0,8
Aktivitet, 1, p 1,7

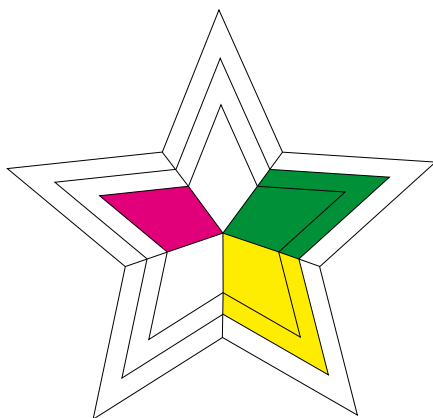
Scenario BC:
Kategori, nivå, poäng
Ro, 0, p 0,4
Grön/Blå, 2, p 2,3
Socialt liv, 3, p 4,4
Kulturyttringar, 0, p 0,8
Aktivitet, 1, p 1,9

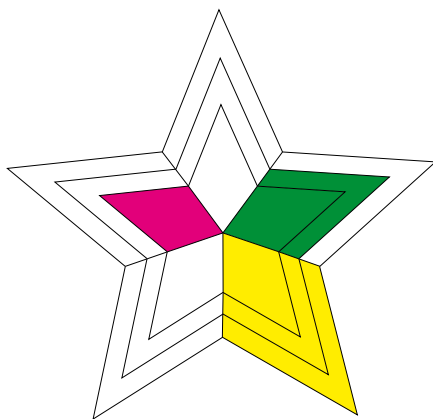
Idag

Scenario B

Scenario C

Scenario BC

Socialtliv – Kategorin är redan från början klassad till nivå 2 men stiger något i B, på grund av möjligheten för exempelvis café verksamhet, och ytterligare något högre i C då möjlighet för torgmöte och att användas som festplats tillförs. Den högsta ökningen blir i BC där fördelarna från B och C kan tas tillvara samtidigt vilket ger en högre klassning, nivå 3.

Kulturyttringar – Är från början låga i området och scenario B gör ingen förändring på detta. Det gör däremot C som ökar kvantiteten något och dessutom tillför unicitet till platsen. Förändringarna i nivå i C bär även över till BC utan någon skillnad. Detta innebär dock ingen skillnad gällande nivå utanplatsen förblir oklassad.

Aktivitet – Den negativa effekten B har på antalet motionstyper på platsen vägs nästan helt upp utav att sebarheten ökar vilket lämnar platsen oberörd nivåmässigt jämfört med hur den ser ut idag. Genom tillförandet av aktivitetsytan ökar poängen något i scenario C medans de kombinerade skillnaderna i BC gör att poängen ökar ytterligare något men klassningen förblir nivå 1 för samtliga scenarier.

Slutsatser

Den bästa effekten på platsen uppnås genom en kombination av kompletterande bebyggelse och ytterligare höjning utav utemiljön till att vara mer av ett torg än det är idag. Därav är kombinationen BC enligt analysen det bästa alternativet.

Slutsatser kring resultaten av platsanalyserna

Det finns vissa tendenser till samband som går att utläsa ur den genomförda studien och bör bemötas som just tendenser och inte som konklusiva fakta. Viktigt att notera är att dessa slutsatser inte är generella utan gäller endast för arbetsområdet och förmodligen inte går att applicera direkt på vilket annat området som helst. För att nå mer generella slutsatser krävs vidare studier och ett större underlagsmaterial.

Ro - En tydlig tendens i studien är att alla parkytor tenderar att påverkas negativt utav ytterligare bebyggelse framförallt gällande kategorin Ro vid ett rent bebyggelsescenario. Däremot tenderar den negativa effekten att avklinga ju större platsen blir. Här kan det möjligen vara så att den procentuella exploateringsgraden har viss betydelse men det skulle även kunna vara beroende av bebyggelsestyp. En annan tendens som kan anas är att det är den stora parkytan Östra Rosengårdsfältet som har störst potential att tillgodose Ro i arbetsområdet detta trots att kategorin i dagsläget är ytterst svag på platsen.

Grön/Blå – I dagsläget ligger majoriteten av platserna stabilt vid nivå 2 med några få undantag vilka ligger lägre. Den generella tendensen är att platserna är väldigt gröna men att variationen saknas och att det oftast känns väldigt artificiellt utan att för den delen bli formellt. Inverkan av ny bebyggelse är i två av fem fall tydligt negativ och i övriga tre opåverkad. Att dessa tre förblir opåverkad har i ett fall att göra med storlek och relativt lite tillförd bebyggelse (Östra Rosengårdsfältet), i nästa att göra med att kategorin redan låg lågt (MKB) och i det tredje (Vänskapsparken) beror det på att tillförd bebyggelse tillkommer på redan hårdgjorda ytor. Gör man däremot insatser för att höja utemiljön går samtliga platser att höja i denna kategori även i kombinationsscenarierna AC och BC. Därmed kan en tendens skönjas att små/smala parker har svårt att hantera en ökad bebyggelsegrad om inga insatser görs för att höja utemiljön i samband med dessa.

Socialtliv – Kvaliteterna inom denna kategori varierar ganska kraftigt i dagsläget inom arbetsområdet men det går att uttyda att de högsta nivåerna ligger i direkt anslutning till bebyggelse och gärna någon typ av attraktionspunkt såsom vattenlekplatsen eller närbutiken i en av MKBs fastigheter. Samma tendens går att se i de framtida scenarierna där ny bebyggelse, inklusive nya gator, ger högre värden då den tillför nya funktioner, mer människor och såldes mer rörelse.

Kulturyttringar – Vissa tendenser går att se där ny bebyggelse kan höja kategorin men de huvudsakliga höjningarna verkar utgå ifrån förbättringar av utemiljön.

Aktivitet – Det man kan se tydligt här är att ny bebyggelse framförallt inverkar positivt på ”Sebarhet” och ”Överblick” där den tillkommer. För övriga delar av kategorin inverkar bebyggelsen inte alls eller negativt

när den tar i anspråk mark som tidigare använts för denna kategori. Den huvudsakliga förbättringen av kategorin kan tillskrivas förändringar i utemiljöns fysiska utformning.

Generella korrelationer och samband mellan kategorierna i studien

Det finns ett antal exempel där de olika kategorierna inverkar på varandra och dessa är i huvudsak negativa samband. **Socialtliv** och **Aktivitet** inverkar båda negativt på kategorin **Ro** då dessa ofta tillför störande moment för vissa delar av kategorin. Detta skulle kunna vara högljudda fotbollsmatcher eller mycket rörelse i området. Ju större platsen är desto mindre negativ inverkan inträffar generellt.

Grön/Blå har i de flesta sammanhang en positiv inverkan på de flesta kategorier. Den är fundamental för vissa delar av kategorin **Ro** men kan även bidra med element till **Kulturyttringar**, exempelvis en gammal allé, medan den inte är en grundförutsättning för **Socialt liv** även om den bidrar till trevnads-element inom rubriken torgfunktion. För **Aktivitet** är däremot **Grön/Blå** ett tveeggat där det å ena sidan, exempelvis, kan utgöra grundförutsättningarna för lek eller ger en trevlig miljö att ta sin promenad i. Å den andra sidan kan kategorin bidra med otrygghets-element som sänker överblicken och sebarheten på platsen.

Slutsatser kring ett förtätat/intensifierat Herrgården-Rosengårdsfältet

Det går inte direkt att säga att ny bebyggelse i och i anslutning till platserna i arbetsområdet innebär en generell negativ effekt på dem. Det som händer är att vissa kvaliteter ofta påverkas negativt (**Ro**, **Grön/Blå**) medan framförallt **Socialtliv** och i liten grad även **Kulturyttringar** kan få en positiv effekt. Vad gäller aktivitet varierar resultaten åt både negativt och positivt.

Däremot inverkar en höjning av kvaliteten på utemiljön nästan alltid positivt på majoriteten av kategorierna på samtliga platser och en kombination av bebyggelse och höjd utemiljö når allt som oftast de högsta nivåerna. Vilket generellet beror på kvalitetshöjningen inte på bebyggelsen. Undantaget är smala/små platser och kategorin **Ro** vilken i dessa fall närmare uteslutande påverkas negativt av ny bebyggelse och gator oavsett om statusen på utemiljön höjs eller inte.

Den slutliga slutsatsen kring inverkan på de offentliga rummen i arbetsområdet är således att en ökad bebyggelse allt som oftast kräver att utemiljön höjs för att platserna skall bli generellt kvalitativt bättre. Utan en sådan höjning inverkar bebyggelsen negativt på två av fem kategorier och positivt på en och i viss mån positivt på en annan. Därmed är det att rekommendera att höja utemiljön i samband med ytterligare exploatering i linje med de scenarier som framställts här.

Diskussion

Illustration av Ramels väg söder om Herrgården i västlig riktning vid scenario B.

Varför detta arbete blev vad det blev?

Detta arbete var från början tänkt att närma sig ämnet förtätning något annorlunda än vad det gör idag och istället fokusera på hur olika hållbara lösningar skulle kunna se ut i ett förtätat miljonprogram. Tanken var att detta skulle göras med hjälp av en serie analyser och hela tiden behålla den mänskliga aspekten i fokus. Problematiken då blev att finna en analysmodell som skulle kunna bistå i detta arbete.

Med tanke på det arbete jag utförde för stadsbyggnadskontoret i Malmö, under våren 2010, hade jag själv en påbörjad analysmodell specifikt avsedd att tillämpas på både existerande platser och på platser som endast existerar på papper. En modell som är ämnad att just fokusera på vilka kvaliteter olika platser har ur ett mänskligt perspektiv avseende exempelvis rekreativa och sociala värden och dessutom inte gör någon skillnad på olika typer av platser.

När det klarnade att det egentligen var en analysmodell av detta slag som behövdes, för att analysera effekterna av olika lösningar, blev det bra mycket mer intressant att försöka utveckla och tillämpa denna analysmodell än att försöka åstadkomma mer konkreta förslag.

Således svängde arbetet från att vara väldigt lösningsinriktat till att istället utveckla ett verktyg, för praktiken med vetenskapliga förtecken, som skulle kunna tillämpas som en del i en lösning.

Bakgrund

Hela bakgrunden handlar egentligen om att bygga upp ett typexempel på en situation i vilken analysmodellen skulle kunna användas. Med tanke på den situation som råder i många svenska och europeiska städer idag där man arbetar med att förtäta städerna på olika sätt är det just denna situation som i dagsläget känns mest angelägen att testa en analysmodell som syftar till att säkerställa en god kvalitativ utemiljö på.

Detta arbete är naturligtvis inte direkt beroende av den bakgrund som det använder sig av utan bakgrunden skulle på många sätt kunna vara en helt eller delvis annan. Som nämnts i bakgrunden startade inte detta arbete med Rosengård utan Västra Hamnen. Att det blev Rosengård har att göra med att stadsbyggnadskontoret genom Lars Böhme och Magdalena Alevrå hörde sig för kring intresset hos mig om att ta en titt på Rosengård och framförallt Herrgården och Rosengårdsfältet. Detta var direkt kopplat till det då precis påbörjade planprogrammet för förtätning av just Herrgården och Rosengårdsfältet. Studien skulle således kunna utföras i princip var som helst på ett eller annat sätt men jag fann att ett hårt kritiserat område som Herrgården som dessutom står inför en ganska omfattande förändring skulle kunna utgöra en intressant kontrast till det prestigefyllda projektet Västra Hamnen.

Men bakgrunden syftar även till att bygga upp retoriken kring och bakom analysmodellen.

Varför intensifiera Herrgården?

Varför bör man överhuvudtaget intensifiera just Herrgården som är ett av Sveriges mest smutskastade och illa omtalade bostadsområden. Svaret är, ur en ideologisk synvinkel, egentligen ganska enkelt! Därför att Herrgården behöver något positivt! Men ur ett vidare perspektiv finns det en mängd andra svar på samma fråga som i grunden har en minst lika stor vikt och än mer substans och nästan alla har med hållbar stadsutveckling att göra. Faktum är att just hållbar stadsutveckling kanske är det absolut största argumentet för att förtäta i just Herrgården och att Herrgårdens behov av något positivt även det handlar om just hållbar stadsutveckling.

Precis som stora delar av det trafik- och funktionsseparerade miljonprogrammen byggdes Herrgården med stora ytor mellan bilväg och andra funktioner och dessutom med en relativt stor mängd markparkeringar utöver parkeringsgaragen. Något som skiljer just Herrgården från många andra liknande områden är att mycket av denna markparkering sker på gatan istället för på större parkeringsytor inne bland husen. Detta kan definitivt ses som en stor styrka då gårdsmiljön inte är att betrakta som parkering även om den innehar en mängd andra brister som vi återkommer till.

Många av de som förvärvsarbetar väljer att flytta ifrån Herrgården och Rosengård vilket tillsammans med trångboddheten i området är delorsaker

till den stora omsättningen. Ambitionen från Malmö stads sida är att det skall gå att göra bostadskarriär även i Herrgården. Detta är viktigt ur flera aspekter men den sociala utvecklingen är central där skolan och dess resultat är en viktig del som påverkas negativt av den stora omsättningen i området. Med andra ord är en intensifiering av Herrgården ett hållbarhetsprojekt med sociala förtecken.

Samtidigt som det är det sociala som kan sägas vara det centrala för en intensifiering av just Herrgården går detta hand i hand med de andra hållbarhetsaspekterna. För att uppnå en social hållbarhet i området fodras att fler och fler förvärvsarbetar och har en inkomst och således handlar det även om en ekonomisk hållbarhet. Den tredje aspekten av hållbar utveckling ”ekologisk hållbarhet” spelar även den en stor roll då den går hand i hand med de båda föregående. Hälsovinsterna som går att erhålla av en grön utemiljö inverkar direkt på både den ekonomiska och sociala situationen. Samtidigt är det just utemiljön som är arenan för en mängd olika sociala möten.

Problematik i detta arbete

Det finns naturligtvis en omfattande problematik i en modell som denna. Den kan anses vara subjektiv och kraftigt beroende av individen. Detta påstående är till viss del sant modellen är baserad på en subjektiv bedömning. Men förhoppningen är att denna subjektiva bedömning med hjälp av observationsprotokollet blir relativt konsekvent i slutresultatet mellan olika individer. Detta kommer att följas upp ytterligare i den pilotstudie som följer på detta examens arbete.

Analysmodellen kan anses vara kontroversiell då den syftar till att i praktiken sätta siffror på kvaliteterna i vår utemiljö. Att göra det tar emot hos många men personligen vill jag hävda att det i många fall är nödvändigt för att kunna hävda sig i en diskussion med andra yrkesgrupper. I en situation där exempelvis pengar är inblandade är det bra att kunna ge konkreta siffror på vad det innebär för det offentliga rummets kvalitet.

Modelldiskussion

Analysmodellen är baserad på ett antal andra metoder som i sig är bättre underbyggda än vad denna metod är i sitt nuvarande stadium. Med andra ord gör denna analysmodell inte anspråk på att vara vetenskapligt underbyggd i alla dess aspekter men vad den däremot gör är anspråk på att vara vetenskaplig. Vetenskaplig i den bemärkelsen att den använder sig av ett protokoll där specifika frågor ställs istället för att förlita sig på en godtycklig bedömning av en plats kvaliteter genom att bildligt sträcka upp fingret i luften och känna vart det blåser. Metoden är en prototyp på ett helt annat sätt att se på stadsplanering, stadsbyggande, stadsmiljö och på våra offentliga platser. En prototyp som har ambitionerna att dra ner

tid och kostnader för analyser men ändå få relativt konsekventa resultat och därmed kunna fungera som ett arbetsverktyg genom en stor del av arbetsprocessen istället för en engångsanalys.

Med tanke på att modellen fortfarande är i ett prototypstadium har den naturligtvis en mängd svagheter men även styrkor. Men bär även en potential att vara ett arbetsverktyg i alltifrån stadsplanering till platsgestaltning.

Majoriteten av de arbeten som legat till grund för detta arbete har hanterat parkerna och grönområdena och således är vikten av den delen av modellen någorlunda väl underbyggd av exempelvis Grahn sedan tidigare. Bulken i den forskning som hänvisas till är väletablerad och testad, om än fortfarande under utveckling. Men andra delar som exempelvis Grahn och Stigsdotters forskning kring fördelarna av närhet till park och trädgård är i dagsläget inte definitiv. Man har med andra ord sett samband men dessa samband behöver utforskas vidare.

Studien är utförd för att visa den största potentialen och största användning. Jag upplever efter denna studie är att modellen går att tillämpa med gott resultat även under vintertid såväl som under vår/sommar vilket var fallet för den första studien i Västra Hamnen. Om resultatet av en studie utförd under vintern blir densamma som en studie utförd på sommaren kommer förhoppningsvis att studeras i framtiden. Känslan är ändå att det är fullt möjligt förutsatt att de som utför studien kan se bortom -8 grader och snö. Förhoppningsvis kan detta påvisas i ett senare stadie.

Vad gäller om man skall bedöma platserna utefter högsta potential, eller inte, kan man se på saken som att alla platser i princip alltid, beroende på väder etc., har utgångsläget vid noll och att man därmed bör eftersträva att utgå ifrån de bästa möjliga förutsättningarna. Det finns alltid tillfällen när man inte vill vistas på en plats. Resonemanget går därmed inte att jämföra med exempelvis ett idrottslag där man kan ha en "hög lägsta nivå". Något som däremot skulle kunna vara intressant är att utforma ett material som behandlar de olika årstiderna utefter deras specifika förutsättningar och därmed resulterar i fyra olika bedömningar beroende på vilken tid på året man beaktar.

Viktigt att tänka på är att modellen ursprungligen var platsanpassad för Västra Hamnen men under arbetet med detta examensarbete och inför fortsatta studier anpassats för att bättre passa Malmö som helhet. Med detta i åtanke bör noteras att även om modellen går att använda på andra orter bör man beakta de rådande lokala förutsättningarna. Malmö har exempelvis väldigt lite, om någon, reell natur, vilket inte är fallet på de flesta orter i Sverige, och därmed bör en diskussion föras kring och eventuellt bör observationsprotokollet justeras om man skall tillämpa analysmodellen på andra orter.

Platsanalys

Platsanalysen skulle kunna användas vid flera olika skeden i stadsplaneringen och stadsgestaltning exempelvis när man behöver ta beslut om vad en plats skall vara, och innehålla, eller i en gestaltungsprocess där man vill analysera utfallet, och inverkan på platsen, utav en föreslagen gestaltning.

Observationsprotokollet

Protokollet är visserligen löst baserat på både Ståhle, Grahn och Stigsdotters forskning men har i huvudsak diskuterats fram tillsammans med personal från ett flertal olika yrkeskategorier på stadsbyggnadskontoret och gatukontoret i Malmö. Just dessa samtal och möten, oftast baserad på den forskning som bedrivits av dessa tre, har varit mycket värdefull för att ta fram observationsprotokollet. Men det finns även en problematik kring detta sett ur en akademisk synvinkel; protokollet har visserligen sin grund i forskningen men det är framtaget med hjälp av människors yrkeserfarenhet och i mitt fall den erfarenhet som jag fått under mina studier. Protokollet är således inte vetenskapligt i den meningen att det är produkten av forskning utan är snarast en produkt utav praktiken. Som sådant kan det inte påstås att det är perfekt och det behöver, och kommer med största sannolikhet, revideras och stärkas.

Däremot kan själva tillvägagångssättet när protokollet används definitivt definieras som vetenskapligt då det använder samma parametrar och hittills har påvisat en relativt god korrelation när försöken upprepats såväl av samma person som av andra personer, om än ett ytterst litet urval personer. Eftersom det är denna typ av konsekvens som efterfrågas i resultatet kommer studien av Rosengård och Lindängen i en betydligt större skala under våren 2011 att vara ytterligare ett viktigt steg i utvecklingen av analysmodellen. Ett sätt att stärka analysens objektivitet kan vara att ett flertal personer, med olika utbildning etc., genomför fältstudien parallellt, utan att diskutera poängsättningen under tiden. Därefter diskuteras poängsättningen och platserna i grupp och ytterligare en, eller ett flertal fältstudier genomförs. Sista steget skulle då vara att räkna samman deltagarnas medelpoäng och utefter den klassa platserna. Men i slutändan bygger denna typ av observationsprotokoll alltid på att en person tycker något och således blir studien inte rent objektiv utan blir snarast subjektiv med styrning. Detta är ett problem som i slutändan är närmast omöjlig att undvika när man inte hanterar konkreta fakta i form av siffror utan istället arbetar med upplevelser av platser. Det finns även en problematik när det gäller fördomar kring olika platser, av olika anledningar, vilka potentiellt skulle kunna färga studien. Sådana fördomar är ytterst angeläget att vara medveten om, speciellt i en studie av ett område med ett rykte som Herrgården! Är man medveten om att man har dessa fördomar går de potentiellt att undvika att de slår igenom i resultatet då de är identifierbara.

Slutresultatet mår ytterst bra av att protokollet fylls i ett flertal gånger,

med visst mellanrum, under samma studie då man på så sätt kan sätta platserna i relation till varandra på ett bättre sätt än vad man hinner med under en vända med protokollet. Till grund för detta påstående ligger dels erfarenheterna från Västra Hamnen där studien upprepades vid tre tillfällen och från studierna av Rosengårdsfältet och Herrgården vilken genomfördes en gång, tillsammans med kompletteringar med hjälp av bland annat bildmaterial. En andra och tredje fältstudie tenderar att leda till att man observerar saker man inte såg den första gången.

Skillnaderna mellan det ursprungliga protokollet och det protokoll som använts i denna studie är relativt stora och framförallt har protokollet blivit tydligare. Den utvecklingen är på intet sätt klar och det finns fortfarande otydligheter och utvecklingsmöjligheter.

Innehållet i protokollet kan och bör diskuteras och djupare förankras i forskning och praktik och ett sådant exempel är att exempelvis hantera även djurliv i protokollet. Det skulle kunna utökas ytterligare med fler rubriker för att ge en än bredare bild av platserna. Men samtidigt finns det en stor poäng i att inte utöka det hela för mycket då hela analysmodellen bygger på att arbetet skall gå relativt snabbt och vara användbart i en arbetsprocess. En utökning av observationsprotokollet kräver därmed att det noga övervägs så att inte tidsåtgången blir alltför omfattande.

Kategorierna

De kategorier som resultatet är uppdelat i togs i huvudsak fram i diskussioner på stadsbyggnadskontoret i Malmö men har även tagit starkt intryck av andra. De har diskuterats flitigt under stora delar av 2010 både internt på stadsbyggnadskontoret och med deltagare från gatukontoret men även utomstående från exempelvis stadsbyggnadskontoret i Göteborg. Denna diskussion fortgår och bör definitivt fortsätta att göra det i det fortsatta arbetet med analysmodellen. Detta gäller både kategoriernas namn såväl som deras innehåll.

Beräkningar

Med tanke på att beräkningarna, i denna studie, inte på något sätt är viktade är min uppfattning att de förändringar som gjorts, sedan studien av Västra Hamnen, har varit fördelaktiga vad gäller just behovet av att vikta olika rubriker i protokollet då protokollet har blivit vidare i sin utformning. Det tar idag upp fler aspekter av platsen än vad det gjorde i det ursprungliga arbetet med Västra Hamnen. Införandet av ”Kvantitets” rubriken för varje kategori har även den visat sig vara fördelaktig då det ger ytterligare en dimension som berättar om hur stor tillgänglighet varje kategori har på varje plats.

Att använda rubriken ”Kvantitet” som en procentfaktor i beräkningarna visade sig vara fördelaktigt jämfört med att använda den som vilken annan rubrik som helst. Detta beror på att den senare gav ytterst konstiga utslag i beräkningarna och mer stjälppte än hjälpte. Ett exempel är att rubrikerna ”Överblick” och ”Sebarhet” får en väldigt dominant roll för kategorin

”Aktivitet” och i princip kan lyfta kategorin relativt högt utan att det faktiskt finns något att göra på platsen. Använder man ”Kvantitet” som en procentfaktor verkar dessa anomalier försvinna ur beräkningarna även om detta inte efterforskats mer noggrant.

Stjärndiagrammet och nivåfördelning

Diagrammet i sig har visat sig vara ett bra grafiskt verktyg för att presentera ett resultat. Men samtidigt är det okänsligt när det gäller skillnader mellan en plats som precis uppnår nivå 2 och en som ligger nära att uppnå nivå 3. Problematiken är väldigt lik den problematik som G, VG, MVG betygsystemet har då skalan i vissa fall är för okänslig för att ge hela bilden. Möjliga lösningar för detta är att öka antalet nivåer eller att inte använda fem som maxsumma för beräkningarna. Alternativt att istället, som i detta arbete, även redovisa de siffror som ligger till grund för klassningen. Exakt hur denna okänslighet bör, och kommer, åtgärdas får dock vänta till senare studier.

Avståndsanalys/Tillgänglighetsanalys

På grund av att tiden i detta arbete behövde läggas på annat hanns dessvärre inte denna del med i detta arbete men det är ändå en ytterst viktig aspekt av analysmodellen. Lyckligtvis är inte denna del av analysmodellen speciellt komplex utan består av mätningar vilka har i princip samma förutsättningar var man än gör dem. Antingen kan man gå genom/över något eller så kan man inte det. Svårare är det egentligen inte och därmed gick denna analys att beskriva utefter det tidigare utförda arbetet i Västra Hamnen då dessa förutsättningar inte skiljer sig i någon annan del av staden.

Trots att hälsofördelen med närhet till park, det gröna, inte är definitivt bevisad utan snarast förmodad valde jag, redan under arbetet med Västra Hamnen i våras, att referera till denna forskning som orsak till att förespråka lägre avstånd till denna typ av platser än grönplanens 300 meter. Men valet föll på att även sätta dessa avstånd vad gäller andra kvaliteter som inte har med parken att göra. Detta beslut, som fått leva kvar i detta arbete, hade dels praktiska bakgrunder.

Problematiken med att ha olika avstånd för olika kategorier i modellen var större än problematiken med att generalisera mellan olika typer av platser. Det fanns helt enkelt ett behov av att hålla det enkelt. Ett behov som fortfarande är aktuellt i och med detta arbete då ett av modellens mål är att vara enkel och tidseffektiv. Men om orsakerna till varför man skall ha det gröna nära endast är antydna är orsakerna till varför man skall ha övriga kategorier analysmodellen behandlar nära överhuvudtaget inte motiverade. Inte på annat sätt än genom påståenden från bland annat Gehl Architects vilka förvisso publicerats i respektabla medier. Denna del av analysmodellen hade därmed definitivt mått bra av ett bredare forskningsunderlag och fortsatt forskning på området.

Just vad gäller avstånden redovisas de på ett helt annat sätt än sin förlaga i grönplanen där de redovisas genom en radiellmätning från parkernas ytterkanter (grönplanen sida 20). Till denna analysmodell valdes istället gångavstånd. Därmed kan det mycket väl vara så att grönplanens avståndsangivelser, som är betydligt mer vaga, inte är direkt kompatibla och konverterbara till den mätmetod som jag valt att använda. Motivationen till att ändå använda sig av just gångavstånd är relativt enkel då en radiell mätning på exempelvis 300 meter kan innebära att det reella avståndet för en fotgängare är betydligt mycket längre än 300 meter vilket kan sträcka sig till flera hundra meter längre. Ståhle har även använt sig av axiala sätt att mäta avstånd på, i förhållande till tillgänglighet, vilka inte har beaktats i detta arbete men som mycket väl skulle kunna vara mer lämpliga och därmed bör undersökas vidare i detta sammanhang.

Det finns en viss problematik med att mäta gångavstånden från olika platser. I en tidspressad situation är det lätt att missa exempelvis stängda grindar eller passager igenom byggnader som inte syns på flygfoton och kartor. Här är observationer i fält många gånger ovärderliga. En annan problematik är att just mätningen av gångavstånden är ytterst tidskrävande om den måste göras utan tillgång till program som kan ta hänsyn till hinder så som byggnader etc. Grundläggande GIS-program klarar exempelvis inte detta utan tilläggsprogram. En annan dimension som är svårt att hantera är hur man korsar gator och vägar i denna mätning. Vilken hänsyn skall tas till dessa och är den beroende av mängden trafik eller inte? Med andra ord är just mätdelen något som mycket väl kan stjälpa hela idén om tidseffektivitet. Men den ligger till grund för en stor del av den fullständiga produkten och anses, av de som använt materialet från Västra Hamnen i sitt arbete, som grunden för en av de mest värdefulla delarna av hela arbetet nämligen behovsanalysen.

Behovsanalysen

Inte heller denna hanns med att genomföras inom ramen för detta arbete men i slutprodukten av analysmodellen är det ett ytterst viktigt verktyg för framförallt stadsplaneraren. Med hjälp av dessa kartor kan man identifiera brister, både i helheten och för enskilda kategorier, finna optimala placeringar för nya offentliga platser och kanske framförallt finna vilka kvaliteter dessa platser bör ha. Det går att släcka platser och således få en bild av hur den totala bilden påverkas om man förlorar exempelvis en specifik park. Denna del av analysmodellen används idag aktivt i den fortsatta planeringen utav Västra Hamnen i Malmö.

Resultatet av denna analys hade varit ytterst intressant för arbetsområdet detta arbete behandlar men får dessvärre vänta tills pilotstudien av Rosengård och Lindängen är genomförd någon gång under våren 2011.

Generell diskussion kring analysmodellen

Inget nycklingsverktyg!

Det finns en klar risk att exempelvis gestaltare kan komma försöka att använda platsanalysen för att nyckla fram en design. Det är viktigt att komma ihåg att analysmodellen, och kanske framförallt platsanalysen i detta fall, är ett hjälpmedel att identifiera styrkor och brister. Det är inte en universal-lösning för platsgestaltning även om det går att använda i en sådan process. Det kan vara lämpligt att i en gestaltningsprocess inte själv försöka analysera sin design utefter modellen utan att ta hjälp av andra som inte har den insikt i gestaltningsprocessen som gestaltaren själv har.

Potential med styrkor men även svagheter

Analysmodellen har naturligtvis både sina starka sidor och sidor med svagheter. Dess kanske främsta svaghet i dagsläget är att modellens konsekvens inte har prövats tillräckligt ännu och därmed kan man inte veta om den håller eller inte. Ytterligare en annan stor svaghet är att modellen inte har den akademiska underbyggnad som den skulle må bra av. Där till kan läggas en rad andra svaga sidor som diskuterats tidigare i diskussionen eller som fortfarande kvarstår att fastställa i framtiden.

Men samtidigt har analysmodellen styrkor i att den har en potential att fylla, en funktion som faktiskt efterfrågas bland både planerare och gestaltande praktiker. Det är ett verktyg specifikt utformat för just dessas behov. Som verkar vara enkelt att tillämpa och ger resultat som är enkla att ta till sig. Analysmodellens kanske främsta styrka är behovsanalysen vilken potentiellt kan ge ytterst konkreta svar på var både styrkor och svagheter gällande det offentliga rummet finns både inom områdets skala men potentiellt även på stadsskalan.

Inget universalverktyg

Något som är ytterst viktigt att tänka på när man hanterar denna analysmodell är att det inte är svaret på allt. Modellen hanterar kvaliteter i det urbana rummet så som de upplevs av människor men den hanterar inte ekologiska kvaliteter, vatteninfiltration, luftrening, trafikvolym etc. Modellen är helt enkelt inte ett svar på alla problem i alla situationer utan är endast en liten del av en mycket komplexare situation.

Modelldiskussionen i korthet

Analysmodellen är inte ett färdigt verktyg och aspirerar inte på att någonsin bli färdigt. Istället bör det förbli under konstant utveckling och anpassas utefter nya forskningsresultat och förändringar i vår livsstil. Det bör förbli ett levande verktyg! Här är en kort sammanfattning av vad diskussionen kring den har kommit fram till.

Underbyggnaden för modellen behöver stärkas även om den delvis ligger på god grund idag.

Skillnader mellan studier utförda under olika årstider bör studeras närmare.

Väder etc. är en faktor som är svår att eliminera men bör bortses från i största möjliga grad.

Vid studier i exempelvis andra städer bör de lokalt rådande förutsättningarna beaktas och studien anpassas efter dem.

Platsanalysen har en potential att användas i ett flertal olika skeden från stadsplanering till stadsgestaltning.

Observationsprotokollet är en produkt av praktiken vilande på vetenskaplig grund. Dess vetenskaplighet bör stärkas och i framtiden bör det även anpassas till nya rön.

Hurvida observationsprotokollet ger konsekventa resultat kommer att vidare studeras i större skala under våren 2011 och detta bör även efter detta fortsatt studeras. Dock kan protokollet förmodligen aldrig bli helt objektivt då det baseras på människors observationer. En utökning av protokollet kan vara aktuell men en sådan bör inte vara så stor att tidsfördelarna försvinner.

Man bör vara medveten om sina fördommar för studie området och i största möjliga mån hålla dem utanför studien.

Slutresultatet har i tidigare studier visat sig bli bättre när studien upprepas ett flertal gånger. Detta då man under upprepningarna har en bättre förståelse för sammanhang och upptäcker nya saker.

Precis som för observationsprotokollet bör diskussionen kring de fem kategorierna och deras innehåll fortgå.

Att använda sig av kvantitet som en procentfaktor verkar vara fördelaktigt då det ger ytterligare en dimension i studien.

Analysmodellen är inte ett nycklingsverktyg och inte heller ett universalverktyg. Modellen kan inte ge svar på allt och bör användas tillsammans med andra analyser.

Referenslista

Otryckta källor

Muntliga

Alevrá, Magdalena; Arkitekt och planhandläggare Malmö Stadsbyggnadskontor. Personligtmeddelande 2010.

Anonym, Stadsbyggnadskontoret. Personligt meddelande hösten 2010.

Böhme, Lars; Landskapsarkitekt och planhandläggare Malmö stadsbyggnadskontor. Personligtmeddelande våren 2010.

Malmö stadsbyggnadskontor. Diskussionsmöten, 2010-11-18; 2010-12-03; 2011-01-12.

Signal, Ulrika; Projektledare Västra Hamnen, Stadsbyggnadskontoret, Malmö stad. Personligt meddelande hösten 2010.

Workshopdeltagare. Diskussion vid workshop kring planprogram för Herrgården och Rosengårdsfältet, 2010-10-14.

Workshopdeltagare. Diskussion vid workshop kring planprogram för Herrgården och Rosengårdsfältet, 2010-10-14 & 2010-10-25.

Föreläsningar

Randrup. Thomas B. Föreläsningsunderlag från föreläsning vid Malmö stad. Våren 2010.

Elektroniska källor

Andersson, Hans et al. Stad: Forntiden och antiken. 2010. *Nationalencyklopedin*. <http://www.ne.se/stad/historik/forntiden-och-antiken> (Hämtad 2010-12-02)

Bringmark, Karsten. Förtätning av Herrgården diskuteras. *Skånska Dagbladet*. 2010-09-30. http://www.skanskan.se/article/20100930/MALMO/709309869/0/skd/*/fortatning-av-herrgarden-diskuteras# (Hämtad 2010-10-02)

Burton, Elizabeth. The Compact City: Just or Just Compact? A Preliminary Analysis. *Urban studies*, Vol. 37, No. 11 (2000): 1969-2006. DOI: 10.1080/00420980050162184 (hämtad 2010-09-20)

Elvingson, Per. Hållbar utveckling. 2010. *Nationalencyklopedin*. <http://www.ne.se/lang/hallbar-utveckling> (Hämtad 2010-12-17)

Frankenhaeuser, Marianne och Malmquist, Jörgen. Stress. 2011. *Nationalencyklopedin*. <http://www.ne.se/school/lang/stress> (Hämtad 2011-01-14)

Förtätning. *Nationalencyklopedin*. 2010. <http://www.ne.se/sve/förtätning> (Hämtad 2010-12-02)

Grahn, Partik & Stigsdotter, Ulrika A, Landscape Planning and Stress. *Urban Forestry & Urban Greening*. Vol. 2 No.1 (2003): s. 1-18. DOI:10.1078/1618-8667-00019

Henriksson, Karin. Växande städer i fokus. *Svenska Dagbladet*. 2010-03-21. http://www.svd.se/nyheter/utrikes/vaxande-stader-i-fokus_4454959.svd (Hämtad 2011-01-14)

Hermelin, Otto et al. Människans utvecklingshistoria. 2011. *Nationalencyklopedin*. <http://www.ne.se/människan/människans-utvecklingshistoria/200-000-år-före-nutid-nutid-homo-sapiens> (Hämtad 2011-01-14)

Johannesson, Hans-Erik. Lars Gyllensten. *Nationalencyklopedin*. 2011. <http://www.ne.se/lang/lars-gyllensten> (Hämtad 2011-01-25)

Malmö stad. Västra Hamnen. *Malmö.se*. 2011. <http://www.malmo.se/Medborgare/Stadsplanering--trafik/Stadsplanering--visioner/Utbyggnadsomraden/Vastra-Hamnen.html> (Hämtad 2011-01-15)

Malmö stad. Detaljplan för kvarteret Slussen (Slussplan) i Innerstaden. *Malmö.se*. 2006. <http://www.malmo.se/Medborgare/Stadsplanering--trafik/Stadsplanering--visioner/Detaljplaner/Avslutade-Detaljplaner-/Dp-4788-kvarteret-Slussen-Slussplan.html> (Hämtad 2011-01-15)

Malmö Stadsbyggnadskontor. *Norra Sorgenfri Planprogram*. PP6020. Malmö: Malmö Stadsbyggnadskontor, 2008. http://www.malmo.se/download/18.af27481124e354c8f1800020125/Norra+Sorgenfri+planprogram_reviderat.pdf (Hämtad 2011-01-15)

Miljö- och naturresursdepartementet. *Rio-deklarationen*. Regeringen. se. 1992. <http://www.regeringen.se/content/1/c6/01/86/84/42a35d54.pdf> (hämtad 2010-12-17)

Niras. Strategi for rekreation. *Niras*. <http://www.niras.dk/aktuelt/i-fokus/sundhed/referencer/strategy-for-recreative-areas-in-copenhagen.aspx> (Hämtad 2011-01-20)

Niras. Thomas B. Randrup professor ved Life. *Niras*. 2010. <http://www.niras.dk/Forretningsomraader/Planlaegning/Nyheder/2010/TRa-professor.aspx> (Hämtad 2011-01-15)

Regeringen. Agenda 21 och Riokonferensen. *Regeringen.se*. 2010. <http://www.regeringen.se/sb/d/6936> (Hämtad 2010-12-17)

Regeringen. Agenda 21- En sammanfattning. *Regeringen.se*. <http://www.regeringen.se/content/1/c6/01/86/84/6de2900f.pdf> (Hämtad 2010-12-17)

Okänd. Resande i våld. *Sydsvenska dagbladet*. 2008-12-18. <http://www.sydsvenskan.se/opinion/huvudledare/article399952/Resande-i-vald.html> (Hämtad 2011-01-20)

Okänd. Rosengård kan själv. *Sydsvenska dagbladet*. 2009-08-24. <http://www.sydsvenskan.se/opinion/article544824/Rosengard-kan-sjalv.html> (Hämtad 2011-01-20)

Persson, Andreas. Missnöjda hyresgäster krävde svar. *Sydsvenska dagbladet*. 2010-05-27. <http://www.sydsvenskan.se/malmo/article885001/Missnojda-hyresgaster-kravde-svar.html> (Hämtad 2011-01-20)

Rothenborg, Ole. Herrgården – värst utsatta området i Rosengård. *Dagens Nyheter*. Okänt datum. <http://www.dn.se/nyheter/sverige/herrgarden---varst-utsatta-området-i-rosengard> (Hämtad 2011-01-20)

Stigsdotter, Ulrika. *Urban Green Spaces: Promoting Health Through City Planning*. 2005 <http://www.sundskab.dk/publikationer/pdf/NAEP%2005%20Stigsdotter%20PAPER.pdf> (hämtad 2011-01-14)

Ståhle, Alexander. Den hållbara staden är både tät och grön. *Svenska Dagbladet*. 2008-12-28. http://www.svd.se/kulturnoje/understrecket/den-hallbara-staden-ar-bade-tat-och-gron_2231003.svd (Hämtad 2011-01-15)

Utmattningsyndrom. *Nationalencyklopedin*. 2011. <http://www.ne.se/lang/utmattningsyndrom> (Hämtad 2011-01-20)

Lewenhaupt, Tonie & Linn, Björn. Funktionalism. *Nationalencyklopedin*. 2010. <http://www.ne.se/lang/funktionalism/176561> (Hämtad 2010-11-08)

Tryckta källor och litteratur

Andersson O. & Bucht E. Argument för den gröna staden. *Gröna Fakta*, No. 6 (1988): s. 2

Bengtsson, Petra. *Samspel i parkförvaltning*. Diss. Sveriges Lantbruksuniversitet. Alnarp: Sveriges Lantbruksuniversitet, 2009.

Bergström, Inger. Behöver modernismen moderniseras?: Om estetik och funktion i ytterstaden. I *Stadsdelens vardagsrum: Ytterstadens offentliga platser och liv*, Nyström, Louise (red.), s.71-88. Karlskrona; Stadsmiljörådet, 2000.

Commission of the European Communities. *Green Paper on the Urban Environment - Communication from the Commission to the Council and Parliament*. Bryssel: Europakommisionen, 1990.

Grahn, Patrik & Stigsdotter, Ulrika A. What Makes a Garden a Healing Garden? *Journal of Therapeutic Horticulture.*, Vol. 13 (2002): s. 60-69

Grahn, Patrik & Stigsdotter, Ulrika A. A Garden at your Doorstep May Reduce Stress – Private Gardens as Restorative Environments in the City. I *DESIGN & HEALTH III - Health Promotion Through Environmental Design*. Dilani, Alan (red.). Stockholm: Design and Health, 2004.

Gyllensten, Lars. Riva Skärholmen – eller rösta bort stadsbyggarna?. *Dagens Nyheter*. 1968-09-02.

Hellman, John. *Det offentliga rummet i Västra Hamnen – En studie av allmänna platser, deras tillgänglighet och kvalitéer*. Malmö: Stadsbyggnadskontoret; Malmö stad, 2010.

Huisman, Patricia. *Kennis gewogen – Analyse van sociaal-werenschappelijk denken: kritiek en aanwijzingen*. Diss. Assen (Nederländerna): Van Grokum, 1996.

Klassen, Ian T. *Knowledge-based Design: Developing urban & Regional design into a science*. Delft: Delft university press, 2004.

Kummel, Linda. *Den glesa staden*. Rapport/Svenska naturskyddsföreningen. Stockholm: Svenska naturskyddsföreningen, 2006.

Lenninger, Anna. Rymlighet ger mer variation. *Gröna Fakta*, No. 4 (2006): s. 6.

Lenninger, Anna och Olsson, Titti. Varför byggs det så många bostäder men så få städer?. *Movium Bulletin*. No. 3-4 (2009). S. 7

Lindholm, Gunilla. . <<Green structure>> as activity and as object – implications for urban planning. *Nordisk arkitekturforskning*, No. 1 (2002): s 41-49.

Lindholm, Gunilla. Vi ser inte staden för bara hus och parker!. *Gröna Fakta*, No. 1 (2003): s. 8.

Magnusson Staaf, Björn & Tykesson, Tyke. *Malmö i skimmer och skugga*. Malmö: Architectus Verborum, 2009.

Malmö Stadsbyggnadskontor. *Så förtätar vi Malmö!*. Dialog-pm 2010:2. Malmö: Malmö stadsbyggnadskontor, 2010, s. 3.

Malmö stad. *Grönplan för Malmö 2003*. Malmö: Malmö stad, 2003.

Nilsson, Göran. Trygg i staden. *Movium Bulletin*. No. 3-4 (2007).

Nordh, Helena. *Parkkaraktärer – Ett verktyg för planering och gestaltning av grönområden*. Sveriges Lantbruksuniversitet. Alnarp: Sveriges Lantbruksuniversitet, 2006.

Nyström, Jan. *Planeringens grunder: En översikt*. Lund: Studentlitteratur AB, 1996.

Nyström, Louise. Stadsdelens vardagsrum: Grannskap, lokal offentlighet och demokrati. I *Stadsdelens vardagsrum: Ytterstadens offentliga platser och liv*. Nyström, Louise (red.), s.9-42. Karlskrona: Stadsmiljörådet, 2000.

Olsbo, Maj-Britt, (red.). *Stadsbyggnadskvaliteter Göteborg*. Göteborg: Göteborg stadsbyggnadskontor, 2008.

Persson, Bengt. *Bo01: hållbar framtidsstad: lärdomar och erfarenheter*. Malmö: Formas, 2005.

Proposition 1967:100. *Angående riktlinjer för bostadspolitiken med mera*.

Ramberg, Klas. *Allmännyttan: Välfärdsbygge 1850-2000*. Stockholm: Byggförl. i samarbete med Sveriges allmännyttiga bostadsföretag (SABO), 2000.

Reiter, Ole. Movium värnar stadens offentliga rum. *Movium Bulletin*. No. 1 (2003).

Rådberg, Johan. Hållbar stad - kompakt eller grön?. *Gröna Fakta*, No. 1 (2003): s. 2-4.

Stadsbyggnadskontoret, Gatu- och Fastighetskontoret, Stockholms stad. *Sociotopkarta för parker och andra friytor i Stockholms innerstad – om metoden, dialogen och resultatet*. Stockholm: Stockholms stad, 2002.

Steffner, Lena. *Värdering av stadsmiljöer en metod att mäta upplevelse*. Diss. Lunds tekniska högskola. Lund: Lunds tekniska högskola, 2009.

Stigsdotter, Ulrika A. A Garden at your Workplace May Reduce Stress. I *DESIGN & HEALTH III - Health Promotion Through Environmental Design*. Dilani, Alan (red.), s. 147-157. Stockholm: Design and Health, 2004.

Ståhle, Alexander. *Compact Sprawl: Exploring public open space and contradictions in urban density*. Diss, Kungliga Tekniska Högskolan. Stockholm: Kungliga Tekniska Högskolan, 2008.

Sundborg, Peter. *Svensk arkitekturkritik under hundra år: sammanställd och kommenterad av Peter Sundborg*. Stockholm: Byggförlaget, 1993.

Söderlind, Jerker. *Stadens renässans*. Stockholm: SNS Förlag, 1998.

Uvnäs-Moberg, K. Oxytocin linked antistress effect: the relaxation and growth response. *Acta Physiologica Scandinavica*. Supplement, 0302–2994: s. 640. Blackwell Science, Oxford.

Bilagor

Ortsanalys Herrgården och Rosengårdsfältet

Ortsanalysen bygger i huvudsak på observationer och erfarenheter av att ha bott i närområdet under ungefär ett år. De ortsanalyser som finns publicerade på länsstyrelsen i Skånes hemsida har agerat förlaga¹ och inspiration. Däremot har inte boverkets program ”Lär känna din ort!”² använts då detta hade varit alltför tidskrävande.

Syftet med analysen är dels att få en vidare beskrivning av arbetsområdet i form av fakta som analysmodellen, som detta arbete syftar till att beskriva, inte kan tillhandahålla. Det handlar om exempelvis statistik angående boendesituation, områdets övergripande struktur, lokalisering av olika funktioner etc. Men det handlar i grunden även om att ha en bakgrund och inspirationskälla till de olika scenarierna att falla tillbaka på vad gäller innehåll, struktur och funktioner för de byggnader och platser som behandlas i dessa.

Geografi

Herrgården färdigställdes 1967 som en del av miljonprogrammet och ligger i Malmös östra del strax innanför Inre ringvägen och söder om Amiralsgatan. I områdets 1375 lägenheter, varav drygt hälften är treor (55%) 26% tvåor, 9% ettor och 10 % fyror, bodde det 1 januari 2008 officiellt 4878 personer³ men mörkertalet är relativt stort och polisen uppgav i samband med oroligheterna 2008 att närmare 8000 personer kan bo i området. Detta i ett område som ursprungligen byggdes för att husera ca. 3000 personer.⁴ Åren 2004 till 2007 byttes drygt hälften av invånarna i Herrgården ut.⁵

Herrgården ligger trots sin framtoning som förort relativt centralt i Malmö och det är 4 km⁶ (3.7 km fågelvägen) om man följer vägarna in till Gustav Adolfs torg i centrala Malmö. Detta kan jämföras med sträckan mellan de gamla tullarna Norrtull och Skanstull i Stockholm som om man följer gatunätet är drygt 5 km (5 km fågelvägen).⁷

1 Länsstyrelsen Skåne. Exempel ortsanalyser. *Länsstyrelserna*. 2010. http://www.lansstyrelsen.se/skane/amnen/Samhallsplanering/Aktuella_planeringsfragor/Hallbar_planering_for_attraktivt_boende/Ortsanalys/exempel_ortsanalyser.htm (Hämtad 2010-10-26)

2 Länsstyrelsen Skåne. Lär känna din ort. *Länsstyrelserna*. 2010. http://www.lansstyrelsen.se/skane/amnen/Samhallsplanering/Aktuella_planeringsfragor/Hallbar_planering_for_attraktivt_boende/Ortsanalys/Lar_kanna_din_ort.htm (Hämtad 2010-10-26)

3 Malmö stad. Områdesfakta Herrgården. *Malmö.se*. 2008. <http://www.malmo.se/download/18.41e3f8771203894659480006124/190.Herrg%C3%A5rden.pdf> (Hämtad 2011-01-20)

4 Rothenborg, Herrgården – värst utsatta området i Rosengård. *Dagens Nyheter*.

5 Malmö stad. Områdesfakta Herrgården.

6 Eniro. Kartor. 2011. <http://kartor.eniro.se/m/lza8d> (Hämtad 2011-01-20)

7 Eniro. Kartor. 2011. <http://kartor.eniro.se/m/lzauF> (Hämtad 2011-01-20)

Inre ringvägen passerar strax intill området och avfarten till Amiralsgatan, som är en av de stora infartslederna in i Malmös centrala delar, ligger precis norr om Herrgården. Amiralsgatan trafikeras frekvent av stadsbussar i båda riktningar. När Station Rosengård och senare en möjlig spårvägsförbindelse via Amiralsgatan in mot centrum och Västra Hamnen kommer pendlingsmöjligheterna att vara mycket goda från området.⁸

Området har en stor andel invånare (40% 2008) i åldrarna 0-15 och 96% var 2008 antingen födda i utlandet eller födda i Sverige med båda föräldrarna födda i utlandet. Andelen förvärvsarbetande i Herrgården uppgår enligt den officiella statistiken för 2008 till 16%.⁹ Stämmer polisens uppskattningar av antalet invånare i området är procentantalet med utländsk bakgrund förmodligen ännu högre och andelen förvärvsarbetande lägre. Motsvarande siffror för Malmö är 17 respektive 37% samt 64% förvärvsarbetande¹⁰. Utbildningsnivån i området är dessutom relativt låg och endast 32% har gymnasial eller eftergymnasial utbildning.¹¹

Slutsatser Geografi

Herrgården ligger relativt centralt i Malmö med goda kommunikationer och pendlingsmöjligheter för den bilburne. Trots mycket frekventa bussavgångar är kollektivtrafiken hårt belastad men med framtida satsningar på spårbunden trafik kommer kollektivtrafiken att vara mycket god.

Arbetslösheten i Herrgården är mycket hög och utbildningsnivån låg. Dessutom är en mycket stor del av populationen under 16 år gammal.

Trångboddheten i Herrgården är kraftig redan vid de officiella siffrorna med drygt 2000 (ca 3.5 personer/lgh, 1.4pers/rum) personer fler än området byggdes för. Räknar man istället på de inofficiella siffrorna från polisen hamnar antalet på 5000 fler än menat (ca 5.8 personer/lgh) vilket blir drygt 2.2 personer (!) per rum. Både med tanke på trångboddheten och befolkningsomsättningen finns ett underlag för att tillföra ett större och mer varierat utbud av bostäder i området.

Landskap och Grönstruktur

Landskapet i Herrgården är i grunden relativt flackt men trafiksepareringen i området med nedsänkta vägar etc. har inneburit en hel del höjdskillnader och då framförallt mellan gata och omgivning. Inom området finns även en, för Malmö, relativt unik och hög höjd med ett vattentorn på dess topp som erbjuder utblickar över stora delar av staden.

8 Malmö Stadsbyggnadskontor. *Rosengård!*. Dialog-pm 2008:1. Malmö: Malmö stadsbyggnadskontor, 2008.

9 Malmö stad, Områdesfakta Herrgården.

10 Malmö stad. Områdesfakta Malmö. *Malmö.se*. 2008. <http://www.malmo.se/download/18.41e3f877120389465948000276/04.Malm%C3%B6.pdf> (Hämtad 2011-01-20)

11 Malmö stad, Områdesfakta Herrgården.

Grönskan, i huvudsak bestående av träd, är idag relativt välvuxen och gör området till ett grönt område. Trots detta kan man skönja att många av träden, som planterades i samband med områdets färdigställande i slutet på 60-talet, inte har nått dit de normalt sett borde ha gjort på 40 år. Framförallt är den tendensen tydlig inne bland husen. Grönskan är relativt jämt fördelad över området men med en högre koncentration på Rosengårdsfältet.

Rosengårdsfältet antar vid en första anblick på exempelvis ett flygfoto formen av en sammanhängande grönstruktur. Men i själva verket är fältet ytterst splittrat utan att vara alls vara speciellt sammanhängande. Grönskan på ”fältet”, för något fält är det knappast, har ofta en tendens att verka som barriärbyggande element som snarast avskiljer och avskräcker än stärker de rekreativa kvaliteterna. Exempelen på detta är många men absolut tydligast i de östra delarna kring vattentornet. Den stora öppna gräsytan på höjden kring vattentornet är i det närmsta visuellt helt avskärmat från övriga delar av Rosengårdsfältet och vet man inte att det finns där går det knappt att ana från Herrgården. Sot och nerbrända buskar vid vattentornet vittnar om dess isolerade läge. Adderat till detta är det koloniområde som sträcker sig ut norr och öster om höjden helt inringat av slyiga trädridåer. Detta nästintill totalt avskärmar koloniområdet från omgivningarna.

I nästa sekvens kommer en busk/trädsamling som är nästintill ogenomträngbar både för ögat och rent fysiskt och intill denna ligger en instängslad mindre bollplan i grus tillsammans med en, tillsynes, dåligt gestaltad lekplats. Detta kan ses som en övergång, om än något diffus, till nästa sekvens som är idrottsfältet. Här dominerar tre fotbollsplaner (varav en i konstgräs) och idrottsbyggnadernas stora volymer samt en större grusyta, som tidigare varit tennisplaner, tillsammans med stängslen som kantar dessa.

Den lilla remsa med park som lyckas smita förbi söder om fotboll/friidrotts fältet känns instängt och trots den närliggande villabebyggelsen är det inte en plats som känns trygg att röra sig igenom under sena kvällar. Miljön är vacker men den är alltför liten och alltför isolerad för att vara en vistelseplats.

Nästa sekvens består av en skola som sträcker sig långt ut på fältet och åter igen bryter upp det i en skala som fungerar med villabebyggelsen i söder men är alltför liten för att kunna hantera storskaligheten i norr. Platsen känns öde dagtid trots den närliggande skolan och kvällstid torde den inte vara en alltför trevlig plats att vistas på. I väster begränsas den dessutom av ett invallad trekantigt och inhägnat område. Området, som idag används som lekplats, har tät vegetation på vallarna vilket gör området än mer oöverskådligt.

Den sista sekvensen av Rosengårdsfältet är den del som idag fungerar relativt bra som park. Skalan spelar bra mot både den mer storskaliga

bebyggelsen i norr och mot villorna i Kattarp. Här finns den populära vattentemaledplatsen och området är välutnyttjat under framförallt sommaren.¹²

I området finns även Rosengårdsparken som är en liten populär park som liknar en engelsk landskapspark och ger viktiga miljöer ur ett ekologiskperspektiv.¹³ Parken består till stor del av äldre uppvuxna träd samt nyplanerade träd. Parken utnyttjas frekvent för bland annat promenader och grillning.¹⁴

Själva bostadsområdet Herrgården har nyligen fått den centrala parken, som idag heter Vänskapsparken, upprustad av Malmö Stad¹⁵ och samtidigt pågår upprustningen av de gårdar som ägs av Acta med hjälp av önskemål från de boende i husen.¹⁶ I dagsläget är många av gårdarna både kraftigt hårdgjorda och slitna.

Slutsatser Landskap och Grönstruktur

Rosengårdsfältet är idag ett splittrat och kraftigt funktionsindelad grönstråk som saknar samband och överskådlighet. Fältet agerar mer barriär än sammanlänkande. Det innehar en hel del vackra miljöer som dessvärre är inträngda och/eller isolerade från omgivningarna. Genom att motverka splittringen av Rosengårdsfältet går det att upphäva barriärverkan, dra nytta av de vackra miljöer som finns på fältet idag och skapa ett samband inom fältet och till omgivningen.

Höjden vid vattentornet är en stor potential för områdets identitet och självbild pga. dess orienterbarhet i Malmö.

Huvudstrukturer

Inom arbetsområdet finns få landmärken och det enda som egentligen står ut och är synligt är vattentornet på kullen. Men en kombination av växtlighet och bebyggelsehöjd gör att inte heller detta är speciellt synligt inom arbetsområdet. Herrgårdens bostadsområde består av tre, sex och nio vånings flerbostadshus placerade rätvinkligt mot varandra och i den norra delen ökar byggnadshöjden successivt ut mot Amiralsgatan. Samtliga hus är utförda i gult tegel och har relativt flacka pulpettak.¹⁷ Placeringen av byggnaderna i den norra delen ger en känsla av en relativ slutenhet men samtidigt är området ytterst svårorienterat och känslan av att vara

12 Workshopdeltagare. Diskussion vid workshop kring planprogram för Herrgården och Rosengårdsfältet, 2010-10-14.

13 Ibid.

14 Ibid.

15 Malmö stad. Vänskapsparken. *Malmö.se*. 2010. <http://www.malmo.se/Kommun--politik/Om-oss/Stadsdelar/Rosengard/Pa-gang-i-Rosengard/Vanskapsparke.html> (Hämtad 2011-01-20)

16 Kretz, Malin. En ny start för Herrgården i Malmö. *Actuellt*. No. 2 (2010): s. 22-23. <http://actuellt.no/7/> (Hämtad 2011-01-20)

17 Malmö Stadsbyggnadskontor, *Rosengård!*. Dialog-pm 2008:1.

på någons bostadsgård infinner sig sällan. Området upplevs som helt offentligt.

Längst in i området på största avstånd från matarvägarna är ett flertal skolor placerade tillsammans med idrottsanläggningar. Samtliga av skolorna i Arbetsområdet är i en våning bortsett från en som är i två våningar.

Området är idag inringat av två kraftiga barriärer i Inre ringvägen och Amiralsgatan och även inom området finns det barriärverkande element som försvårar rörelse inom området. Det inre är nästan gatufritt och de få gator som leder in i området tillåter inte en fordonshöjd på över 3,4 meter pga gångbroarna. Området med skolor och idrottsanläggningar upplevs som barriärer för den utomstående och likaså gör koloniområdet i öster.

Inom arbetsområdet finns idag ingen egentlig knutpunkt/nod utom möjligen de två närlivs-butiker som är verksamma i området. Den naturliga samlingspunkten för invånarna är istället Rosengård Centrum.

Slutsatser huvudstrukturer

Området är svårorienterat och storskaligt och består endast av en bostadstyp i samma fasadmaterial. Detta skulle kunna avhjälpas med tillägg med nya byggnader, vilka samtidigt fyller ett behov av fler bostäder, samt genom att införa förändringar på fasaderna i form av förändrade balkonger och färgsättning.

För att minska barriärverkan av Rosengårdsfältet behöver idrottsanläggningar och koloniområdet ses över och möjligen omstruktureras. En sådan omstrukturering skulle kunna innebära en kompaktering av idrottsanläggningarna till att samutnyttja fler lokaler och kanske även samla olika aktiviteter på samma plats. En flytt av kolonilotterna in bland husen skulle möjligen kunna höja både bostadsgårdarna och medverka till ett mer sammanhängande och funktionellt Rosengårdsfält.

Funktioner

Centrum

Rosengård Centrum är den centrumbildning som servar Herrgården och består av en del norr om Amiralsgatan och ett flertal mindre butiker söder om den samma. De båda delarna är anslutna via bro utanför byggnaden. Centrumet är introvert och saknar helt torgbildning. Centrumbildningen är inte lokal utan betjänar ett betydligt större område. Lokal centrumbildning saknas i Herrgården men finns numera i Örtagården, just utanför arbetsområdet i väster, inom de nya bokalerna.

Bostadsområden

Ungefär en tredjedel av arbetsområdet utgörs av bostäder vilka är samlokaliserade i samma område i nordöst och består av tre-, sex- och nio våningshus utan större inslag av andra funktioner.

Offentlig verksamhet

I närområdet finns bibliotek (RoCent), vårdcentral och folktandvård. Inom arbetsområdet finns ett flertal förskolor samt skolor för grundskolans samtliga stadier.¹⁸ Dessa är koncentrerade till två områden i anslutning till idrottsområdet, ett i väst och ett i öst. Dessutom har Malmö stad informationscentrumet Varda lokaliserat till Herrgården vilket kan hjälpa de boende med en mängd frågor anslutna till det svenska samhället.¹⁹

Handel och service

Ett fåtal närbutiker och frisör finns inom området. Vid Amiralsgatan ligger en bensinmack. Större livsmedelsbutiker finns i RoCent och där går även att finna apotek samt ett antal mindre butiker. Vid RoCent finns även ett antal mindre snabbmatställen.

Fritid och rekreation

På Rosengårdsfältet finns det gott om idrottsanläggningar i form av ishall, tennis, fotboll, friidrott etc. Möjlighet för promenad finns framförallt i Rosengårdsparken men även öster om Inre ringvägen i Ögårdsparken. Intill Rosengårdsparken finns även utomhusbadet Rosengårdsbadet som vid årsskiftet 2010/-11 även får en inbyggd 25m bassäng främst avsedd för simundervisning. På västra Rosengårdsfältet finns vattentemakplatsen.²⁰

Kultur och nöjen

I den gamla herrgården vid Rosengårdsparken finns Drömmarnas hus som arbetar med att ”utveckla, sprida och fördela kulturutbudet till barn och unga på Rosengård”.²¹ Lokaliserat i Rosengård Centrum finns Rosengårds bibliotek med en mängd olika aktiviteter kopplat till dess verksamhet.

Slutsatser Funktioner

Arbetsområdet är tydligt funktionsseparerat och består av delar som är tydligt skiljda från varandra. Detta leder till att exempelvis skolområdet ligger öde utanför skoltid vilket sannolikt medför risk för exempelvis skadegörelse. Ur en trygghetsaspekt är det problematiskt med denna fördelning vilken delvis skulle kunna avhjälpas med en funktionsblandning.

Området saknar en mängd av de funktioner som finns i ett samhälle av samma storlek. Som jämförelse kan tas samhället Åkarp i Burlövs

18 Malmö stad. Rosengårdsskolan. *Malmö.se*. 2010. <http://www.malmo.se/Medborgare/Forskola--utbildning/Grundskola/Grundskolor/Rosengard/Grundskolor-i-Rosengard/Rosengardsskolan.html> (Hämtad 2011-01-20)

19 Medarbetare, Informationscentret Varda. Välkomstinformation 2010-10-14.

20 Workshopdeltagare. Diskussion vid workshop kring planprogram för Herrgården och Rosengårdsfältet, 2010-10-14.

21 Malmö stad. Kultursamordning c/o Drömmarnas hus. 2011. <http://www.malmo.se/Kommun--politik/Om-oss/Stadsdelar/Rosengard/Forskolor--grundskolor/Kultursamordning-c-o-Drommarnas-hus.html> (Hämtad 2011-01-27)

kommun som 2007 hade en befolkning på 5551 personer²² vilket är i närheten av de officiella siffrorna för Herrgården. Åkarp ligger just intill motorvägen E6/E20 vilket liknar situationen för Herrgården och Inre ringvägen. Genom samhället går dessutom södra stambanan vilken saknar planskiljd passage för motorfordon i samhället. Inom ett relativt litet avstånd finns köpcentrumet Burlöv Centrum med både stor matbutik och en mängd andra butiker både vad gäller sällan köp och exempelvis kläder. Det som verkligen skiljer de båda samhällena åt är att Åkarp domineras av villabebyggelse och har en helt annan demografi. Allt detta till trots finns i Åkarp alla funktioner Herrgården har och en mängd samhällsfunktioner som Herrgården helt eller delvis saknar som distriktsköterskemottagning, medelstor matbutik, handelsträdgård, cykelfirma, gatukök och kiosker, restauranger och folkhögskola samt en mängd andra verksamheter. Det Herrgården har, och Åkarp saknar, är stora parkytor, bad och ishall vilka å andra sidan serverar hela Rosengård.

Trafikmönster

Biltrafik och vägnät

Det mest signifikanta för Herrgården och Rosengårdsfältet är att området i princip saknar vägnät. Herrgården omges av matarvägen Ramelsväg som i söder leder in i arbetsområdet och slutar som en säckgata. Ramelsväg är mycket bred och klarar utan större problem parkering på båda sidor. Ytterligare två gator leder in i området men ingen leder igenom utan även dessa två slutar som säckgata och vändplats. Den huvudsakliga tillfarten till området sker vid tre punkter primärt från Amiralsgatan i norr men även via Ramelsväg i söder. Tillfart in i området för högre fordon är inte möjligt pga. gångbroarna vilka medger en fordonshöjd på 3,4 meter. Parkering sker i huvudsak på Ramelsväg och intilliggande parkeringsplatser ut mot inre ringvägen och Amiralsgatan samt i parkeringsgarage inom området.

Gång- och cykeltrafik

Förutsättningarna för gående och cyklande är relativt goda i området iom trafiksepareringen pga den problematiska tillgängligheten för större fordon sker ofta leveranser, men även annan trafik, via GC-vägarna vilket innebär en tydlig säkerhetsrisk för trafikanterna på dessa.²³ Däremot finns inga incitament att röra sig igenom området utan rörelsen blir snarast inifrån och ut och vice versa vilket speglar Bergströms²⁴ resonemang i Stadsdelens vardagsrum kring miljonprogrammet.

Kollektivtrafik

Området har kollektivtrafik på Amiralsgatan med mycket frekventa turer i båda riktningar. Dessa bussar är dock ofta fullsatta. En möjlig framtida spårvagn på Amiralsgatan stärker ytterligare områdets tillgång till

22 KAAB Prognos AB. *Befolkningsprognos för Burlövs kommun 2008-2017*. 2008. http://www.burlov.se/download/18.771c1dcc126b1f952f4800014057/Befolkningsprognos2008_2017.pdf (Hämtad 2011-01-20)

23 Workshopdeltagare. Diskussion vid workshop kring planprogram för Herrgården och Rosengårdsfältet, 2010-10-14.

24 Bergström, Behöver modernismen moderniseras?: Om estetik och funktion i ytterstaden. s. 75

kollektivtrafik samt nya Station Rosengård kanske inom en snar framtid.²⁵ Kollektivtrafik igenom Herrgården är i dagsläget inte möjligt pga. både broar och avsaknaden av genomfartsmöjligheter.

Slutsatser Trafikmönster

Trafiksituationen är problematisk och det gäller framförallt tillgängligheten in i området och orienterbarheten för fordonstrafiken. Säkerheten som kommer av trafiksepareringen upphävs i praktiken av att många leveranser måste gå via GC-vägar. Detta bidrar till att trafikanterna på dessa inte kan vara säkra på att det inte kommer ett motorfordon vilket ytterligare ökar problematiken.

Otillgängligheten för kollektivtrafiken kan i framtiden bli ett problem även om all bostadsbebyggelse idag ligger inom 500 meter fågelvägen från befintlig busshållsplats vilket är det högsta rekommenderade avståndet.²⁶ Det finns dock problem med att använda sig av fågelavstånd då dessa inte speglar de reella avstånden.

Att öka tillgängligheten för motorfordon och koppla ihop säckgator är av orienterings-, tillgänglighets- och säkerhetsskäl att rekommendera. Men även för att kunna uppnå ett blandat område.²⁷ Detta måste dock göras med hänsyn till framförallt barnen som bor och går i skolan i området.

Folkliv

Inom bostadsområdet finns det ett folkliv i utemiljön och många tillbringar mycket tid utomhus. Däremot är miljön relativt innehållslös.

Dagspuls

Arbetsområdet kan i stort sägas sakna dagspuls och det är framförallt i anslutning till skolorna som det går att hitta aktivitet. Många av de människor som i övrigt rör sig i området är på väg till och från RoCent eller någon av fåtalet verksamheter i Herrgården eller vistas i utemiljön istället för inomhus.

Kvällspuls

Området erbjuder inte några speciella kvällssysselsättningar utöver idrottsföreningarnas verksamheter.

Rekreation

De rekreativa möjligheterna är relativt små men Rosengårdsparken, Vänskapsparken och temalekplatsen tillsammans med odlingslotterna i området och Rosengårdsbadet står ut som positiva platser framförallt under sommarhalvåret. För en stor del av den yngre befolkningen är det fotbollen som är det centrala och sporten utövas flitigt i jakten på att bli en ny Zlatan.

25 Bergström, Britt-Marie. Lokaltåg drabbas av försening. *Sydsvenska Dagbladet*. 2011-01-13. <http://www.sydsvenskan.se/malmo/article1350636/Lokaltag-drabbas-av-forsening.html> (Hämtad 2011-01-15).

26 Malmö Stadsbyggnadskontor, *Rosengård!*. Dialog-pm 2008:1.

27 Ibid.

Årliga evenemang

Inga återkommande arrangemang men sedan Vänskapsparkens invigning plats för evenemang med behov av scen.

Starka och svaga sidor

Starka sidor

Området ligger relativt nära centrala Malmö och har möjligheter till mycket goda kommunikationer både inom Malmö, med cykel eller kollektivtrafik, och i ett regionsperspektiv både vad gäller kollektivtrafik som bil.

De stora grönytorna på Rosengårdsfältet och odlingslotterna är en klar potential för ett ekologiskt hållbart område.

Temalekplatsen på Rosengårdsfältets västra del är en magnet som drar folk ifrån hela Malmö till parken.

Trafiksäkerheten i området är generellt hög pga. trafiksepareringen dock med undantag (se svagheter)

Området har ett aktivt gatuliv där människor faktiskt vistas i sin utemiljö.

Tre religiösa samfund inom gångavstånd.

Området har gott om växtlighet och uppvuxna träd.

Fotbollen har en stark och positiv ställning i området.

Svaga sidor

Området är trångbott redan vid de officiella siffrorna för antalet boende i Herrgården.

Utemiljön i anslutning till bostäderna är i många fall kraftigt bristfällig och nedgången.

Orienterbarheten i området är mycket låg både gällande byggnadsstruktur/-utseende men även gällande trafikstruktur. Det blir svårt att sätta begränsningar för exempelvis barnen.²⁸

Tillgängligheten med större fordon på vägarna in i området är närmare noll vilket omöjliggör kollektivtrafik igenom området samt leder till leveranser på GC-väg. Detta är även en säkerhetsrisk.

28 Bergström, Behöver modernismen moderniseras?: Om estetik och funktion i ytterstaden. s. 73-74

Rosengårdsfältet är splittrat och överblickbart, en källa till otrygghet och en barriär snarare än ett positivt element. Få människor rör sig i området och det är bitvis dåligt belyst vilket främjar en otrygghet framförallt efter mörkrets inbrott.²⁹ Funktionssepareringen är ett problem som bidrar både till otrygghet, exempelvis efter mörkrets inbrott bland skolorna, och till ”döda” områden vissa delar av dygnet. Barnen separeras genom skolområdet dessutom från vuxenvärlden och viceversa.

Möjligheterna till fritidsaktiviteter är, bortsett från fotbollen, mycket dåliga och området saknar nästan helt puls. Det finns en stor brist på mötesplatser med torgliknande funktion.

Området saknar en mängd av de funktioner som samhällen av motsvarande storlek har. Vissa av dessa brister skulle kunna förklaras med att de finns i andra områden i närheten men knappast alla.

Diskussion Ortsanalysen

Ortsanalysen har naturligtvis ett flertal styrkor annars hade den inte rekommenderats av exempelvis länsstyrelsen i Skåne. Men många av dess styrkor ligger i att den använder sig av en samling människor med ett flertal olika kompetenser och diskuteras i flera omgångar. Detta var inte fallet för den analys som gjordes till detta arbete vilken framställdes helt och hållet av mig utan inblandning från andra personer. Men ser man till de exempel som publicerats av länsstyrelsen i Skåne på deras hemsida skulle jag vilja påstå att många av problemen i den analys jag gjort är av samma karaktär som de i dessa exempel.

Metoden för ortsanalys används i detta arbete på ett något annorlunda sätt jämfört med hur den är avsedd att användas, då den i detta arbete, istället för att analysera en ort, används för att analysera ett område i en stadsdel. Således kan resultatet vara något missvisande när det gäller exempelvis funktioner då dessa funktioner skulle kunna finnas i relativ närhet till det analyserade området utan att komma med i analysen. Dessutom följer inte analysen de steg som länsstyrelsen i Skåne lägger fram på något sätt utan använder sig istället av andra ortsanalyser som förlagor. Samtidigt är, som sagt, analysen i detta arbete utförd av endast en person vilket skulle kunna innebära att en hel del information saknas.

Tillräcklig för sitt syfte

Även om det finns en ganska omfattande problematik kring den utförda ortsanalysen i detta arbete fyller den ändå sitt syfte. För detta syfte krävs det inte att ortsanalysen är hundra procentig utan endast att den är tillräcklig som en inspirationskälla och bakgrund till de olika scenarierna som ställts upp i arbetet.

29 Nilsson, Göran. Trygg i staden. *Movium Bulletin*. No. 3-4 (2007).

Referenslista Ortsanalys

Otryckta källor

Elektroniska källor

Bergström, Britt-Marie. Lokaltåg drabbas av försening. *Sydsvenska Dagbladet*. 2011-01-13. <http://www.sydsvenskan.se/malmo/article1350636/Lokaltag-drabbas-av-forsening.html> (Hämtad 2011-01-15).

Eniro. Kartor. 2011. <http://kartor.eniro.se/m/lza8d> (Hämtad 2011-01-20)

Eniro. Kartor. 2011. <http://kartor.eniro.se/m/lzauF> (Hämtad 2011-01-20)

KAAB Prognos AB. *Befolkningsprognos för Burlövs kommun 2008-2017*. 2008. http://www.burlov.se/download/18.771c1dcc126b1f952f4800014057/Befolkningsprognos2008_2017.pdf (Hämtad 2011-01-20)

Kretz, Malin. En ny start for Herrgården i Malmö. *Actuelt*. No. 2 (2010): s. 22-23. <http://actuelt.no/7/> (Hämtad 2011-01-20)

Länsstyrelsen Skåne. Exempel ortsanalyser. *Länsstyrelserna*. 2010. http://www.lansstyrelsen.se/skane/amnen/Samhallsplanering/Aktuella_planeringsfragor/Hallbar_planering_for_attraktivt_boende/Ortsanalys/exempel_ortsanalyser.htm (Hämtad 2010-10-26)

Länsstyrelsen Skåne. Lär känna din ort. *Länsstyrelserna*. 2010. http://www.lansstyrelsen.se/skane/amnen/Samhallsplanering/Aktuella_planeringsfragor/Hallbar_planering_for_attraktivt_boende/Ortsanalys/Lar_kanna_din_ort.htm (Hämtad 2010-10-26)

Malmö stad. Kultursamordning c/o Drömmarnas hus. *Malmo.se*. 2011. <http://www.malmo.se/Kommun--politik/Om-oss/Stadsdelar/Rosengard/Forskolor--grundskolor/Kultursamordning-c-o-Drommarnas-hus.html> (Hämtad 2011-01-27)

Malmö stad. Områdesfakta Herrgården. *Malmo.se*. 2008. <http://www.malmo.se/download/18.41e3f8771203894659480006124/190.Herrg%C3%A5rden.pdf> (Hämtad 2011-01-20)

Malmö stad. Områdesfakta Malmö. *Malmo.se*. 2008. <http://www.malmo.se/download/18.41e3f877120389465948000276/04.Malm%C3%B6.pdf> (Hämtad 2011-01-20)

Malmö stad. Rosengårdsskolan. *Malmo.se*. 2010. <http://www.malmo.se/Medborgare/Forskola--utbildning/Grundskola/Grundskolor/Rosengard/Grundskolor-i-Rosengard/Rosengardsskolan.html> (Hämtad 2011-01-20)

Malmö stad. Vänskapsparken. *Malmo.se*. 2010. <http://www.malmo.se/Kommun--politik/Om-oss/Stadsdelar/Rosengard/Pa-gang-i-Rosengard/>

Vanskapsparken.html (Hämtad 2011-01-20)

Malmö Stadsbyggnadskontor. *Rosengård!*. Dialog-pm 2008:1. Malmö: Malmö stadsbyggnadskontor, 2008.

Rothenborg, Ole. Herrgården – värst utsatta området i Rosengård. *Dagens Nyheter*. Okänt datum. <http://www.dn.se/nyheter/sverige/herrgarden---varst-utsatta-området-i-rosengard> (Hämtad 2011-01-20)

Muntliga

Medarbetare, Informationscentret Varda. Välkomstinformation 2010-10-14.

Workshoptagare. Diskussion vid workshop kring planprogram för Herrgården och Rosengårdsfältet, 2010-10-14.

Tryckta källor och litteratur

Bergström, Inger. Behöver modernismen moderniseras?: Om estetik och funktion i ytterstaden. I *Stadsdelens vardagsrum: Ytterstadens offentliga platser och liv*. Nyström, Louise (red.), s.71-88. Karlskrona; Stadsmiljörådet, 2000.

Nilsson, Göran. Trygg i staden. *Movium Bulletin*. No. 3-4 (2007).